

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

آمادگی دفاعی

سال دوم دبیرستان

کلیه رشته‌ها

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب: آمادگی دفاعی دوم دبیرستان - ۲۳۸

اعضای شورای برنامه‌ریزی درسی: خدایار ابراهیمی، یارمحمد بای، احمد باغ‌شیخی، علی تقوایی، محمود سلیمانی، شهاب قهرمانی، سید رحمت‌اله مشهدی، محمدرضا مقدادی، محمدرضا متولی‌باشی نائینی و احمد یارمحمدی

مؤلفان: خدایار ابراهیمی، یارمحمد بای، محمود سلیمانی، شهاب قهرمانی، محمدرضا مقدادی، مهدی نجفی، احمد یارمحمدی

با همکاری: معاونت فرهنگی ستاد کل نیروهای مسلح، سازمان بسیج مستضعفین و پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس و راستار: سید اکبر میر جعفری

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران: خیابان ایران‌شهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ: سید احمد حسینی

طراح گرافیک و طراح جلد: مریم کیوان

صفحه‌آرا: زهره بهشتی شیرازی

حروفچین: فاطمه باقری مهر

مصحح: رضا جعفری، علیرضا ملکان

امور آماده‌سازی خبر: سپیده ملک‌ایزدی

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت کلاجاهی، مریم دهقان‌زاده

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ چهارم ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

ما با هیچ کشوری، چه اسلامی و چه غیر اسلامی سر جنگ
نداریم و طالب صلح و صفا برای همه هستیم، و تاکنون نیز به «دفاع» که
برای هر کس فریضه‌ای است الهی و حقی است انسانی، برخاسته‌ایم؛
و هرگز قصد تجاوز به کشورهای دیگر را نداریم.
امام خمینی (رحمة الله علیه)

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ
وَعَدُوَّكُمْ وَ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَ أَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ (٦٠) سوره ٨ : الأنفال - جزء ٩

در برابر آنها (دشمنان) آنچه توانایی دارید از نیرو آماده سازید (و همچنین) اسب‌های
ورزیده (برای میدان نبرد) تا به وسیله آن دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید (و همچنین)
گروه دیگری غیر از اینها را که شما نمی‌شناسید و خدا می‌شناسد و هرچه در راه خدا (و تقویت
بنیه دفاعی اسلام) انفاق کنید، به شما بازگردانده می‌شود و به شما ستم نخواهد شد. (٦٠)

وَ إِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى
الْأُخْرَى فَاقْتَلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَبْغِيَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا
بِالْعَدْلِ وَ أَفْسِطُوا إِنْ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (٩) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ
أَخَوَيْكُمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (١٠) سوره ٤٩ : الحجرات - جزء ٢٦

هرگاه دو گروه از مؤمنان با هم به نزاع و جنگ پردازند، در میان آنها صلح برقرار
سازید و اگر یکی از آنها بر دیگری تجاوز کند با طایفه ظالم بیکار کنید تا به فرمان خدا بازگردد،
هرگاه بازگشت (و زمینه صلح فراهم شد) در میان آن دو بر طبق عدالت صلح برقرار سازید،
و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت‌پیشگان را دوست دارد. (٩) مؤمنان برادر یکدیگرند؛
بنابراین میان دو برادر خود صلح برقرار سازید، و تقوای الهی پیشه کنید تا مشمول رحمت
او شوید. (١٠)

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَرَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَ لَا
تَحْزَنُوا وَ أَنْبَشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (٣٠) سوره ٤١ : فصلت - جزء ٢٤
کسانی که گفتند پروردگار ما خداوند یگانه است سپس استقامت کردند، فرشتگان بر
آنها نازل می‌شوند که ترسید و غمگین مباشید، و بشارت باد بر شما به آن بهشتی که به شما
وعده داده شده است. (٣٠)

آن کشور و ملّتی که بتواند ثابت کند آماده ایستادگی و دفاع جانانه
برای استقلال و حفظ هویت، آرمان‌ها و موجودیت خود است، همواره
عزیز است.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مد ظله العالی

۱۳۹۰/۸/۱۹

فهرست

صفحه	عنوان درس
۱	درس اول : امنیت پایدار
۱۰	درس دوم : بسیج، حافظ انقلاب اسلامی
۱۸	درس سوم : حماسه هشت سال دفاع مقدس
۲۸	درس چهارم : آشنایی با یادمان‌های دفاع مقدس
۴۲	درس پنجم : جنگ نرم
۵۰	درس ششم : پدافند غیرعامل
۵۹	درس هفتم : اسوه‌های صبر و مقاومت
۷۲	درس هشتم : اقتدار دفاعی
۸۰	درس نهم : مهارت‌های فردی در دفاع و رزم
۹۴	درس دهم : آشنایی با حوادث و کمک‌های اولیه

سخنی با دبیران ارجمند و دانش‌آموزان عزیز

وضعیت و شرایط دنیای امروز، جایگاه مهم کشور ما در جهان و دگرگونی در روش‌های تهدید و تهاجم، ما را بر آن داشت تا متناسب با مقتضیات زمان و هماهنگی با نیازهای دانش‌آموزان، در محتوای کتاب درسی آمادگی دفاعی نیز تغییراتی ایجاد نمایم. از طرف دیگر فریب‌کاری‌ها و توطئه‌های گوناگون قدرت‌های سیاسی و نظامی عصر امروز می‌طلبد که جوانان عزیز میهن ما با هوشیاری کامل به حوادث و اتفاقات جهان پیرامون خود توجه داشته باشند.

بر همین اساس نقشه جدید برنامه درسی آمادگی دفاعی طراحی شد و بر مبنای آن کتاب درسی دانش‌آموزان تألیف شده و هم‌اکنون در اختیار آینده‌سازان میهن اسلامی قرار می‌گیرد.

با عنایت به این توضیحات، از دبیران ارجمند و دانش‌آموزان عزیز درخواست می‌شود که به نکات ذیل توجه کنند:

۱- با توجه به این که در دنیای کنونی تهاجم در بیشتر موارد از نظامی به غیر نظامی (فرهنگی، اقتصادی و ...) و جنگ‌ها از جنگ سخت (نظامی) به سمت جنگ نرم (جنگ روانی، جنگ رسانه‌ای، جنگ اینترنتی و ...) تغییر یافته است، لذا ضمن هوشیاری و آمادگی در برابر جنگ سخت دشمنان اسلام جهت‌گیری کلی محتوای این کتاب نیز بر همین اساس تعیین شده است.

۲- عناوین و موضوعات کتاب در جهت شکل‌گیری «تفکر دفاعی» برای دانش‌آموزان عزیز انتخاب شده است.

- ۳- با عنایت به تأکید مقام معظم رهبری، بصیرت افزایی دانش‌آموزان در جهت شناخت دوستان و دشمنان مردم، یکی از محورهای اساسی محتوای کتاب است.
- ۴- با توجه به محدودیت‌های حجم و محتوای کتاب، برخی از مفاهیم مطرح شده نیازمند تشریح بیشتری است، که انتظار می‌رود این کار با راهنمایی دبیران گرامی و مشارکت دانش‌آموزان، در کلاس درس تحقق یابد.
- ۵- از آنجا که محتوای این کتاب براساس روش آموزشی فعال تدوین شده، از دانش‌آموزان درخواست می‌شود که با مشارکت در پاسخ دادن به پرسش‌های متن هر درس و انجام فعالیت‌های انفرادی و جمعی، نقش فعالی در انتقال مفاهیم اساسی درس داشته باشند.
- ۶- فعالیت‌های مطرح شده در کتاب در جهت مشارکت دانش‌آموزان در آموزش درس و تحقق اهداف پیش‌بینی شده است که از دبیران گرامی و دانش‌آموزان عزیز انتظار می‌رود به این موضوع توجه لازم را داشته باشند.
- ۷- کتاب‌های معرفی شده در پایان کتاب، منابع مناسبی برای مطالعه و تحقیق و پژوهش دانش‌آموزان است.
- ۸- نحوه ارزشیابی درس براساس دو بخش کتبی و عملی است که میزان نمرات کتبی و عملی طی دستورالعملی به مدارس ابلاغ خواهد شد.
- ۹- دبیران محترم می‌توانند از امکانات و موقعیت‌های موجود در هر شهر و استان (اماکن و موزه‌های دفاع مقدس، پادگان‌ها و تجهیزات دفاعی، مزار شهدا و ...) در جهت تحقق اهداف درس استفاده نمایند.
- ۱۰- دانش‌آموزان عزیز می‌توانند در موارد ضروری از تجربیات علمی و عملی اولیای بزرگوار خود بهره‌مند شوند.
- ۱۱- با توجه به اختیاری بودن حضور دانش‌آموزان در اردوی راهیان نور، دبیران گرامی می‌توانند با استفاده از نکات مطرح شده در درس‌های سوم و چهارم و سایر مواردی که مناسب می‌دانند، انگیزه‌های لازم را برای شرکت حداکثری دانش‌آموزان در این اردو و بهره‌برداری از فضای معنوی دوران دفاع مقدس ایجاد کنند.

۱۲- تحقیق و پژوهش به منظور آشنایی و الگوسازی از شهدا و ایثارگران بومی و محلی و ایجاد فضای لازم برای حضور رزمندگان و جانبازان عزیز در برنامه‌های عملی درس از موارد مؤثر در تحقق اهداف می‌باشد.

امیدواریم با تدبیر و تلاش جمعی دبیران ارجمند و دانش‌آموزان عزیز گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و آگاهی علمی و رشد معنوی جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

گروه درسی آمادگی دفاعی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

درس اول

امنیت ملی وضعیتی است که در آن یک کشور
بتواند منافع و ارزش‌های حیاتی خود مانند تمامیت
ارضی، جان مردم، ارزش‌های دینی و ملی و ... را
در برابر تهدیدات داخلی و خارجی حفظ نماید.

امنیت پایدار

امنیت عبارت است از دور بودن از خطراتی که علیه منافع مادی و ارزش‌های معنوی ما وجود دارد. در اینجا به بحث درباره سطوح امنیت می‌پردازیم:

سطوح امنیت

به مثال‌های زیر توجه کنید:

- ۱- هنگامی که یکی از هم‌کلاسی‌های شما مریض می‌شود، ایمنی بدنش در مقابل ویروس‌های بیماری‌زا کاهش یافته است (امنیت جسمی و فردی).
- ۲- در یک مجتمع مسکونی، یکی از ساکنان از دست همسایه‌اش امنیت و آسایش ندارد و از رفتارهای او به ستوه آمده است (امنیت خانوادگی).
- ۳- خطر طغیان رودخانه مجاور روستا اهالی را نگران کرده است (امنیت محلی).
- ۴- ساکنان یک شهر می‌گویند، آلودگی هوا، موجب سلب امنیت خاطر و آرامش آنها شده است (امنیت شهری).
- ۵- ساکنان غزه در فلسطین اعلام می‌کنند که رژیم اشغالگر قدس با بمباران مناطق مسکونی برای آنها امنیتی باقی نگذاشته است (امنیت ملی).

تصویر ۱-۱- تهاجم تانک‌های رژیم اشغالگر سرزمین فلسطین به مردم در غزه

۶- رسانه‌های ایران اعلام می‌کنند که حضور ناوهای آمریکایی در خلیج فارس، امنیت این منطقه را به هم زده است (امنیت منطقه‌ای).

۷- بنابر اعلام سازمان ملل متحد، گرم شدن کره زمین امنیت ساکنان آن را در مخاطره قرار داده است (امنیت جهانی).

همان‌طور که در این مثال‌ها می‌بینید، امنیت سطوح مختلفی دارد که کوچک‌ترین سطح آن امنیت فردی یا جسمی و بزرگ‌ترین سطح آن امنیت جهانی است؛ اما مهم‌ترین آنها، امنیت ملی است.

همان‌طور که در مثال‌ها دیدید، در سطح ملی، تنها امنیت یک کشور تهدید می‌شود ولی در سطح منطقه‌ای، امنیت چند کشور تهدید می‌شود؛ همچنین در سطح جهانی، امنیت همه کشورهای جهان تهدید می‌شود.

امنیت ملی چیست؟

همان‌طور که در بالا اشاره کردیم، هرکدام از سطوح امنیت، اهمیت خاص خود را دارد؛ اما در درس آمادگی دفاعی به امنیت ملی اهمیت بیشتری داده می‌شود.

امنیت ملی وضعیتی است که در آن یک کشور بتواند منافع و ارزش‌های حیاتی خود، مانند تمامیت ارضی، جان مردم، ارزش‌های دینی و ملی و ... را در برابر تهدیدات داخلی و خارجی حفظ کند.

با توجه به این تعریف اهداف اصلی امنیت ملی عبارت‌اند از :

۱- حفظ سرزمین و استقلال کشور

۲- حفظ ارزش‌های دینی و ملی

تصویر ۱-۲- جمهوری اسلامی ایران در بین کشورهای منطقه از امنیت ملی بالایی برخوردار است

۳- حفظ ثبات سیاسی و اقتصادی کشور

۴- تحقق رفاه عمومی مردم

۵- ایجاد آسایش برای مردم در مقابل خطرات بیگانگان

امنیت پایدار

ریشه اصلی گرایش به امنیت را باید در فطرت انسان جست و جو کرد. انسان‌ها فطرتاً از هر نوع ترس و ناامنی گریزان‌اند و محیطی را می‌طلبند تا بتوانند به دور از فشارهای روحی و اجتماعی، استعدادهای خود را شکوفا کنند و در مسیر رشد و تکامل حرکت نمایند.

در گذشته جنگ‌ها بیشتر به درگیری مسلحانه و نظامی بین دو کشور محدود می‌شد؛ اما امروزه جنگ‌ها بسیار گسترده‌ترند و شامل ابعاد فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی می‌شوند. با گسترش مفهوم جنگ، امنیت نیز در همین جهت توسعه یافته است. به‌عنوان مثال در گذشته فضای مجازی و شبکه اینترنت به شکل امروزی وجود نداشت و به تبع آن درگیری در فضای مجازی هم وجود نداشت، اما اکنون از اولویت‌های امنیتی بسیاری از کشورهاست.

بنابراین هرگاه کشوری بتواند از نظر داخلی و بین‌المللی به همه تهدیدات در ابعاد مختلف نظامی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی با تکیه بر رضایت مردم پاسخ دهد، به امنیت پایدار رسیده است.

در مباحث امنیت پایدار، کشورها وضعیت یکسانی ندارند. ممکن است کشوری امنیت داخلی مناسبی داشته باشد ولی از سوی قدرت‌های خارجی تهدید شود یا این‌که از لحاظ نظامی دارای وضعیت مناسبی باشد، اما ارزش‌های فرهنگی و الگوهای رفتار سیاسی آن در معرض خطر باشد.

تهدید

منظور از تهدید، وضعیتی است که در آن ارزش‌های حیاتی جامعه از سوی قدرت‌های خارجی به خطر بیفتند. ارزش‌های حیاتی جامعه شامل اعتقادات دینی، فرهنگ، استقلال و تمامیت ارضی کشور می‌شود.

در بسیاری از مواقع دشمن تبلیغات زیادی به راه می‌اندازد، اما لزوماً به معنای تهدیدآمیز بودن شرایط نیست. ممکن است تهدید واقعی و یا صرفاً ذهنی و روانی باشد و فقط احساس شود.

تصویر ۳-۱- پیشگیری و مقابله با تهدید نرم

انواع تهدید

۱- تهدید داخلی ۲- تهدید خارجی

۱- تهدید داخلی: تهدیدهایی که

دارای منشأ داخلی اند ولی ممکن است در امتداد تهدیدهای خارجی باشند. این تهدیدها شامل تهدیدهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و نظامی است. به عنوان مثال مصرف‌گرایی، تجمل‌گرایی و گسترش قانون‌گریزی نمونه‌هایی از تهدید داخلی محسوب می‌شوند.

پرسش

چهار نمونه دیگر از تهدیدهای داخلی را بنویسید.

.....

.....

.....

۲- تهدید خارجی: تهدیدهایی است که علیه ارزش‌های دینی و ملی، تمامیت ارضی، استقلال سیاسی و ... صورت می‌گیرد و دارای منشأ خارجی است.

برای مثال تهدید بمباران مراکز هسته‌ای ایران توسط رژیم اشغالگر سرزمین قدس، یک نمونه از تهدیدات خارجی محسوب می‌شود.

پرسش

چهار نمونه دیگر از تهدیدهای خارجی علیه کشورمان را بنویسید.

.....

.....

.....

چگونگی مواجهه با تهدیدها

انسان‌ها در مواجهه با تهدیدها معمولاً به سه دسته تقسیم می‌شوند :

۱- گروهی از انسان‌ها دشمن را بسیار بزرگ و خود را کوچک می‌پندارند، به نحوی که فکر می‌کنند هیچ کاری در برابر دشمن نمی‌توانند انجام دهند. این افراد قبل از آن‌که اقدامی از جانب دشمن صورت پذیرد، شکست را پذیرفته‌اند.

۲- عده‌ای از انسان‌ها دشمن را کوچک و خود را بسیار بزرگ تصور می‌کنند. این گروه هم در برابر توانمندی‌های دشمن غافلگیر می‌شوند و شکست می‌خورند.

۳- گروه دیگری از انسان‌ها حد و اندازه دشمن و توانمندی و قدرت خود را به صورت واقعی می‌بینند. این دسته از انسان‌ها معتقدند که می‌توان با توکل بر خدا و سعی و تلاش، در مقابل دشمنان بزرگ هم مقاومت کرد و حتی آنها را شکست داد.

پرسش

شما فکر می‌کنید جزء کدام یک از سه گروه فوق هستید؟ چرا؟

.....

.....

.....

.....

تهاجم

در یک تعریف کلی تهاجم عبارت است از: هجوم و حمله همه‌جانبه دشمن علیه حاکمیت، سرزمین و استقلال سیاسی یک کشور دیگر با ابزار نظامی و غیرنظامی. برای مثال حمله ارتش بعثی صدام در ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۹ علیه تمامیت ارضی کشور ما یک «تجاوز» آشکار بود، اما هجوم همه‌جانبه سلطه‌گران به فرهنگ و ارزش‌های دینی میهن ما به عنوان «تهاجم» محسوب می‌شود.

صلح

واژه صلح به معنای آشتی، دوستی، سازش و ... به کار می‌رود. صلح از قدیمی‌ترین آرمان‌ها و آرزوهای بشر بوده است. به دلیل این‌که زندگی انسان‌ها از ناحیه جنگ و درگیری همواره در معرض تهدید و خطر بوده است، در طول تاریخ افراد زیادی تلاش کرده‌اند تا از جنگ و خونریزی جلوگیری کنند و بین انسان‌ها صلح و دوستی برقرار نمایند.

تصویر ۴-۱- پیام دین اسلام به جهانیان، صلح و دوستی است

تمام انبیای الهی و از جمله آنها رسول گرامی اسلام از جانب پروردگار خود مأموریت داشتند تا بین انسان‌ها صلح، دوستی و برادری را حاکم کنند.

برای نمونه در ابتدای ظهور اسلام، حضرت پیامبر (ص) به منظور گسترش دین خدا در بین مردم و برای جلوگیری از ایجاد جنگ و خونریزی به همراه پیروان خود به مدینه مهاجرت کردند. آن حضرت پس از ۱۰ سال، با وجود شکست دشمن، با شعار دوستی، برادری و «امروز روز رحمت است»، پیروزمندانه وارد مکه شدند.

در دنیای امروز هم مهم‌ترین هدف در روابط بین‌المللی حفظ و برقراری صلح است. اما در

زمان‌های گذشته امپراتوری‌ها و در دنیای امروز قدرت‌های زورگو به صورت آشکار و پنهان عامل ایجاد بسیاری از جنگ‌ها بوده‌اند. آنها علی‌رغم ادعای خود باعث بروز و ظهور بسیاری از جنگ‌ها و از میان رفتن صلح و امنیت در بخشی از مناطق جهان هستند.

فعالیت

نقش قدرت‌های سلطه‌گر را در حمایت و پشتیبانی از صدام در جنگ علیه ایران بررسی کنید.

در حال حاضر با وجود آن که جنگی بین کشورها وجود ندارد ولی ممکن است روابط صلح‌آمیزی هم بین آنها وجود نداشته باشد. به عبارت دیگر، نبود جنگ، الزاماً به معنای بودن صلح نیست؛ زیرا مفهوم صلح در روابط بین‌الملل دچار تغییر و تحول شده است.

در فرهنگ‌ها، صلح به معنای وجود آرامش در روابط یک کشور با کشورهای دیگر و همچنین عدم وجود جنگ و تهدید آمده است. بنابراین همزیستی مسالمت‌آمیز در روابط میان کشورها و تحقق صلح در دنیا به شرطی حاصل می‌شود که اصولی مانند حق حاکمیت، برابری حقوق کشورها، مصونیت تمامیت ارضی هر کشور کوچک یا بزرگ و عدم مداخله در امور داخلی کشورها از جانب همه حکومت‌ها رعایت شود.

متأسفانه در دنیای کنونی شاهدیم که با وجود خواست عموم مردم برای برقراری صلح و دوستی بین ملت‌ها، به دلایل زیادی نزاع و دشمنی در بین کشورها در حال افزایش است.

یکی از دلایل مهم این موضوع آن است که قوانین بین‌المللی و مفاهیم مورد توافق ملت‌ها مانند صلح، دموکراسی، حقوق بشر و ... از جانب قدرت‌های بزرگ جهانی در جهت منافع خودشان تفسیر می‌شود.

فعالیت

به نظر شما حق و تو که قدرت‌های بزرگ جهانی از آن بهره‌مندند، می‌تواند صلح، دوستی و برابری حقوق انسان‌ها را به دنبال داشته باشد؟ چرا؟

آیا صلح جهانی با شرایط فعلی دنیا تحقق می‌یابد؟

با وجود زیاده‌خواهی قدرت‌های بزرگ جهانی و عدم رعایت حقوق ملت‌ها از جانب آنها همچنین نابرابری اقتصادی در سطح عموم مردم جهان و ... صلح جهانی به معنای واقعی آن دور از دسترس است.

چگونه ممکن است کسانی که ظلم در سرزمین‌های اشغالی فلسطین، کشتن مردم بی‌گناه در افغانستان، عراق و ... را به بهانه مبارزه با تروریسم و تحقق دموکراسی موجه جلوه می‌دهند، بتوانند صلح واقعی را در دنیا تحقق بخشند؟

ما معتقدیم که صلح و امنیت جهانی، تحقق عدالت و حاکمیت دوستی و برادری باید شامل همه مردم دنیا باشد و برای رسیدن به این آرمان تمام تلاش خود را به کار می‌بندیم، تا زمینه را برای ظهور منجی بشریت و عدالت‌گستر جهانی حضرت مهدی (عج) آماده کنیم.

درس دوم

بسیج مدرسه عشق و مکتب شاهدان و شهیدان
گمنامی است که پیروانش بر گلدسته‌های رفیع آن،
اذان شهادت و رشادت سر داده‌اند.
امام خمینی (رحمة الله عليه)

بسیج؛ حافظ انقلاب اسلامی

تصویر ۱-۲

انقلاب اسلامی ایران، نقطه عطفی در تاریخ این مرز و بوم است و بسیج یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای انقلاب به‌شمار می‌رود.

واژه بسیج

بسیج در فرهنگ لغات به معنی جهاد، آمادگی، آماده سفر شدن، قصد و اراده و آماده ساختن نیروهای نظامی برای جنگ است.

بسیج در اندیشه امام خمینی (ره): «بسیج شجره طیبه و درخت تناور و پرثمری است که شکوفه‌های آن بوی بهار وصل و طراوت یقین و حدیث عشق می‌دهد. بسیج مدرسه عشق و مکتب شاهدان و شهیدان گمنامی است که پیروانش بر گلدسته‌های رفیع آن، اذان شهادت و رشادت سروده‌اند. بسیج میقات پابرهنگان و معراج اندیشه پاک اسلامی است که تربیت‌یافتگان آن نام و نشان در گمنامی و بی‌نشانی گرفته‌اند».

بسیج در اندیشهٔ مقام معظم رهبری: «بسیج عبارت است از تشکیلاتی که در آن افراد متفرق و تنها به یک مجموعهٔ آگاه و متعهد و بصیر و بینای به مسائل کشور و نیاز ملت تبدیل می‌شوند. مجموعه‌ای که دشمن را بیمناک و دوستان را امیدوار و خاطر جمع می‌کند».

در دیدگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری بسیج نهادی اجتماعی با ابعاد متعدد است. در این نگرش زیبا بسیج فقط یک سازمان نظامی نیست که تنها در زمان جنگ و برای دفاع در مقابل دشمن شکل گرفته باشد، بلکه نهادی وسیع و پاسخگو به کلیهٔ نیازهای اساسی و حیاتی جامعه است. در اساس نامهٔ بسیج مستضعفین آمده است: «بسیج نهادی است تحت فرماندهی مقام معظم رهبری که هدف آن نگرهبانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن، جهاد در راه خدا، تقویت کامل بنیهٔ دفاعی از طریق همکاری با سایر نیروهای مسلح و همچنین کمک به مردم هنگام بروز حوادث غیر مترقبه است».

تصویر ۲-۲

بسیج مردمی در برخی کشورهای جهان

- ۱- بسیج ملی در سوئیس: در این کشور دفاع از استقلال، آزادی و تمامیت ارضی به نیروهای مردمی واگذار شده است؛ به طوری که مشارکت مردمی در امور دفاعی از مهم‌ترین اهداف و علایق ملت سوئیس به‌شمار می‌آید.
- ۲- ارتش آزادی‌بخش چین: نیروهای مردمی در چین که چند صد میلیون نفرند، از کارگران و کشاورزان بین سنین ۱۶ تا ۵۰ سال تشکیل شده‌اند.
- ۳- بسیج در لبنان و فلسطین: مبارزهٔ قهرمانانه و ایستادگی مردم مظلوم فلسطین و لبنان در برابر تجاوزهای رژیم اشغالگر قدس نمونه‌ای از بسیج مردمی در این دو کشور مسلمان است.

البته باید به این موضوع توجه داشته باشیم که آنچه بسیج مردمی را در کشور عزیز اسلامی ما با سایر نقاط جهان متفاوت می‌کند، ایمان به خدا و جهاد اسلامی، وحدت و یکپارچگی و اطاعت از ولایت و رهبری است.

شکل‌گیری تفکر بسیجی

سال‌های ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲ در حقیقت آغاز نهضتی است که در نهایت به شکل‌گیری تفکر بسیجی انجامید. امام خمینی (ره) از آغاز تا پیروزی انقلاب اسلامی به مردمی کردن مبارزه و عدم اتکا به احزاب و گروه‌ها تأکید داشتند.

با پیروزی انقلاب اسلامی و ضرورت حضور مردم در صحنه، برای حفظ نظام تازه تأسیس شده جمهوری اسلامی، امام خمینی (ره) در تاریخ ۵ آذر ۱۳۵۸ در جمع تعدادی از پاسداران فرمان تشکیل بسیج مستضعفین را صادر کردند و فرمودند:

«مملکت اسلامی، همه‌اش باید نظامی باشد... کشوری که بیست میلیون جوان دارد باید بیست میلیون تفنگدار داشته باشد، و چنین مملکتی آسیب‌بردار نیست».

پس از پیروزی انقلاب نیروهای بسیجی قهرمانانه در لیبک به فرمان امام راحل با گروهک‌های ضدانقلاب، تجزیه‌طلبان، کودتاچیان و... مقابله و مبارزه کردند.

حماسه‌های ماندگار بسیج با تهاجم ارتش صدام به میهن عزیز ما در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ به نقطه اوج خود رسید.

فعالیت

حماسه‌های بسیج و بسیجیان را در طول هشت سال دفاع مقدس در کلاس به بحث بگذارید.

رحمت و برکات خداوند بر بسیج مستضعفان که به حق پشتوانه انقلاب اسلامی است و به کوشش ارزنده خود ادامه داده‌اند.
امام خمینی (ره)

اگرچه بسیج در طول هشت سال دفاع مقدس موجودیت واقعی خود را اثبات کرد، اما با به پایان رسیدن جنگ تحمیلی، این نهاد ارزشمند تکامل پیدا کرد. انتظار هم این بود که تشکیلات بسیج به علت ویژگی‌های مردمی‌اش به گونه‌ای باشد که هم در زمان صلح و هم در زمان جنگ بتواند کارایی لازم را داشته باشد. اکنون بسیج مراقب صحت و سلامت حرکت انقلاب اسلامی ایران در مسیر رشد و تحقق آرمان‌هایش است.

تبیین و ترویج ارزش‌های انقلاب اسلامی و حرکت در جهت تحقق آن، تکلیف بزرگ بسیج و بسیجیان است. حیثیت امروز نظام تا حد زیادی مدیون بسیج و حضور همه‌جانبه مردم در آن بوده است. نیروی محرکه بسیج، مردم هستند و تا زمانی که انقلاب ما از سرمایه حضور و مشارکت مردم در صحنه‌های مختلف بهره‌مند است، بیگانگان نمی‌توانند چشم طمع به کشور ما داشته باشند.

حیثیت امروز نظام تا حد زیادی، مدیون بسیج و حضور همه‌جانبه
مردم در آن بوده است.

مقام معظم رهبری

تفکر بسیجی

این واژه برای اولین بار توسط حضرت امام خمینی (ره) به کار گرفته شد. تفکر بسیجی یعنی اعتقاد کامل به اسلام ناب محمدی (ص) که ملت مسلمان و غیور ما آن را آگاهانه برگزیدند و عمل خود را براساس آن شکل می‌دهند.

ویژگی‌های تفکر بسیجی

- ۱- ایمان و اخلاص؛ باور به خداوند یکتا و عمل مخلصانه برای او.
- ۲- پیوند و بیعت با ولایت؛ از محمد رسول خدا (ص)، علی (ع) و ائمه اطهار (ع) تا مهدی (عج) و در زمان غیبت آن حضرت با ولایت فقیه.
- ۳- حریت در عبادت؛ بندگی از روی آزادگی نه از روی طمع و ترس!
- ۴- عدالت‌خواهی؛ بسیجی تفسیر عدالت امام علی (ع) است که به قیمت تمام جهان حاضر

تصویر ۳-۲- رزمنده اینارگر قاسم عیوضی در عملیات کربلای ۵ پس از انتقال رزمنده مجروح به اورژانس، در بازگشت بر اثر اصابت ترکش به شهادت رسید.

نیست به اندازه گرفتن یک پوست جو از دهان مورچه‌ای به کسی ستم کند.

۵- ظلم‌ستیزی؛ بسیجی یاور مظلومان و دشمن ظالمان است و تا نابودی فتنه در عالم جهاد می‌کند.

۶- شهادت‌طلبی عاشقانه؛ الگوی بسیجیان حضرت علی (ع) است که در محراب شهادت فرمود: «فزت ورب الکعبه» قسم به خدای کعبه که رستگار شدم.

۷- ایثارگری کریمانه؛ بسیجی برای رضای خدا داوطلبانه، فداکارانه و شجاعانه از همه چیز خودش می‌گذرد.

۸- زهد و قناعت؛ در تفکر بسیجی زهد امام علی (ع) و سادگی در همه امور زندگی مشهود است.

۹- تواضع و صمیمیت؛ تفکر

بسیجی با فقیران و نیازمندان صمیمی و مهربان است و خودبینی و تکبر در آن راه ندارد.

۱۰- شجاعت و دلاوری؛ تفکر بسیجی انسانی دلاور و تحول یافته تربیت می‌کند که محاسبات دشمنان خداوند و صاحبان قدرت‌های مادی را بر هم می‌زند.

آسیب‌های بسیج و انقلاب اسلامی

در تفکر بسیجی حفظ و نگهداری نظام و انقلاب از پیروزی آن مهم‌تر است و این مهم با شناخت آسیب‌های انقلاب و اتخاذ راهکارهای لازم به منظور پیشگیری و درمان میسر خواهد بود.

برخی از این آسیب‌ها عبارت‌اند از:

۱- نفوذ اندیشه‌های بیگانه و خودباختگی در برابر قدرت‌های استعماری

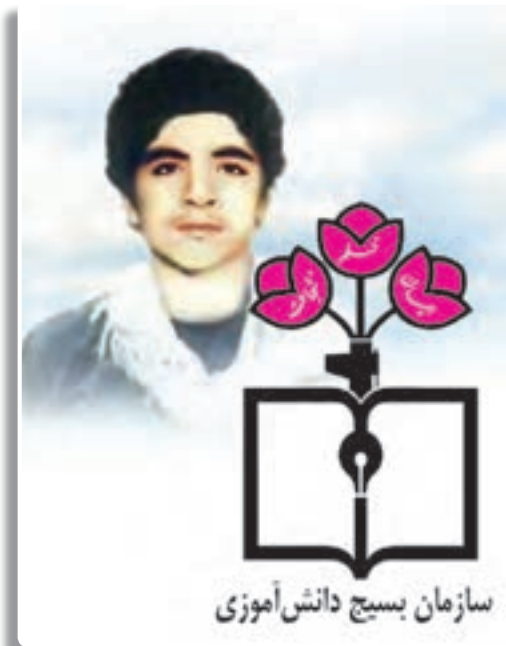
- ۲- نفوذ و رخنه فرصت طلبان
- ۳- گرایش به فرهنگ‌ها و ارزش‌های غیرالهی
- ۴- اختلاف و تفرقه
- ۵- پشت کردن به معنویات و روی آوردن به مادیات
- ۶- نادیده گرفتن اوامر رهبری انقلاب
- ۷- تحجّر و مقدس‌نمایی و ...
- ۸- بی‌توجهی به خواست و نظر مردم

فعالیت

پیرامون نقش بسیج در مقابله با تهاجم فرهنگی و فتنه‌های دشمنان اسلام و عوامل استکبار گفت‌وگو کنید.

بسیج دانش‌آموزی، میعادگاه نوجوانان و جوانان انقلابی

نوجوانان و جوانان دانش‌آموز در پیروزی انقلاب اسلامی و هشت سال دفاع مقدس نقش برجسته و تعیین‌کننده‌ای داشته‌اند. پس از پایان جنگ تحمیلی سنگر معنوی «بسیج دانش‌آموزی» دفاع همه‌جانبه دانش‌آموزان را از دستاوردهای انقلاب در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و علمی تداوم می‌بخشد.

تصویر ۲-۴- سازمان بسیج دانش‌آموزی

- برخی از مأموریت‌های بسیج دانش‌آموزی به شرح زیر است :
- ۱- جذب، آموزش و سازماندهی دانش‌آموزان دختر و پسر در قالب گروه‌های مقاومت
  - ۲- حضور مؤثر و سازمان‌یافته در عرصه‌های علمی و پژوهشی کشور
  - ۳- گسترش تفکر بسیجی و مقابله با جنگ نرم و تهاجم فرهنگی دشمنان
  - ۴- حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی و حضور مؤثر در عرصه‌های سازندگی و امدادی.

تصویر ۵-۲- حضور دانش‌آموزان بسیجی در عرصه سازندگی کشور

درس سوم

ما مدت هشت سال از حیثیت، ناموس، دین،
انقلاب و قرآن دفاع کردیم و چنین دفاعی مقدس
است.

مقام معظم رهبری

حماسه هشت سال دفاع مقدس

مردم ایران دوران سخت و پرحادثه‌ای را تا پیروزی انقلاب اسلامی پشت سر گذاشته بودند و به طور طبیعی به آرامش و بازسازی کشور در یک فضای امن نیازمند بود. آغاز تهاجم وحشیانه دشمن به میهن اسلامی ما، در شرایطی بود که ضد انقلاب با حمایت بیگانگان در شهرهای مختلف کشور دست به شورش و ترور می‌زدند. از طرفی نیروهای مسلح کشور در حال بازسازی و احیای مجدد براساس اهداف انقلاب اسلامی بودند. سپاه پاسداران نیز تازه تأسیس شده بود. در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹، یعنی ۱۹ ماه پس از پیروزی انقلاب اسلامی تهاجم به کشور ما آغاز شد. صدام جلوی دوربین‌های تلویزیونی قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را پاره کرد و طی نطقی ارون‌درود را شط العرب نامید و جزایر ایرانی خلیج همیشه فارس را متعلق به اعراب اعلام کرد.

فعالیت

مفاد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را بررسی کنید.

متجاوزان بعضی در تهاجم گسترده خود بسیاری از اصول انسانی، قوانین و معاهدات بین‌المللی، از جمله موارد ذیل را زیر پا گذاشتند:

- ۱- بی‌اعتبار اعلام کردن قرارداد رسمی ۱۹۷۵ الجزایر
- ۲- نقض پیمان منع کاربرد سلاح‌های شیمیایی
- ۳- نقض پیمان منع حمله به مناطق مسکونی و بیمارستان‌ها
- ۴- نقض مفاد پیمان مربوط به ضرورت رفتار انسانی با اسیران جنگی

تصویر ۱-۳- نخل‌های سوخته

حمایت استکبار جهانی از صدام

سلطه‌گران جهانی با هدف شکست دادن انقلاب اسلامی و دستیابی به منافع از دست‌رفته خود در ایران، نه تنها مانع شروع و شعله‌ور شدن جنگ نشدند، بلکه با حمایت‌های مالی، تسلیحاتی، تبلیغاتی، سیاسی و جاسوسی، صدام متجاوز را تقویت کردند.

برخی از کشورهای اروپایی در صدر صادرکنندگان اسلحه مورد نیاز صدام قرار داشتند و حتی تأمین‌کننده عمده جنگ افزارهای شیمیایی عراق بودند. همچنین برخی از دولت‌های حوزه خلیج فارس تأمین‌کننده عمده نیازهای اقتصادی و ... عراق بودند.

ایمان؛ سلاح رزمندگان اسلام

ایمان به خدا، رهبری حکیمانه امام خمینی (ره)، یکپارچگی و مشارکت مردم نه تنها موجب پیروزی انقلاب اسلامی ایران شد، بلکه بالاترین سلاح و مهمات ما در هشت سال دفاع مقدس بود.

امام خمینی (ره) فرمودند: «جنگ، جنگ است و عزت و شرف ما در گرو همین مبارزه است». فرزندان غیور ملت شریف ایران با اعتقاد به خدای بزرگ و نصرت الهی در صفوف متحد به سوی جبهه‌ها روانه شدند و این نوای شیرین را سر می‌دادند: «هرکه دارد هوس کرب و بلا بسما...».

تصویر ۲-۳- رزمنده نوجوان بسیجی در مناطق عملیاتی جنوب

موج عظیم مردمی در قالب «بسیج» برای دفاع از حقانیت اسلام و ایران به دفاع مقدس طعم غیرت و شرف دادند. سربازان ما در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل به سرباز بودن خود می‌بالیدند. نیروهای مسلح شامل نیروی زمینی، هوایی، دریایی، ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی انتظامی، هوانپروز و نیروهای جان بر کف جهاد سازندگی با انگیزه‌های الهی، شانه به شانه بسیج که پشتوانه مردمی و بازوی توانایشان بود، با وجود کمبود سلاح و مهمات و مشکلات اولیه، جانانه و قهرمانانه می‌جنگیدند. عشایر غیور ایران زمین و اقوام مختلف شامل آذری، لر، عرب، کرد، ترکمن، بلوچ و سایر قومیت‌ها و همچنین پیروان کلیه ادیان الهی در میهن ما متحد و منسجم تحت لوای پرچم مقدس جمهوری اسلامی و با هدایت و رهبری امام خمینی، سلحشوری و ایثارگری را معنا بخشیدند.

تصویر ۳-۳- رزمندگان میهن در منطقه عملیاتی والفجر ۸

شما دانش‌آموزان عزیز در کتاب آمادگی دفاعی سوم راهنمایی با چگونگی اشغال مناطق و شهرهای جنگ‌زده به خصوص خرمشهر و همچنین عملیات غرورآفرین بیت‌المقدس که منجر به آزادی خرمشهر شد، آشنا شدید.

این عملیات و سایر عملیات‌های رزمندگان اسلام موجب شد که ماشین جنگی رژیم بعثی عراق از کار بیفتد و بسیاری از مناطق اشغالی از اشغال تجاوزگران آزاد شود. این شرایط باعث نگرانی حامیان

صدام شد و آنها را به تکاپو انداخت. هیئت‌های مختلفی از طرف سازمان ملل، سازمان کنفرانس اسلامی، اتحادیه عرب، جنبش عدم تعهد، صلیب سرخ بین‌المللی و ... به تهران و بغداد سفر کردند و خواهان آتش‌بس بین دو طرف شدند، اما با توجه به عدم رعایت صداقت و عدالت و بی‌طرفی نتیجه مشخصی به دست نیامد.

علل تداوم جنگ پس از فتح خرمشهر

برخی معتقد بودند که با عقب راندن صدام در بسیاری از نقاط مرزی کشور، دیگر نیاز به ادامه جنگ نیست، اما مسئولان سیاسی و نظامی کشور و عموم مردم معتقد بودند که در چنین شرایطی نمی‌توان به صداقت دشمن و اراده سازمان‌های بین‌المللی اطمینان کرد و آتش‌بس را پذیرفت.

تصویر ۳-۴- خرمشهر را خدا آزاد کرد. «امام خمینی»

بخشی از دلایل ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر به شرح زیر است :

- ۱- ایران بر شناسایی، معرفی و تنبیه متجاوز و پرداخت غرامت تأکید داشت که این شرایط مورد قبول صدام و سازمان‌های بین‌المللی نبود.
- ۲- هیچ پیشنهاد صلح واقعی ارائه نشده بود و تنها آتش‌بس از جانب افراد و سازمان‌های مختلف توصیه می‌شد.

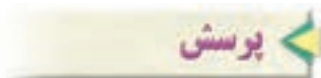
۳- نقاطی از شلمچه، طلائی، مرز فکه تا قصرشیرین و شهرهای سومار، نفت شهر و مهران عملاً در اشغال دشمن بود و امکان آزادسازی این نقاط از راه مذاکره بعید به نظر می‌رسید.

۴- تعداد نیروهای بعثی عراق و امکاناتشان نه تنها کم نشده بود، بلکه افزایش یافته بود. هرچند آنها روحیه‌شان را از دست داده بودند اما مردم و دولت ایران نگران بودند که با پذیرش آتش‌بس، دشمن تجدید سازمان کند و تهاجم دیگری را شروع نماید.

در چنین شرایطی مصلحت کشور و منافع ملی ایران ایجاب می‌کرد تا زمان تحقق شرایط مناسب آتش‌بس پذیرفته نشود.

در همین باره مقام معظم رهبری که در آن زمان رئیس جمهور کشورمان بودند، طی مصاحبه‌ای در سال ۱۳۶۵ فرمودند :

«جنگ ما از اول به صورت دفاع شروع شد ... حتی ورود ما به خاک عراق، در ادامه دفاع مقدس است. دشمن ما طبعاً مایل است هنگامی که می‌تواند و احساس قدرت می‌کند وارد مرزهای ما بشود، تا وقتی که می‌تواند در آنجا بماند، ویرانگری بکند، تخریب بکند، افراد نظامی و غیرنظامی را به قتل برساند، زندگی را ناامن کند و ... ما مجازات متجاوز و گوشمالی او را یکی از هدف‌های ادامه جنگ ذکر کردیم ... هنوز مناطقی چون نفت‌شهر و بخشی از مراکز دیگر مرزی در اختیار دشمن است و ما ادامه جنگمان ولو برای پس گرفتن این‌ها هم که باشد، یک عمل دفاعی است ...».

اگر کشور ما درحالی که مناطقی از میهن هنوز در اشغال تجاوزگران بود، آتش‌بس را می‌پذیرفت و پس از آن صدام مناطق اشغالی را تخلیه نمی‌کرد، نسل امروز چه قضاوتی درباره مدافعان آن دوران می‌کرد.

.....

.....

.....

.....

.....

قطعهنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل و پایان جنگ

ملت با ایمان ما که شهادت را افتخار می دانستند و جهاد در راه خدا را وظیفه تلقی می کردند، روز به روز عرصه را بر متجاوزان تنگ تر می نمودند. عملیات کربلای ۵ در سال ۱۳۶۵ در منطقه عمومی شلمچه (تزدیکی خرمشهر و شرق بصره) که با تلفاتی سنگین برای عراق بعضی (حدود ۴۰ هزار نفر کشته و زخمی و بیش از ۳۵۰۰ نفر اسیر) همراه بود، دنیای استکبار را به تلاش بیشتر برای پیدا کردن راه چاره واداشت. آنان با شتاب قطعهنامه های قبلی خود را که هیچ امتیازی به ملت مقاوم ایران نداده بود، اصلاح کردند و در تاریخ ۲۸ تیر ماه ۱۳۶۶ قطعهنامه ۵۹۸ را با ویژگی های زیر به تصویب شورای امنیت سازمان ملل متحد رساندند:

— آتش بس فوری بین دو کشور و بازگشت به مرزهای بین المللی؛

— تعیین نیروهای ناظر سازمان ملل برای نظارت بر عقب نشینی نیروهای دو کشور به مرزها و

اجرای دقیق آتش بس؛

— آزادسازی اسرای دو کشور؛

— بررسی و تعیین متجاوز و اعلام رسمی؛

— شناسایی خسارت های دو کشور و پرداخت غرامت به کشور مورد تجاوز.

در ابتدای تصویب قطعهنامه، با توجه به بی اعتمادی ای که نسبت به سازمان های بین المللی وجود داشت، ایران قطعهنامه را نپذیرفت؛ زیرا مسئولان کشور معرفی متجاوز را شرط اولیه اجرای سایر بندها می دانستند؛ لیکن با توجه به دلایل زیر در تاریخ ۲۷ تیرماه ۱۳۶۷ طی نامه رسمی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، قطعهنامه مذکور پذیرفته شد:

برخی از دلایل پذیرش قطعهنامه آتش بس توسط ایران اسلامی:

۱- نظرات کارشناسی مسئولان کشور و صلاحدید امام خمینی به عنوان فرمانده کل قوا

۲- بهبود مفاد قطعهنامه در مقایسه با قطعهنامه های پیشنهادی قبلی

۳- تغییرات در شرایط محیطی نبرد (استفاده وسیع عراق از سلاح های شیمیایی و سکوت مجامع بین المللی، تحریم تسلیحاتی علیه ایران، ورود مستقیم آمریکا به جنگ و حمله به سکوها های نفتی و ساقط کردن هواپیمای مسافربری ایران و ...)

۴- وضعیت اقتصادی کشور و فشار فراوان آن به مردم

۵- اهمیت بازسازی کشور و حفظ سرمایه های انسانی، اقتصادی و نظامی میهن

تهاجم مجدد پس از پذیرش قطعنامه

یکی از دلایل مهم عدم پذیرش قطعنامه‌های سازمان ملل توسط ایران، بی‌اعتمادی به صدام و عدم تضمین مجامع بین‌المللی در این باره بود. این موضوع پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط ایران و عراق به اثبات رسید و نیروهای (سازمان منافقین) که در طول دوران جنگ برای موفقیت صدام هر نوع خیانتی را علیه کشور ایران انجام داده بودند، در تاریخ ۱۳۶۷/۵/۳ (یک هفته پس از اعلام پذیرش قطعنامه توسط ایران) با حمایت کامل صدام تا نزدیکی‌های کرمانشاه پیش آمدند و به تصور باطل خودشان فکر می‌کردند در کمتر از یک هفته به تهران می‌رسند؛ اما سلحشوران ارتش، سپاه و بسیج در منطقه چهار زیر (منطقه عملیاتی مرصاد) واقع در ۳۵ کیلومتری غرب کرمانشاه آنها را تار و مار کردند و به سزای اعمال خیانت بارشان رساندند.

تهاجم دشمن پس از پذیرش قطعنامه نشان داد که اگر ما قدرت و توان لازم برای دفاع از کشورمان را نداشته باشیم، نمی‌توانیم صرفاً با امید به قطعنامه‌های بین‌المللی به صلح برسیم. در تاریخ ۲۶ مرداد ۱۳۶۹ (حدود دو سال پس از پذیرش قطعنامه) سرانجام با شکست مجدد صدام، نیروهای دو کشور به مرزهای بین‌المللی برگشتند. بازسازی شهرها و روستاهای مناطق جنگی آغاز شد و آزادگان سرافراز میهن اسلامی پس از تحمل سال‌ها درد، رنج و شکنجه به آغوش وطن بازگشتند و موجی از شادمانی و سرور سراسر کشور را فراگرفت.

تصویر ۵-۳- بازگشت آزادگان به میهن اسلامی

دستاوردهای داخلی و بین‌المللی دفاع مقدس

الف) دستاوردهای داخلی :

در کتاب آمادگی دفاعی پایه سوم راهنمایی دستاوردهای داخلی دفاع مقدس به بحث گذاشته شد که به‌طور خلاصه عبارت‌اند از :

۱- اعتماد به نفس و خودباوری

۲- تولد تفکر بسیجی

۳- پیشرفت در صنایع دفاعی کشور

۴- کسب تجارب نظامی

۵- ترویج فرهنگ ایثار و شهادت

۶- نقش آفرینی مساجد در دفاع از میهن و ...

در این بخش برای آشنایی شما دانش‌آموزان عزیز، دستاوردهای بین‌المللی دوران دفاع مقدس

تشریح می‌شود.

ب) دستاوردهای بین‌المللی هشت سال دفاع و پایداری

۱- تثبیت اقتدار جمهوری اسلامی ایران : این جنگ هرچند برای ما نابرابر و ناخواسته بود اما پس از هشت سال نه تنها دشمن نتوانست یک وجب از خاک کشور ما را اشغال کند، بلکه در اوج عجز و درماندگی عملاً به عظمت، پایداری و اقتدار جمهوری اسلامی ایران اعتراف کرد و صدام که در آغاز تهاجم به ایران قرار داد ۱۹۷۵ الجزایر را پاره کرده بود، در تابستان ۱۳۶۹ طی نامه‌ای رسمی به رئیس‌جمهور وقت ایران معاهده الجزایر را به رسمیت شناخت^۱.

۲- تضمین استقلال کشور : صدام با تجاوز و حشیانه‌اش استقلال و آزادی ما را نشانه گرفته بود اما با دفاع قهرمانانه ملت ایران در دوران هشت ساله جنگ تحمیلی استقلال کشور تضمین شد.

۳- تولد شیوه نوین دفاعی : در دوران دفاع مقدس، دنیا با شکل دیگری از دفاع مواجه شد. در این نوع دفاع، در برابر سلاح و تجهیزات مدرن، نیروی انسانی مؤمن و معتقد به خدای یگانه نقش اول را داشت.

۴- بیداری اسلامی و ایجاد الگوی مبارزه با قدرت‌های بزرگ : با الهام گرفتن از

۱- خبرگزاری کویت در همان زمان چنین گزارش داد :

«قبول مجدد معاهده الجزایر از سوی عراق، پیروزی بزرگی برای جمهوری اسلامی ایران تلقی می‌شود».

مقاومت و ایستادگی ملت ما و ترویج فرهنگ پایداری در برابر ظالمان و زورگویان، ملت‌های محروم جهان برای تحقق خواسته‌های مشروع خود به پا خاستند. و اگر امروز مشاهده می‌کنیم که ملت‌های مظلوم، مخصوصاً مسلمانان یکی پس از دیگری در برابر قدرت‌های ظالم به پا می‌خیزند و طالب حق حاکمیت مردم بر سرزمینشان می‌شوند، ناشی از بیداری‌ای است که ملت مقاوم ایران الگوی آن به‌شمار می‌رود.

۵- اثبات حقانیت و مظلومیت ایران در جهان : صدور قطعنامه ۵۹۸ و اعلامیه دبیر کل وقت سازمان ملل و پس از آن تجاوز صدام به کویت، مظلومیت و حقانیت جمهوری اسلامی ایران را برای همگان به اثبات رساند.

۶- اثبات کارآمدی دین اسلام : ایران اثبات کرد که با بهره‌گیری از تعالیم و آموزه‌های دین اسلام توانسته جوانان را برای دفاع همه‌جانبه بسیج کند و با عنصر عشق و ایمان به خدا و اولیای الهی جبهه‌ای مستحکم و نفوذناپذیر تشکیل دهد.

۷- شکست اهداف زمان‌بندی شده رژیم اشغالگر سرزمین فلسطین در خاورمیانه : رژیم اشغالگر قدس که برای منطقه خاورمیانه خواب و خیال‌های مختلف دیده بود، با ظهور انقلاب اسلامی و مقاومت رزمندگان اسلام در هشت سال دفاع مقدس، با خطر شکست مواجه شد و تمام اهداف شیطانی‌اش بی نتیجه ماند.

۸- اثبات عدم بی‌طرفی بسیاری از سازمان‌های مدعی حقوق بشر : در آغاز تجاوز صدام و بمباران بیمارستان‌ها، مدارس و مناطق مسکونی که به شهادت صدها نفر از مردم بی‌گناه کشورمان منجر شد، نهادها و سازمان‌های بین‌المللی مدعی حقوق بشر با سکوت معنادار خود، دشمن متجاوز را به نوعی تشویق کردند. این مجامع درباره عدم رعایت حقوق اسرای میهن ما و شکنجه‌های روحی و جسمی آنها توسط حکومت صدام نیز هیچ‌گونه عکس‌العمل مناسبی انجام ندادند.

درس چهارم

در اردوی راهیان نور، ما به زیارت تربت پاک
غیور مردانی می‌رویم که با هجرت و کوچ عاشقانه
خویش، هم با دشمن درون مبارزه کردند و هم با
دشمنان بیرونی جنگیدند.

آشنایی با یادمان‌های دفاع مقدس

نگذارید پیشکسوتان جهاد و شهادت در پیچ و خم زندگی گم شوند.

امام خمینی (ره)

قرآن کریم سه مفهوم مقدس ایمان، هجرت و جهاد را در بسیاری از آیات خود به صورت توأم آورده است. از منظر قرآن و معصومان (ع) انسان با ایمان، خود را وابسته به خدا می‌داند و از هر چیز دیگری وارسته است. او برای تحکیم و نجات ایمان خویش هجرت می‌کند و برای نجات و رستگاری و رهایی از چنگال اهریمن بی‌ایمانی جهاد می‌نماید.

هجرت و جهاد

هجرت به دو گونه است: هجرت صغری و هجرت کبری

هجرت صغری (کوچک): انسان از محلی به محل دیگر برای انجام وظیفه دینی خویش کوچ

می‌کند.

هجرت کبری (بزرگ): انسان از هرگونه پلیدی و گناه دوری می‌کند و به سمت خوبی‌ها

می‌رود.

جهاد نیز به دو گونه است: جهاد اصغر و جهاد اکبر

جهاد اصغر (کوچک‌تر): انسان با دشمن بیرونی (مثل صدام) می‌جنگد تا پیروز شود.

جهاد اکبر (بزرگ‌تر): انسان با دشمن درون نبرد می‌کند تا به تقوی و رستگاری نزدیک شود.

اردوی راهیان نور هجرتی صغری است که می‌تواند ما را به هجرت کبری برساند. زیرا ما به زیارت

تربت پاک غیور مردانی می‌رویم که با هجرت و کوچ عاشقانه خویش، هم با دشمن درون مبارزه کردند

و هم با دشمنان بیرونی جنگیدند و به مفاهیم مقدسی چون شرف، ایمان، جهاد، غیرت، پایداری و ایثار

معنا بخشیدند.

از کدام سو آمده‌ای؟ از شرق یا غرب؟ از شمال یا جنوب؟ از هرکجا آمده‌ای بدان که افق زمین و آسمان و همهٔ وادی‌های جنون و شیفتگی و عشق همین جاست.

جایی که آسمان با همهٔ جبروتش، خاک را بوسه می‌زند؛ چرا که این صحرا در حریر سکوت، نه چندان دور، افتخار تحمل گام‌های رادمردانی را داشته است که چشمه‌های جوشان عشق را از بلندای روح بی‌قرار خویش بر آن جاری و از زلال معرفت جان‌هایشان کام تشنهٔ این صحرا را سیراب ساخته‌اند.

اردوی راهیان نور چیست؟

در اردوهای راهیان نور، هر ساله کاروان‌هایی برای آشنا شدن یا تجدید بیعت و دیدار با یادمان‌های حماسهٔ بزرگ دفاع مقدس راهی دیار نور در جنوب و غرب کشور می‌شوند.

تصویر ۱-۴- اردوی راهیان نور، زمینه‌ای برای انتقال ارزش‌های دوران دفاع مقدس به نسل جوان امروز

تبیین آثار حضور همهٔ اقشار مردم در جبهه‌های حق علیه باطل و مشاهدهٔ آثار و فداکاری‌های رزمندگان اسلام بخشی از برنامه‌های اردوی راهیان نور است.

اکنون اردوهای راهیان نور به یکی از منابع عظیم تولید معنویت، بازشناسی هویت اسلامی ایرانی و فرصتی برای خودسازی انقلابی نسل امروز تبدیل شده است. این اردوها پیوند ارزشی بین نسل جوان دوران دفاع مقدس، با نسل جوان امروز را تحکیم می‌بخشد.

سال‌ها از زمان جنگ تحمیلی صدام علیه ایران می‌گذرد. جنگی که فقط برای رزمندگان و مردم ساکن در مناطق جنگی نبود. آن جنگ در زندگی همهٔ مردم ایران تأثیر گذاشته بود. نبردی گسترده و همه‌جانبه که عزت و شرف ما در گرو آن بود.

فعالیت

جنايات صدام و مزدورانش در شهرها و روستاهای مناطق جنگی را بررسی کنید.

دستاوردهای اردوی راهیان نور

حضور در اردوهای راهیان نور دستاوردهای زیر را برای ما به ارمغان می‌آورد:

۱- آشناسدن با بندگان برگزیدهٔ خدا

تصویر ۲-۴- حضور دانش‌آموزان در اردوی راهیان نور - یادمان شهدای هویزه

- ۲- آشنا شدن با آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب اسلامی
- ۳- آشنایی نسل جوان با بخشی از تاریخ انقلاب اسلامی
- ۴- آشنایی با رشادتها و دلاوری‌های رزمندگان اسلام در مقابله با دشمن
- ۵- دشمن‌شناسی و شناخت جنایات استکبار جهانی علیه ملت ایران
- ۶- تقویت روحیه جهادی و رشد معنویت

شرکت در اردوی راهیان نور چگونه می‌تواند در تقویت روحیه جهادی و رشد معنویت ما تأثیر داشته باشد؟

.....

.....

.....

معرفی برخی از یادمان‌ها و اماکن مهم راهیان نور (الف) مناطق عملیاتی جنوب (خوزستان)

خرمشهر: خرمشهر از اولین مناطقی است که مورد حمله ارتش بعثی قرار گرفت. جوانان مقاوم سرزمین ما از جمله محمد جهان‌آرا (فرمانده شهید سپاه پاسداران خرمشهر) ۳۴ روز در مقابل ارتش مجهز دشمن ایستادگی کردند. صدام در طول ۵۷۸ روز اشغال این شهر، آن را به عنوان الگوی پیروزی خود در جنگ مطرح می‌کرد، اما در عملیات بیت المقدس این شهر آزاد شد و بار دیگر پرچم مقدس کشورمان بر گلدسته‌های مسجد جامع خرمشهر به اهتزاز درآمد. امام خمینی در این باره فرمودند: «خرمشهر را خدا آزاد کرد».

مسجد جامع، موزه جنگ و گلزار شهدای خرمشهر از اماکن بازدیدیه راهیان نور در این شهر است.

خرمشهر دروازه‌ای در زمین دارد و دروازه‌ای دیگر در آسمان و تو در جست و جوی دروازه آسمانی شهر هستی که به کربلا باز شده است و جز مردترین مردان را به آن راه نداده‌اند! جنگ برپا شده بود تا از خرمشهر دروازه‌ای به کربلا باز شود ...

سید شهیدان اهل قلم سید مرتضی آوینی

تصویر ۳-۴- شهید سید مرتضی آوینی

شلمچه : منطقه‌ای مرزی در غرب خرمشهر و نزدیک‌ترین نقطه مرزی به شهر بصره در عراق است. شلمچه یکی از مهم‌ترین مناطق عملیاتی در طول هشت سال دفاع مقدس است که عملیات‌های بیت المقدس، رمضان، کربلای ۴، ۵، ۸ و بیت المقدس ۷ در این محور صورت گرفته است. عملیات کربلای ۵ از سخت‌ترین عملیات‌های دفاع مقدس است که طی آن مردان بزرگی چون شهیدان حسین خرازی، یدالله کلهر، اسماعیل دقایقی و حجت الاسلام عبدالله میثمی و ... از این منطقه آسمانی شدند. در یادمان زیبای این محور که توسط آستان قدس رضوی احداث شده ۸ شهید گلگون کفن مدفون هستند.

تصویر ۴-۴- شهید حجت الاسلام عبدالله میثمی

من این سرزمین را یک سرزمین مقدس می دانم. این جا نقطه‌ای است که ملائکه الهی که شاهد فداکاری مخلصانه این شهدای عزیز بودند، به این جا تبرک می جویند. این جا متعلق به هر کسی است که دلش برای اسلام و قرآن می تپد.

از سخنرانی مقام معظم رهبری در شلمچه ۱۳۷۸/۷/۸

تصویر ۵-۴- یادمان شهدای اروند در منطقه عملیاتی والفجر ۸

اروند: یکی از بزرگ‌ترین رودخانه‌های جهان است که از به هم پیوستن دجله و فرات در عراق و اتصال رود کارون در خرمشهر به آن تشکیل می‌شود. یکی از بزرگ‌ترین آرزوهای صدام تسلط کامل بر این آبراه مهم و حیاتی بود. در طول دفاع مقدس علاوه بر جنگ همیشگی در این منطقه حساس، عملیات والفجر ۸ در این محور انجام شد که طی آن رزمندگان عزیز ما با عبور از اروند، در یک جنگ تمام‌عیار به منظور تنبیه متجاوزان وارد خاک عراق شدند و شهر فاو عراق را تصرف کردند. نام اروند با نام غواص‌های رزمنده ما عجین شده و مظلومانه‌ترین شهادت‌ها، شهادت غواص‌ها در آب‌های اروند بود؛ زیرا دفاع در آب بسیار سخت است.

بنای یادبود شهدای عملیات والفجر ۸ روبه‌روی شهر فاو، هشت شهید گمنام را در خود جای

داده است.

طلائیه: این منطقه در جنوب غربی دشت آزادگان و روبه‌روی جزایر مجنون قرار دارد. منطقه طلائیه از روزهای اول جنگ مورد تاخت و تاز متجاوزان بعثی عراق قرار گرفت. سه راه شهادت به دلیل فرود بیش از ۸۰۰ هزار گلوله توپ، خمپاره، بمب و تانک دشمن بر سر فرزندان ایران توسط رزمندگان نام‌گذاری شد. عملیات خیبر و بدر در این محور عملیاتی متجاوزان را با شکست سختی مواجه کرد. این منطقه شاهد شهادت مردان بزرگی چون شهیدان محمد ابراهیم همت و حمید باکری است.

هویزه: این شهر در شمال غربی خوزستان و جنوب غربی سوسنگرد قرار دارد. در زمان اشغال این شهر در اوایل جنگ (مهرماه ۱۳۵۹)، مقاومت دانش‌آموز شهیده سهام خیام، دختر نوجوان اهل هویزه در برابر بعثی‌ها باعث خروش مردم شهر و ایستادگی آنها در برابر دشمن شد. در همان زمان عده‌ای از دانشجویان پیرو خط امام به فرماندهی شهید سید حسین علم‌الهدی در کنار مردم این شهر حماسه مقاومت را معنی بخشیدند.

تصویر ۶-۴- شهید سید حسین علم‌الهدی

هویزه که کاملاً به دست متجاوزان تخریب شده بود، در هجدهم اردیبهشت سال ۱۳۶۱ طی عملیات بیت‌المقدس آزاد شد.

دوکوهه: پادگانی در چهار کیلومتری شمال غربی شهر اندیشک است. از بهمن ماه سال ۱۳۶۰ مقر اصلی تیپ (سپس لشکر ۲۷) محمدرسول‌الله شد که فرماندهی آن با جاویدالاکثر حاج‌احمد متوسلیان بود. همچنین لشکر ۱۰ سیدالشهدا (ع) در همین پادگان تشکیل و راه‌اندازی شد. از حسینیه معروف دوکوهه هنوز بوی عطر یاران امام حسین (ع) به مشام می‌رسد. صدای شهید

همت و مردانی آسمانی همچون متوسلیان، شهبازی، چراغی، کریمی، دستواره، موحد دانش و بسیاری دیگر که در این پادگان می‌زیسته‌اند، انسان را به سوی خویش می‌خواند. در طرفین حسینیه چهار شهید گمنام آرمیده‌اند که زیارتگاه زائران سرزمین نور می‌باشند.

برخی دیگر از یادمان‌های منطقه جنوب عبارت‌اند از: دهلاویه، فکّه، سوسنگرد، بستان، عین خوش، دشت آزادگان، کرخه، آبادان، دزفول و...

بسم الله را گفته و نگفته شروع به خوردن کردم. حاجی داشت حرف می‌زد و سبزی پلو را با تن ماهی قاطی می‌کرد. هنوز قاشق اول را نخورده، رو به عبادیان کرد و پرسید:

– عبادی! بچه‌ها (رزمندگان) شام چی داشتند؟

– عبادی: همین غذا

– واقعاً، جون حاجی؟! – نگاهش را دزدید و گفت: تن ماهی رو فردا ظهر می‌دیم.

حاجی قاشق را برگرداند. غذا در گلویم گیر کرد.

– حاجی جون، به خدا فردا ظهر این غذا را به همه اونها هم می‌دیم.

حاجی همین‌طور که کنار می‌کشید گفت: به خدا من هم فردا ظهر می‌خورم!!!

«یکی از هم‌زمان سردار شهید حاج محمد ابراهیم همت»

تصویر ۷-۴- شهید همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)

ب) مناطق عملیاتی غرب

مهران: این شهر از توابع استان ایلام در ۱۰۰ کیلومتری جنوب غربی شهر ایلام است که با عراق هم مرز می‌باشد. قبل از آغاز رسمی جنگ، مهران به علت موقعیت خاص و ممتازش، بارها مورد طمع و تجاوز بعضی‌ها قرار گرفته بود. استقرار در ارتفاعات کله قندی در شمال مهران به دلیل احاطه کامل بر منطقه اهمیت فراوان داشت، لذا متجاوزان در طول دفاع مقدس، مهران را چهار بار به اشغال خود درآوردند که در هر بار با عملیات قهرمانانه رزمندگان جان‌برکف ما از چنگال آنان رهاسازی شد. این شهر مذهبی و مرزی می‌عادگاه زائران امام حسین (ع) است.

گیلان غرب: این شهرستان از توابع استان کرمانشاه (در جنوب استان) است و در روزهای اول جنگ تحمیلی مثل بسیاری از مناطق عملیاتی مورد تاخت و تاز و حشیانه بعضی‌ها قرار گرفت اما مردم قهرمان آن به ارتفاعات شهر پناه بردند و با آب و غذای اندک و سلاح‌های قدیمی نه تنها مقاومت کردند، بلکه بعضی‌ها را فراری دادند و تا پایان جنگ حسرت اشغال گیلان غرب بر دل صدایمان ماند. گیلان غرب؛ در طول جنگ ۸۴ بار بمباران هوایی شد که در نتیجه آن ۱۴۷ شهید و ۷۱۶ مجروح تقدیم انقلاب کرد؛ اما مردم این شهر علی‌رغم این حملات به زندگی عادی خود ادامه دادند و تسلیم نشدند.

بانه: در استان کردستان، واقع در مرز غربی ایران و در فاصله ۲۷۰ کیلومتری سنندج (مرکز استان) قرار دارد. این شهر در دو دوره جنگ را تجربه کرده است: در اوایل پیروزی انقلاب اسلامی به دست ضد انقلاب افتاد و اوضاع نابسامانی داشت. در همان زمان شهید صیاد شیرازی نقش مؤثری در آزادسازی بانه از چنگال ضدانقلاب وابسته به بیگانگان داشت. همچنین در طول دفاع مقدس شهیدان فراوانی تقدیم اسلام کرد. در میان روزهای سخت بانه، ۱۵ خرداد سال ۱۳۶۳ روز دیگری است. در آن روز مردم برای راهپیمایی پانزدهم خرداد به خیابان‌ها آمده بودند که توسط هواپیماهای عراقی بمباران شدند.

تنگه چهارزیر مشهور به تنگه مرصاد: نام عملیات مرصاد و تنگه چهارزیر از سال ۱۳۶۷ بعد از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و پایان جنگ بر سر زبان‌ها افتاد. منافقین وطن‌فروش که در عراق مستقر بودند، با حمایت کامل صدام و اربابانشان قصد داشتند تهران را در پنج روز فتح کنند. لذا از مرزهای غربی وارد کشور شدند و به علت این که نیروهای نظامی ما پس از پذیرش قطعنامه منطقه را ترک کرده بودند، توانستند تا اسلام آباد غرب پیش بیایند. آنان در مسیر راه از هیچ جنایتی کوتاهی نکردند و علاوه بر کشتار مردم عادی و بی‌سلاح، در بیمارستان اسلام آباد تمام نیروهای رزمنده مجروح و بستری

را به شهادت رساندند. در این تنگه سپاه اسلام با نقش آفرینی شهید صیاد شیرازی بر منافقین کوردل تاختند و با به هلاکت رساندن بیش از ۱۵۰۰ نفر از آنان و زخمی کردن بیش از ۱۰۰۰ نفر دیگر، بازمانده‌های خائن منافق را به سمت خاک عراق فراری دادند.

منافقین سال‌ها بعد (سال ۱۳۷۸) با تروری ناجوانمردانه عقده‌گشایی کردند و در لباس مأمور شهرداری امیر سپهبد علی صیاد شیرازی را به آرزوی دیرینه‌اش که شهادت در راه خدا بود، رساندند.

برخی دیگر از یادمان‌های منطقه غرب عبارت‌اند از: سومار، پادگان ابوزر، قصر شیرین، سرپل ذهاب، پاوه و...

تصویر ۸-۴- شهید علی صیاد شیرازی

ساعت ۵ صبح به پایگاه رفتیم. همه را آماده و مهیا برای توجیه دیدیم. پس از توجیه خلبانان تأکید کردم وضعیت خیلی اضطراری است چاره‌ای نداریم هلی‌کوپترهای کبری باید آماده باشند. یک تیم آتش آماده شد ابتدا خودم با یک هلی‌کوپتر ۲۱۴ برای شناسایی دقیق و هماهنگی به سمت مواضع حرکت کردم و به این ترتیب اولین عملیات را علیه نیروهای مهاجم و منافق آغاز کردیم.

صبح روز پنجم مرداد عملیات مرصاد با رمز یا علی آغاز شد. در تنگه چهار زیر چنان جهنمی برای یاران صدام برپا شد که زمانی برای پشیمانی نمانده بود. جاده به زودی انباشته از ادوات سوخته شد. همزمان با عملیات هوانیروز، علاوه بر گروه‌های مردمی، تعدادی از لشکرهای سپاه نیز که از جنوب به غرب آمده بودند، وارد عملیات شدند. راه از هر سو به روی بازماندگان کاروان بسته شده بود و آنان به سختی می‌توانستند به عقب برگردند.^۱

آداب و مراقبت‌های لازم در اردوی راهیان نور: به منظور بهره‌برداری مطلوب از اردوی راهیان نور، رعایت موارد زیر توصیه می‌شود.

۱- **آداب سفر و زیارت:** قرائت دعا، خداحافظی و اذن از والدین و عزیزان، دادن صدقه، مطالعه درباره مسیر راه و شهرها و استان‌هایی که به آن سفر می‌کنیم. داشتن اخلاق خوش در ایام سفر، رعایت بهداشت و نظافت و ...

۲- **نماز اول وقت:** پیامبر (ص) فرمودند: اولین چیزی که برای بنده خدا محاسبه می‌شود، نماز است.

۳- مرور و دقت در آثار، وصیت‌نامه‌ها و خاطرات شهیدان و رزمندگان اسلام

۴- **حضور با وضو در مزار شهدا و قتلگاه آنان:** به منظور ادای احترام به شهدا برخی از زائران به مصداق آیه ۱۲ سوره طه که می‌فرماید: «فاخلع نعلیک انک بالواد المقدس طوی^۲» کفش‌ها و جوراب خویش را درمی‌آورند و پابرهنه طی طریق می‌کنند.

۵- **خاطره‌نگاری:** خاطره‌نویسی و تصویر برداری از این اماکن مقدس برای فراموش نشدن این سفر مناسب خواهد بود.

۱- کتاب در کمین گل سرخ روایتی از زندگی شهید صیاد شیرازی. ص ۳۵۹

۲- هر دو کفش خود را درآور که اینک در وادی مقدس طوی هستی.

تصویر ۹-۴- یک رزمنده بسیجی در حال نوشتن نامه

فعالیت

با همکاری دبیر مربوط تعدادی از دل نوشته‌های دانش‌آموزان شرکت کننده در اردوی راهیان نور را در کلاس بخوانید.

درس پنجم

جنگ نرم در پی تغییر هویت و شخصیت
«جامعه هدف» است. در این جنگ اعتقادات، باورها
و ارزش‌های اساسی یک جامعه مورد هجوم قرار
می‌گیرد.

جنگ نرم

جنگ نرم یعنی ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌های مردم

«مقام معظم رهبری»

انسان موجودی است که صاحب عقل، احساس، اراده و اختیار می‌باشد. این ویژگی‌ها باعث می‌شود که انسان دربارهٔ موضوعات مختلف بیندیشد، تمایل پیدا کند و تصمیم‌گیری نماید. وقتی اراده و اختیار انسان در تصمیم‌گیری‌هایش مؤثر باشد، برخی از امور را می‌پذیرد و برخی دیگر را نمی‌پذیرد. از طرف دیگر در عصر حاضر رأی و نظر جمعی انسان‌ها که از آن با عنوان افکار عمومی یاد می‌شود، یک قدرت بزرگ و مهم است. به همین جهت گردانندگان و مدیران جوامع مختلف سعی می‌کنند تا زمینه‌ای را فراهم کنند که مردم پذیرای آنان باشند و از عملکرد آنها حمایت به عمل آورند. رأی و نظر مردم فقط مربوط به امور سیاسی نیست، بلکه در زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی و ... نیز خواسته‌های مردم در برنامه‌ریزی‌های یک کشور مورد تأکید و توجه است.

در این میان رسانه‌های جمعی (راديو، تلویزیون، مطبوعات و ...) به علت اثرگذاری بر افکار عمومی و تأثیر در خواسته‌های مردم نقش بسیار مهمی در اختیار دارند.

با توجه به تأثیرگذاری رسانه‌ها در نظرات و تصمیم‌گیری انسان‌ها، قدرت‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی دنیای امروز برای اثرگذاری بر افکار عمومی مردم سرمایه‌گذاری‌های بسیار زیادی در این زمینه انجام داده‌اند؛ زیرا آنها به خوبی می‌دانند که از طریق رسانه‌ها و با هزینه‌های کمتری می‌توانند آنچه را که در گذشته با زور و از طریق نظامی به دست می‌آوردند، از راه‌های غیرنظامی و با خواست و تمایل خود انسان‌ها به دست آورند.

از طرف دیگر بیشتر حکومت‌ها در دنیای امروز با رأی و نظر مردم بر سر کار می‌آیند. به همین جهت آنها سعی می‌کنند به هر طریق ممکن افکار عمومی جامعه خود را به عنوان پشتوانهٔ سیاسی همراه داشته باشند.

بنابراین قدرت‌های سلطه‌گر برای حفظ منافع خود تلاش می‌کنند با اثرگذاری بر افکار عمومی کشورها، خواست خود را از طریق رأی و نظر مردم کشور مورد نظر تأمین نمایند.

در نتیجه اگر در گذشته کشورهای سلطه‌گر با تهاجم نظامی (جنگ سخت) و کشتار انسان‌ها به اهداف و منافع خود می‌رسیدند، در دنیای امروز سعی می‌کنند با روش‌های جدید و کم‌هزینه به دنبال

کسب منافع خود باشند.

بر این اساس تهاجم شکل و محتوای دیگری پیدا می‌کند که در عصر حاضر به عنوان «جنگ نرم» از آن یاد می‌شود.

در جنگ نرم کشور یا کشورهای مهاجم از طرق مختلف سعی می‌کنند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که طرف مقابل آنها با اختیار خود، کاری را انجام دهد که مهاجمان در انتظار آن هستند. در جنگ نرم کشور و جامعه‌ای که مورد تهاجم قرار می‌گیرد، «جامعه هدف» نام دارد، و مهم‌ترین ابزار تأثیرگذاری نیز رسانه‌های جمعی اند.

شما دانش‌آموزان عزیز در سال‌های گذشته، به خصوص در کتاب آمادگی دفاعی پایه سوم راهنمایی با مفهوم جنگ نرم تا حدودی آشنا شدید. به جهت گستردگی این مفهوم و ابعاد مختلف آن، در این کتاب نیز درباره بخش‌های دیگری از این مفهوم خواهیم آموخت.

جنگ نرم عبارت است از هرگونه اقدام نرم، روانی و تبلیغات رسانه‌ای که جامعه هدف را نشانه گرفته و قصد دارد بدون استفاده از زور و اجبار اهداف خود را محقق کند. جنگ روانی، جنگ سفید، جنگ رسانه‌ای، براندازی نرم، انقلاب مخملی، انقلاب رنگی و... از اشکال مختلف جنگ نرم هستند. جنگ نرم به روحیه، به عنوان یکی از عوامل قدرت ملی

تصویر ۱-۵ - رسانه‌های جمعی یکی از ابزارهای مهم جنگ نرم

خداشده وارد می‌کند، عزم و اراده ملت را از بین می‌برد و مقاومت و دفاع از آرمان و سیاست یک نظام را تضعیف و تخریب می‌کند. در دنیای امروز کشورهای استکباری به این نتیجه رسیده‌اند که استعمار به شیوه‌های قدیم، نمی‌تواند منافع آنها را تأمین کند و باید با شیوه‌های جدید وارد کشورها شوند. بنابراین آنها سعی می‌کنند با تمرکز به مسائل فکری و فرهنگی و در واقع با گشودن جبهه جنگ نرم به اهدافشان برسند.

امروزه با استفاده از فناوری‌های ارتباطاتی مانند شبکه‌های ماهواره‌ای، شبکه‌های اجتماعی مجازی، سایت‌ها، وبلاگ‌ها، تلفن‌های همراه و ... این تأثیرگذاری از سوی آنها راحت‌تر اعمال می‌شود. شیوه عمده این تأثیرگذاری نیز به این صورت است که ابتدا مواردی از اخبار و اطلاعات صحیح را مطرح می‌کنند تا زمینه جلب اعتماد مخاطبان فراهم گردد و آنگاه این اطلاعات صحیح را به عنوان پوشش و چتری به کار می‌گیرند تا در دل آن، چند موضوع خلاف واقع و نادرست را با تفسیرهای موردنظر خود به عنوان کالا و خدمات فکری و فرهنگی به کام مخاطب بریزند.

تصویر ۲-۵ - هدف جنگ نرم فکر، مغز و اراده ملت‌هاست.

جنگ نرم در گذشته

پس از فروپاشی شوروی در سال ۱۹۹۱ میلادی و پایان جنگ سرد^۱، کارشناسان بخش جنگ در ایالات متحده با استفاده از تجارب دو جنگ جهانی و دوران جنگ سرد دریافتند که می‌شود با هزینه کمتر و بدون دخالت مستقیم در سایر کشورها به اهداف سیاسی، اقتصادی و ... دست یافت که در ادبیات سیاسی جهان به جنگ نرم شهرت یافت.

این نوع جنگ از فروپاشی شوروی شروع شد و تاکنون ادامه داشته و متکی به تهدیدات نرم فرهنگی و اجتماعی است. آمریکایی‌ها با استفاده از این نوع جنگ تاکنون موفق به تغییر چندین رژیم سیاسی در کشورهای موردنظر شده‌اند. انقلاب‌های رنگی مخملی که در چندین کشور بلوک شرق و شوروی سابق رخ داد، در واقع نمونه‌ای از جنگ نرم است. آنها با استفاده از قدرت نرم موفق به تغییر رژیم‌های سیاسی در کشورهایی چون لهستان، گرجستان، چک‌واسلواکی، قرقیزستان، اوکراین و تاجیکستان شدند. در تمامی این دگرگونی‌های سیاسی بدون استفاده از ابزار خشونت و صرفاً با تکیه بر قدرت نرم و ابزار رسانه، با تغییر در ارزش‌ها و الگوهای رفتاری از رژیم‌های سیاسی حاکم مشروعیت‌زدایی شد و از طریق جنبش‌های مردمی و ایجاد بی‌ثباتی سیاسی، قدرت سیاسی جابه‌جا شد.

ویژگی‌های جنگ نرم

جنگ نرم به دلیل پیچیدگی و اتکا به قدرت نرم از ویژگی‌های بسیار زیاد و متنوع برخوردار است که مهم‌ترین آنها شامل موارد ذیل است:

۱- جنگ نرم در پی تغییر هویت و شخصیت جامعه هدف است: در این جنگ، اعتقادات، باورها و ارزش‌های اساسی یک جامعه مورد هجوم قرار می‌گیرد. با تغییر باورهای اساسی جامعه، قالب‌های تفکر و اندیشه دگرگون می‌شود و مدل‌های رفتاری

تصویر ۳-۵ - حفاظت از اطلاعات در مقابله با جنگ نرم یک اصل مهم است.

۱- جنگ سرد ترکیبی از جنگ سخت و جنگ نرم بود که طی آن دو ابرقدرت شرق و غرب، در عین تهدیدهای سخت، از رویارویی مستقیم با یکدیگر پرهیز می‌کردند.

جدیدی شکل می‌گیرد.

۲- آرام و تدریجی است: جنگ نرم دفعی و شتابان نیست. این جنگ به صورت آرام شروع می‌شود و به صورت تدریجی به سمت جلو حرکت می‌کند. آرام و تدریجی بودن این جنگ به گونه‌ای است که بسیاری آن را تشخیص نمی‌دهند. جنگ نرم غیر آشکار و نامحسوس است.

۳- جنگ نرم الگوساز است: الگوسازی با بهره‌گیری از نمونه‌های تاریخی برای نشان دادن تصویری مطلوب از خود، یکی از ویژگی‌های برجسته جنگ نرم است. در این جنگ تلاش می‌شود تصویری شکست‌خورده، ناامید و مأیوس از حریف ارائه شود و در مقابل مهاجم با الگوسازی و تصویرسازی خود را پیروز و موفق نشان می‌دهد. الگوسازی از طریق شبکه‌های ماهواره‌ای بیگانه، سایت‌های اینترنتی، فیلم‌های سینمایی، بازی‌های رایانه‌ای و الکترونیکی، مجلات، روزنامه‌ها و... از نمونه‌های این بخش محسوب می‌شوند.

۴- پایدار و بادوام است: نتایج جنگ نرم در صورت موفق بودن، پایدار و بادوام خواهد بود. هدف اصلی در جنگ نرم تغییر باورها و اعتقادات است. چنانچه این تغییر حاصل گردد، به راحتی تغییر مجدد و بازگشت به حالت اولیه میسر نمی‌شود.

۵- جنگ نرم پرتحرک و جاذبه‌دار است: جنگ نرم که به صورت تدریجی و آرام شروع می‌شود، در نقطه‌ای به دلیل ایجاد جاذبه‌های کاذب، افراد جامعه هدف را برای تحقق اهداف به کار می‌گیرد. در واقع با گذشت زمان، بسیاری از بازیگران و حتی بازیگردانان جنگ نرم به صورت خواسته یا ناخواسته از درون جامعه هدف به استخدام کارگزاران اصلی جنگ نرم درمی‌آیند.

۶- جنگ نرم هیجان‌ساز است: با الگوسازی و خلق ارزش‌های جدید، از احساسات جامعه هدف نهایت بهره‌برداری می‌شود. در بهره‌برداری از احساسات، تلاش می‌شود از عواطف جامعه هدف به عنوان پلی برای نفوذ در افکار و اندیشه‌ها در جهت ایجاد تغییر و دگرگونی در باورها استفاده شود. بیشتر بازی‌های رایانه‌ای و الکترونیکی وارداتی، اکثر فیلم‌های سینمایی خارجی، انواع موسیقی‌های تند و بی‌محتوا و... از مواردی هستند که در جهت ایجاد و تقویت هیجان‌های کاذب و هدف‌دار نقش بسیار مؤثری دارند.

۷- جنگ نرم آسیب‌محور است: ضعف‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، میدان مانور جنگ نرم است. دشمنان در جنگ نرم با شناسایی نقاط ضعف جامعه هدف در حوزه‌های ذکر شده، فعالیت‌های خود را سامان داده و با خلق ضعف‌های جدید بر دامنه تحرکات خود می‌افزایند.

۸- جنگ نرم تردیدآفرین است: در جنگ نرم ایجاد تردید و بدبینی نسبت به بسیاری از

تصویر ۴-۵

مسائل یک اصل و قاعده است. حرکت در این جنگ با خلق تردید و ایجاد ناامیدی و یأس شروع می‌شود. برای مثال ایجاد تردید نسبت به کارآمدی دین اسلام در عصر حاضر از نمونه‌های جنگ نرم به حساب می‌آید.

اهداف جنگ نرم

- ۱- تغییر فرهنگ جامعه هدف در جهت تأثیرگذاری بر افکار عمومی
- ۲- ناکارآمد جلوه دادن نظام سیاسی کشور مورد هدف و تخریب و سیاه‌نمایی ارکان آن نظام
- ۳- ایجاد ترس و نگرانی نسبت به مسائل مختلف (نظامی، اقتصادی، سیاسی و ...)
- ۴- اختلاف افکنی در صفوف مردم و برانگیختن اختلاف میان مقام‌های نظامی و سیاسی کشور

موردنظر

- ۵- ترویج روحیه یأس و ناامیدی و بی‌توجه کردن نسل جوان نسبت به مسائل مهم کشور
- ۶- تبلیغات سیاه به وسیله شایعه‌پراکنی، جوسازی و ...
- ۷- تقویت نارضایتی‌های ملت نسبت به نظام سیاسی کشور خود
- ۸- تلاش برای بحرانی و حاد نشان دادن اوضاع کشور از راه ارائه اخبار نادرست و نیز تحلیل‌های نادرست و اغراق‌آمیز.

راه‌های مقابله با جنگ نرم

- ۱- پایبندی به ارزش‌های اخلاقی
- ۲- وحدت و انسجام حول محور قانون اساسی و رهبری نظام
- ۳- اعتماد به نفس و تقویت روحیه دفاع از اعتقادات دینی
- ۴- شناخت دشمنان و روش‌های تبلیغاتی آنها
- ۵- افزایش توان مواجهه منطقی، گزینشی و انتقادی نسبت به پیام رسانه‌ها

پرسش

چه راه‌های دیگری برای مقابله با جنگ نرم به نظر شما می‌رسد؟

.....

.....

.....

بیشتر بدانید

به منظور افزایش آگاهی شما دانش‌آموزان، در جدول زیر جنگ سخت با جنگ نرم در برخی زمینه‌ها با هم مقایسه شده‌اند.

تفاوت‌های اساسی جنگ سخت با جنگ نرم

شماره	موضوع	جنگ سخت	جنگ نرم
۱	حوزه تهدید	نظامی، امنیتی	فرهنگی، سیاسی، اجتماعی
۲	روش اعمال	استفاده از زور و اجبار	القای پیام و اقناع مخاطب
۳	مفهوم امنیت	نبودن تهدید خارجی	حفظ فرهنگ و ارزش‌ها
۴	کاربرد تهدید	عموماً فروپاشی نظام سیاسی	تغییر باورها و اعتقادات
۵	نوع عکس‌العمل	محسوس و همراه با واکنش	نامحسوس و اغلب بدون عکس‌العمل

دانش‌آموزان عزیز همه ما می‌دانیم که تمام مشکلات جامعه را نمی‌شود به دشمنان نسبت داد و برخی از آنها حاصل عدم برنامه‌ریزی مطلوب، عدم استفاده مناسب از نیروی انسانی و امکانات جامعه و ... است، اما از این نکته مهم نباید غافل باشیم که در دنیای امروز قدرت‌های سلطه‌گر با استفاده از ابزارهای مختلف به دنبال تسلط بر جهان هستند، و هر کشوری که در جهت منافع آنها حرکت نکند، با مشکلاتی مواجه خواهد شد.

تصویر ۵-۵

البته جوانان برومند کشور ما در دوران دفاع مقدس و پس از آن در عرصه‌های مختلف ثابت کرده‌اند که می‌توانند مشکلات را برطرف و در جهت تحقق منافع ملی جامعه حرکت کنند. ما دانش‌آموزان نیز به سهم خود می‌توانیم با فساد و تباهی مبارزه کنیم و با عمل خویش مبلغ فرهنگ اصیل جامعه خود باشیم.

فعالیت

نظر شما در مورد تصویر فوق چیست؟ با هم کلاسی‌های خود در رابطه با این تصویر گفتگو نمایید.

درس ششم

پدافند غیرعامل ما را با شیوه‌های دفاعی
بدون استفاده از ابزارهای نظامی آشنا می‌کند.

پدافند غیر عامل

دانش آموزان عزیز همان طور که در کتاب آمادگی دفاعی سوم راهنمایی آموختید، دفاع یک مفهوم یکپارچه است که از دو بخش دفاع عامل و دفاع غیر عامل تشکیل شده است. هر دفاعی که با بهره‌گیری از سلاح و تجهیزات نظامی صورت پذیرد، دفاع عامل و هر نوع دفاعی که بدون استفاده از سلاح و تجهیزات نظامی انجام شود، دفاع یا پدافند غیر عامل نامیده می‌شود. جنگ‌های بشر ابتدا با به‌کارگیری سلاح سرد شروع شد و سپس با استفاده از سلاح‌های گرم ادامه یافت.

پس از چندی ماشین‌های جنگی وارد میدان شدند و توسعه جنگ به نبردهای هوایی و زیردریایی‌ها کشیده شد.

امروزه در جنگ‌هایی که نسل چهارم نام گرفته است، توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات الکترونیک، جنگ‌ها را به سطح پیچیده‌تری از نبرد توسعه داده است. یکی از ویژگی‌های مهم جنگ‌های گذشته این بود که این جنگ‌ها بر اهداف نظامی و وارد کردن تلفات عمده نیروی انسانی بر طرف مقابل تمرکز داشت و عمدتاً متکی بر تجهیزات جنگی بود. در صورتی که در جنگ‌های جدید، تصرف خاک و سرزمین معنا ندارد و هدف اصلی از جنگ‌ها جابه‌جایی حکومت‌هاست. در جنگ‌های دوران جدید تسلط فیزیکی اهمیت زیادی ندارد، بلکه طالبان قدرت به دنبال آن هستند تا حکومت‌ها را به نحوی تغییر دهند که منافع خودشان تأمین شود.

پوشش

به نظر شما چرا قدرت‌های نظامی دنیای امروز کمتر به دنبال تسلط فیزیکی بر سایر کشورها

هستند؟

.....

.....

.....

با توجه به تعریفی که از جنگ‌های نسل چهارم ارائه شد، می‌توان گفت که در دنیای کنونی پدافند

غیرعامل، دفاعی است که پاسخ‌گوی تهدیدات مدرن در عصر حاضر است؛ زیرا پدافند غیرعامل به ما می‌آموزد که حيله‌ها و تهدیدهای دشمنان را بشناسیم و راه و روش مقابله با آن را یاد بگیریم. پدافند غیرعامل ما را با شیوه‌های دفاعی بدون استفاده از ابزارهای نظامی آشنا می‌کند.

در پدافند غیرعامل به حداقل رساندن آسیب‌ها در سه حوزه تأسیسات، تجهیزات و نیروی انسانی مهم‌ترین هدف است که اغلب مباحث این درس دربارهٔ به حداقل رساندن آسیب‌ها در بخش نیروی انسانی است.

پدافند غیرعامل ریشه در فطرت انسان دارد. انسان‌ها براساس فطرت سعی می‌کنند قبل از این‌که خطری آنها را تهدید کند، از یک طرف، آن را پیش‌بینی کنند و از وقوع حادثه جلوگیری کنند و از طرف دیگر با انتخاب راه‌های دفاعی مناسب، تلفات و آسیب‌های احتمالی را به حداقل برسانند.

پدافند غیرعامل در سنت رسول گرامی اسلام

در موضوع هجرت پیامبر و مسلمانان از مکه به مدینه، نکات مهمی وجود دارد که از آن به عنوان مصادیق پدافند غیرعامل می‌توان استفاده کرد.

اقدامات پیامبر در هجرت از مکه به مدینه

۱- فرستادن مسلمانان به مدینه قبل از رفتن شخص پیامبر؛ اگر پیامبر قبل از مسلمانان به مدینه هجرت کرده بودند، اکثر مسلمانان توسط کفار و مشرکین کشته می‌شدند.

۲- خوابیدن حضرت امام علی (ع) به‌جای پیامبر برای فریب دادن دشمنان

۳- پیامبر در زمان هجرت برخلاف جهت مدینه که در شمال مکه قرار دارد، به سمت جنوب شهر مکه حرکت کردند و در غار ثور مخفی شدند.

۴- پس از مخفی شدن رسول گرامی اسلام در غار ثور و عدم تشخیص دشمن، پیامبر اسلام از غار بیرون آمدند و از بیراهه و راه‌های صعب‌العبور خود را به مدینه رساندند.

همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، پیامبر گرامی اسلام برای جلوگیری از جنگ بین مسلمین و کفار و ادامهٔ رسالت خود در هدایت مردم، از روش‌هایی استفاده کردند که امروزه جزء اصول پدافند غیرعامل محسوب می‌شود.

پدافند غیر عامل در قرآن کریم

خداوند بزرگ در آیه ۶۰ از سوره انفال می‌فرماید: «هرچه در توان دارید آماده کنید، تا با آن دشمن خدا و دشمن خودتان را بترسانید».

مفسران قرآن در تفسیر این آیه به موارد زیر اشاره کرده‌اند:

- ۱- در «واعدوا لهم ما استطعتم من قوه» هر نوع امکانات نظامی و غیرنظامی را شامل می‌شود.
- ۲- افزایش توان روحی و معنوی نیروی انسانی یکی از مصادیق مهم «قوه» است.
- ۳- در «تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوًّا...» به این موضوع اشاره می‌کند که از این امکانات و توانمندی‌ها در جهت ترساندن دشمنان استفاده کنید.

بازدارندگی

این موضوع که دشمن بترسد و به خود اجازه ندهد که به ما حمله کند، در دنیای امروز «بازدارندگی» نام دارد.

بنابراین تدابیر گوناگونی که از سوی یک کشور برای جلوگیری و مایوس کردن کشورهای دیگر در جهت عملی کردن سیاست‌های تهدیدآمیز آنها صورت می‌گیرد، «بازدارندگی» نامیده می‌شود. یکی از مهم‌ترین عوامل بازدارندگی دشمن، توان ایستادگی و مقاومت مردم یک کشور است. مقاومت و ایستادگی ما در برابر دشمنان از طریق راهکارهای زیر افزایش می‌یابد:

- ۱- تقویت ایمان، صبر و بردباری
- ۲- آشنایی با موازین اخلاقی و عمل به آنها
- ۳- اتحاد و انسجام مردم حول محور رهبری نظام
- ۴- آمادگی برای جهاد مال و جان در راه خدا
- ۵- شناخت دوستان و دشمنان

به نظر شما اگر در تشخیص دوست و دشمن دچار اشتباه شویم و دوست را دشمن و دشمن را دوست فرض کنیم، چه اتفاقی رخ می‌دهد؟

.....

.....

دربارهٔ پدافند غیرعامل چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

موارد زیر از جمله اقداماتی است که در شرایط کنونی کشور ما قابل اجرا می‌باشند:

۱- فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی در زمینه به‌کارگیری اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در

بخش‌های مختلف جامعه

۲- استفاده از اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در مقابله با تهدیدات نرم‌افزاری و الکترونیکی

دشمنان

۳- رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل از قبیل انتخاب مکان‌های ایمن، پراکنده‌سازی،

مقاوم‌سازی و استحکامات، استتار، اختفا، فریب دشمن و ...

۴- ممانعت از ایجاد تأسیسات پرخطر در مراکز جمعیتی و بیرون بردن این‌گونه تأسیسات از

شهرها

۵- دو یا چند منظوره کردن تأسیسات، شبکه‌های ارتباطی و ... برای بهره‌گیری پدافندی از

آنها. برای نمونه می‌توان از خطوط قطار زیرزمینی (مترو)، در شرایط اضطراری به‌عنوان پناهگاه هم

استفاده کرد.

شما دانش‌آموزان عزیز باید بدانید که برخی از مواردی که گفته شد، در حال انجام است. برای

اجرای برخی موارد دیگر نیز برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گرفته است.

آثار و نتایج پدافند غیرعامل

رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل و اجرای اقداماتی که به آنها اشاره شد، آثار و نتایج زیر

را برای مردم و کشور ما به‌دنبال خواهد داشت:

۱- افزایش پایداری ملی

۲- حفظ جان مردم و کاهش

آسیب‌پذیری‌های عمده در جامعه

۳- ایجاد بازدارندگی دفاعی

۴- ایجاد توانایی برای تداوم

تولید اقلام ضروری جامعه

۵- ایجاد تعادل برای بخش‌های

مختلف جامعه در زمان بحران

جنگ الکترونیک

تصویر ۱-۶- یک نمونه از تجهیزات فرماندهی جنگ الکترونیک

گسترش روزافزون سیستم‌های الکترونیکی در حوزه‌های نظامی، غیرنظامی، تجاری و ... موجب شده تا بسیاری از فعالیت‌های عملیاتی این مراکز وابستگی کامل و یا بسیار زیاد به مدارهای الکترونیکی داشته باشند.

در حال حاضر بخش قابل توجهی از فعالیت بانک‌ها، مؤسسات تجاری، رسانه‌های جمعی، شبکه‌های اینترنتی، سیستم‌های مخابراتی، سیستم‌های موشکی و ... وابستگی بسیار زیادی به سیستم‌های الکترونیکی دارند؛ به نحوی که

برخی از این مراکز به‌طور کامل و برخی دیگر درصد قابل توجهی از کارایی خود را ممکن است در یک نبرد الکترونیکی از دست بدهند. با توجه به این مطالب، می‌توانیم جنگ الکترونیک را این‌گونه تعریف کنیم:

استفاده از انرژی الکترومغناطیسی با هدف تشخیص، بهره‌برداری و اختلال در طیف الکترومغناطیسی دشمن و جلوگیری از اقدامات مشابه آنها، جنگ الکترونیک نامیده می‌شود.

بنابراین در یک جنگ الکترونیک، علاوه بر اهداف نظامی، مراکز مخابراتی، سیستم‌های اطلاع‌رسانی، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی، شبکه‌های برق‌رسانی و ... می‌توانند مورد تهاجم دشمن قرار گیرند. برای مثال ارسال ویروس «استاکس‌نت» در سیستم انرژی هسته‌ای کشور که به موجب آن مدت کوتاهی در فعالیت این مرکز اختلال ایجاد شد، یکی از نمونه‌های جنگ الکترونیک است.

با توجه به این نکات می‌توان اهداف عمده جنگ الکترونیک را به شرح زیر خلاصه کرد:

۱- حفاظت از طیف الکترومغناطیسی خودی در برابر جنگ الکترونیک دشمن، به نحوی که برتری توان نیروی خودی در این زمینه حفظ شود.

۲- رهگیری و بهره‌برداری از امواج الکترومغناطیسی دشمن که به‌صورت عمدی یا

سهوی پخش می‌شود.

۳- ایجاد اختلال در طیف الکترومغناطیسی دشمن، به طوری که توانایی آن را تضعیف کند.

تصویر ۲-۶ فضای سایبر به بازیگران کوچک قدرت غیر واقعی می‌دهد.

جنگ سایبری چیست؟

در این بخش از درس با فضای سایبر و جنگ سایبری آشنا می‌شویم. به مجموعه‌ای از ارتباطات که از طریق رایانه و وسایل مخابراتی و بدون در نظر گرفتن مکان جغرافیایی برقرار می‌شوند، فضای سایبر گفته می‌شود.

یک سامانه متصل یا آنلاین نمونه‌ای از یک فضای سایبر است که کاربران آن می‌توانند با استفاده از رایانه و از راه‌های مختلف با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. وجود چنین فناوری ارتباطی باعث شده تا افراد و به تبع آن کشورها برای رسیدن به منافع خود و ضربه زدن به منافع دیگران به دنبال استفاده و بهره‌برداری از فضای سایبر باشند.

بر این اساس جنگ سایبری به معنای تهاجم عمومی به سیستم‌های فناوری اطلاعات یک کشور از طریق استفاده از روش‌های نفوذ به رایانه‌ها و همچنین محافظت از سیستم‌های فناوری خودی در برابر نفوذ بیگانگان است.

ویژگی‌های فضای سایبر

برخی از ویژگی‌های فضای سایبر به شرح زیر است:

- ۱- فضای سایبری به بازیگران این امکان را می‌دهد که بدون استفاده از ابزار جنگی، به اهداف سیاسی، فرهنگی و ... خود دست یابند.
- ۲- فضای مجازی قدرت غیر واقعی به بازیگران کوچک و کم‌اهمیت می‌دهد.

۳- در فضای مجازی، سرزمین، مکان و موقعیت جغرافیایی طرف مقابل چندان روشن نیست.

۴- فضای سایبر به بازیگران این امکان را می‌دهد که بدون وارد کردن آسیب‌های جسمی و فیزیکی به طرف مقابل، منافع خود را تأمین کنند.

با توجه به نکاتی که درباره فضای سایبر گفته شد، به این نتیجه می‌رسیم که همه ما در معرض آسیب‌های آشکار و پنهان این میدان هستیم، بنابراین باید مراقب بازیگران کوچک و بزرگ باشیم و بدانیم که کشورهای قدرتمند به دنبال منافی هستند که در میدان‌های دیگر به دست نیاورده‌اند و برای رسیدن به آن از هر وسیله و امکانی استفاده می‌کنند.

پرسش

چگونه می‌توانیم در فضای سایبر نقش مفید و مؤثری داشته باشیم؟

.....

.....

.....

وظیفه ما

حقیقت آن است که در وضعیت کنونی دنیا، از جهت امکانات، تجهیزات نظامی و فناوری، ما در برابر کشورهای سلطه‌گر در یک جنگ نابرابر قرار گرفته‌ایم، یعنی آنها امکاناتی بیش از ما دارند و فناوری پیشرفته‌تری در اختیار دارند، اما از جهت نیروی انسانی متعهد و کارآمد کشور ما از توانمندی بسیار بالایی برخوردار است.

بنابراین اگر ما به خداوند بزرگ ایمان داشته باشیم و به او توکل کنیم و برای تثبیت دین او تلاش کنیم، قطعاً خداوند کریم هم ما را یاری خواهد کرد^۱.

پس وظیفه ما آن است که با استعانت از خداوند بزرگ و با استقامت و پایداری تلاش کنیم تا نمونه عینی این آیه قرآن کریم باشیم که می‌فرماید: «چه بسا گروهی اندک که بر گروهی بسیار به اذن خدا پیروز شدند»^۲.

۱- ان تنصروا لله ينصرکم و ینتہب اقدامکم - آیه ۷، سوره محمد (ص)

۲- کم من فئۃ قلیله غلبت فئۃ کثیره - آیه ۲۴۹، سوره بقره

درس پنجم

جنگ نرم در پی تغییر هویت و شخصیت
«جامعه هدف» است. در این جنگ اعتقادات، باورها
و ارزش‌های اساسی یک جامعه مورد هجوم قرار
می‌گیرد.

جنگ نرم

جنگ نرم یعنی ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌های مردم

«مقام معظم رهبری»

انسان موجودی است که صاحب عقل، احساس، اراده و اختیار می‌باشد. این ویژگی‌ها باعث می‌شود که انسان دربارهٔ موضوعات مختلف بیندیشد، تمایل پیدا کند و تصمیم‌گیری نماید. وقتی اراده و اختیار انسان در تصمیم‌گیری‌هایش مؤثر باشد، برخی از امور را می‌پذیرد و برخی دیگر را نمی‌پذیرد. از طرف دیگر در عصر حاضر رأی و نظر جمعی انسان‌ها که از آن با عنوان افکار عمومی یاد می‌شود، یک قدرت بزرگ و مهم است. به همین جهت گردانندگان و مدیران جوامع مختلف سعی می‌کنند تا زمینه‌ای را فراهم کنند که مردم پذیرای آنان باشند و از عملکرد آنها حمایت به عمل آورند. رأی و نظر مردم فقط مربوط به امور سیاسی نیست، بلکه در زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی و ... نیز خواسته‌های مردم در برنامه‌ریزی‌های یک کشور مورد تأکید و توجه است.

در این میان رسانه‌های جمعی (راديو، تلویزیون، مطبوعات و ...) به علت اثرگذاری بر افکار عمومی و تأثیر در خواسته‌های مردم نقش بسیار مهمی در اختیار دارند.

با توجه به تأثیرگذاری رسانه‌ها در نظرات و تصمیم‌گیری انسان‌ها، قدرت‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی دنیای امروز برای اثرگذاری بر افکار عمومی مردم سرمایه‌گذاری‌های بسیار زیادی در این زمینه انجام داده‌اند؛ زیرا آنها به خوبی می‌دانند که از طریق رسانه‌ها و با هزینه‌های کمتری می‌توانند آنچه را که در گذشته با زور و از طریق نظامی به دست می‌آوردند، از راه‌های غیرنظامی و با خواست و تمایل خود انسان‌ها به دست آورند.

از طرف دیگر بیشتر حکومت‌ها در دنیای امروز با رأی و نظر مردم بر سر کار می‌آیند. به همین جهت آنها سعی می‌کنند به هر طریق ممکن افکار عمومی جامعه خود را به عنوان پشتوانهٔ سیاسی همراه داشته باشند.

بنابراین قدرت‌های سلطه‌گر برای حفظ منافع خود تلاش می‌کنند با اثرگذاری بر افکار عمومی کشورها، خواست خود را از طریق رأی و نظر مردم کشور مورد نظر تأمین نمایند.

در نتیجه اگر در گذشته کشورهای سلطه‌گر با تهاجم نظامی (جنگ سخت) و کشتار انسان‌ها به اهداف و منافع خود می‌رسیدند، در دنیای امروز سعی می‌کنند با روش‌های جدید و کم‌هزینه به دنبال

کسب منافع خود باشند.

بر این اساس تهاجم شکل و محتوای دیگری پیدا می‌کند که در عصر حاضر به عنوان «جنگ نرم» از آن یاد می‌شود.

در جنگ نرم کشور یا کشورهای مهاجم از طرق مختلف سعی می‌کنند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که طرف مقابل آنها با اختیار خود، کاری را انجام دهد که مهاجمان در انتظار آن هستند. در جنگ نرم کشور و جامعه‌ای که مورد تهاجم قرار می‌گیرد، «جامعه هدف» نام دارد، و مهم‌ترین ابزار تأثیرگذاری نیز رسانه‌های جمعی اند.

شما دانش‌آموزان عزیز در سال‌های گذشته، به خصوص در کتاب آمادگی دفاعی پایه سوم راهنمایی با مفهوم جنگ نرم تا حدودی آشنا شدید. به جهت گستردگی این مفهوم و ابعاد مختلف آن، در این کتاب نیز درباره بخش‌های دیگری از این مفهوم خواهیم آموخت.

جنگ نرم عبارت است از هرگونه اقدام نرم، روانی و تبلیغات رسانه‌ای که جامعه هدف را نشانه گرفته و قصد دارد بدون استفاده از زور و اجبار اهداف خود را محقق کند. جنگ روانی، جنگ سفید، جنگ رسانه‌ای، براندازی نرم، انقلاب مخملی، انقلاب رنگی و... از اشکال مختلف جنگ نرم هستند. جنگ نرم به روحیه، به عنوان یکی از عوامل قدرت ملی

تصویر ۱-۵ - رسانه‌های جمعی یکی از ابزارهای مهم جنگ نرم

خداشده وارد می‌کند، عزم و اراده ملت را از بین می‌برد و مقاومت و دفاع از آرمان و سیاست یک نظام را تضعیف و تخریب می‌کند. در دنیای امروز کشورهای استکباری به این نتیجه رسیده‌اند که استعمار به شیوه‌های قدیم، نمی‌تواند منافع آنها را تأمین کند و باید با شیوه‌های جدید وارد کشورها شوند. بنابراین آنها سعی می‌کنند با تمرکز به مسائل فکری و فرهنگی و در واقع با گشودن جبهه جنگ نرم به اهدافشان برسند.

امروزه با استفاده از فناوری‌های ارتباطاتی مانند شبکه‌های ماهواره‌ای، شبکه‌های اجتماعی مجازی، سایت‌ها، وبلاگ‌ها، تلفن‌های همراه و ... این تأثیرگذاری از سوی آنها راحت‌تر اعمال می‌شود. شیوه عمده این تأثیرگذاری نیز به این صورت است که ابتدا مواردی از اخبار و اطلاعات صحیح را مطرح می‌کنند تا زمینه جلب اعتماد مخاطبان فراهم گردد و آنگاه این اطلاعات صحیح را به عنوان پوشش و چتری به کار می‌گیرند تا در دل آن، چند موضوع خلاف واقع و نادرست را با تفسیرهای موردنظر خود به عنوان کالا و خدمات فکری و فرهنگی به کام مخاطب بریزند.

تصویر ۲-۵ - هدف جنگ نرم فکر، مغز و اراده ملت‌هاست.

جنگ نرم در گذشته

پس از فروپاشی شوروی در سال ۱۹۹۱ میلادی و پایان جنگ سرد^۱، کارشناسان بخش جنگ در ایالات متحده با استفاده از تجارب دو جنگ جهانی و دوران جنگ سرد دریافتند که می‌شود با هزینه کمتر و بدون دخالت مستقیم در سایر کشورها به اهداف سیاسی، اقتصادی و ... دست یافت که در ادبیات سیاسی جهان به جنگ نرم شهرت یافت.

این نوع جنگ از فروپاشی شوروی شروع شد و تاکنون ادامه داشته و متکی به تهدیدات نرم فرهنگی و اجتماعی است. آمریکایی‌ها با استفاده از این نوع جنگ تاکنون موفق به تغییر چندین رژیم سیاسی در کشورهای موردنظر شده‌اند. انقلاب‌های رنگی مخملی که در چندین کشور بلوک شرق و شوروی سابق رخ داد، در واقع نمونه‌ای از جنگ نرم است. آنها با استفاده از قدرت نرم موفق به تغییر رژیم‌های سیاسی در کشورهایی چون لهستان، گرجستان، چک‌واسلواکی، قرقیزستان، اوکراین و تاجیکستان شدند. در تمامی این دگرگونی‌های سیاسی بدون استفاده از ابزار خشونت و صرفاً با تکیه بر قدرت نرم و ابزار رسانه، با تغییر در ارزش‌ها و الگوهای رفتاری از رژیم‌های سیاسی حاکم مشروعیت‌زدایی شد و از طریق جنبش‌های مردمی و ایجاد بی‌ثباتی سیاسی، قدرت سیاسی جابه‌جا شد.

ویژگی‌های جنگ نرم

جنگ نرم به دلیل پیچیدگی و اتکا به قدرت نرم از ویژگی‌های بسیار زیاد و متنوع برخوردار است که مهم‌ترین آنها شامل موارد ذیل است:

۱- جنگ نرم در پی تغییر هویت و شخصیت جامعه هدف است: در این جنگ، اعتقادات، باورها و ارزش‌های اساسی یک جامعه مورد هجوم قرار می‌گیرد. با تغییر باورهای اساسی جامعه، قالب‌های تفکر و اندیشه دگرگون می‌شود و مدل‌های رفتاری

تصویر ۳-۵ - حفاظت از اطلاعات در مقابله با جنگ نرم یک اصل مهم است.

۱- جنگ سرد ترکیبی از جنگ سخت و جنگ نرم بود که طی آن دو ابرقدرت شرق و غرب، در عین تهدیدهای سخت، از رویارویی مستقیم با یکدیگر پرهیز می‌کردند.

جدیدی شکل می‌گیرد.

۲- آرام و تدریجی است: جنگ نرم دفعی و شتابان نیست. این جنگ به صورت آرام شروع می‌شود و به صورت تدریجی به سمت جلو حرکت می‌کند. آرام و تدریجی بودن این جنگ به گونه‌ای است که بسیاری آن را تشخیص نمی‌دهند. جنگ نرم غیر آشکار و نامحسوس است.

۳- جنگ نرم الگوساز است: الگوسازی با بهره‌گیری از نمونه‌های تاریخی برای نشان دادن تصویری مطلوب از خود، یکی از ویژگی‌های برجسته جنگ نرم است. در این جنگ تلاش می‌شود تصویری شکست‌خورده، ناامید و مأیوس از حریف ارائه شود و در مقابل مهاجم با الگوسازی و تصویرسازی خود را پیروز و موفق نشان می‌دهد. الگوسازی از طریق شبکه‌های ماهواره‌ای بیگانه، سایت‌های اینترنتی، فیلم‌های سینمایی، بازی‌های رایانه‌ای و الکترونیکی، مجلات، روزنامه‌ها و... از نمونه‌های این بخش محسوب می‌شوند.

۴- پایدار و بادوام است: نتایج جنگ نرم در صورت موفق بودن، پایدار و بادوام خواهد بود. هدف اصلی در جنگ نرم تغییر باورها و اعتقادات است. چنانچه این تغییر حاصل گردد، به راحتی تغییر مجدد و بازگشت به حالت اولیه میسر نمی‌شود.

۵- جنگ نرم پرتحرک و جاذبه‌دار است: جنگ نرم که به صورت تدریجی و آرام شروع می‌شود، در نقطه‌ای به دلیل ایجاد جاذبه‌های کاذب، افراد جامعه هدف را برای تحقق اهداف به کار می‌گیرد. در واقع با گذشت زمان، بسیاری از بازیگران و حتی بازیگردانان جنگ نرم به صورت خواسته یا ناخواسته از درون جامعه هدف به استخدام کارگزاران اصلی جنگ نرم درمی‌آیند.

۶- جنگ نرم هیجان‌ساز است: با الگوسازی و خلق ارزش‌های جدید، از احساسات جامعه هدف نهایت بهره‌برداری می‌شود. در بهره‌برداری از احساسات، تلاش می‌شود از عواطف جامعه هدف به عنوان پلی برای نفوذ در افکار و اندیشه‌ها در جهت ایجاد تغییر و دگرگونی در باورها استفاده شود. بیشتر بازی‌های رایانه‌ای و الکترونیکی وارداتی، اکثر فیلم‌های سینمایی خارجی، انواع موسیقی‌های تند و بی‌محتوا و... از مواردی هستند که در جهت ایجاد و تقویت هیجان‌های کاذب و هدف‌دار نقش بسیار مؤثری دارند.

۷- جنگ نرم آسیب‌محور است: ضعف‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، میدان مانور جنگ نرم است. دشمنان در جنگ نرم با شناسایی نقاط ضعف جامعه هدف در حوزه‌های ذکر شده، فعالیت‌های خود را سامان داده و با خلق ضعف‌های جدید بر دامنه تحرکات خود می‌افزایند.

۸- جنگ نرم تردیدآفرین است: در جنگ نرم ایجاد تردید و بدبینی نسبت به بسیاری از

تصویر ۴-۵

مسائل یک اصل و قاعده است. حرکت در این جنگ با خلق تردید و ایجاد ناامیدی و یأس شروع می‌شود. برای مثال ایجاد تردید نسبت به کارآمدی دین اسلام در عصر حاضر از نمونه‌های جنگ نرم به حساب می‌آید.

اهداف جنگ نرم

- ۱- تغییر فرهنگ جامعه هدف در جهت تأثیرگذاری بر افکار عمومی
- ۲- ناکارآمد جلوه دادن نظام سیاسی کشور مورد هدف و تخریب و سیاه‌نمایی ارکان آن نظام
- ۳- ایجاد ترس و نگرانی نسبت به مسائل مختلف (نظامی، اقتصادی، سیاسی و ...)
- ۴- اختلاف افکنی در صفوف مردم و برانگیختن اختلاف میان مقام‌های نظامی و سیاسی کشور

موردنظر

- ۵- ترویج روحیه یأس و ناامیدی و بی‌توجه کردن نسل جوان نسبت به مسائل مهم کشور
- ۶- تبلیغات سیاه به وسیله شایعه‌پراکنی، جوسازی و ...
- ۷- تقویت نارضایتی‌های ملت نسبت به نظام سیاسی کشور خود
- ۸- تلاش برای بحرانی و حاد نشان دادن اوضاع کشور از راه ارائه اخبار نادرست و نیز تحلیل‌های نادرست و اغراق‌آمیز.

راه‌های مقابله با جنگ نرم

- ۱- پایبندی به ارزش‌های اخلاقی
- ۲- وحدت و انسجام حول محور قانون اساسی و رهبری نظام
- ۳- اعتماد به نفس و تقویت روحیه دفاع از اعتقادات دینی
- ۴- شناخت دشمنان و روش‌های تبلیغاتی آنها
- ۵- افزایش توان مواجهه منطقی، گزینشی و انتقادی نسبت به پیام رسانه‌ها

پرسش

چه راه‌های دیگری برای مقابله با جنگ نرم به نظر شما می‌رسد؟

.....

.....

.....

بیشتر بدانید

به منظور افزایش آگاهی شما دانش‌آموزان، در جدول زیر جنگ سخت با جنگ نرم در برخی زمینه‌ها با هم مقایسه شده‌اند.

تفاوت‌های اساسی جنگ سخت با جنگ نرم

شماره	موضوع	جنگ سخت	جنگ نرم
۱	حوزه تهدید	نظامی، امنیتی	فرهنگی، سیاسی، اجتماعی
۲	روش اعمال	استفاده از زور و اجبار	القای پیام و اقناع مخاطب
۳	مفهوم امنیت	نبودن تهدید خارجی	حفظ فرهنگ و ارزش‌ها
۴	کاربرد تهدید	عموماً فروپاشی نظام سیاسی	تغییر باورها و اعتقادات
۵	نوع عکس‌العمل	محسوس و همراه با واکنش	نامحسوس و اغلب بدون عکس‌العمل

دانش‌آموزان عزیز همه ما می‌دانیم که تمام مشکلات جامعه را نمی‌شود به دشمنان نسبت داد و برخی از آنها حاصل عدم برنامه‌ریزی مطلوب، عدم استفاده مناسب از نیروی انسانی و امکانات جامعه و ... است، اما از این نکته مهم نباید غافل باشیم که در دنیای امروز قدرت‌های سلطه‌گر با استفاده از ابزارهای مختلف به دنبال تسلط بر جهان هستند، و هر کشوری که در جهت منافع آنها حرکت نکند، با مشکلاتی مواجه خواهد شد.

تصویر ۵-۵

البته جوانان برومند کشور ما در دوران دفاع مقدس و پس از آن در عرصه‌های مختلف ثابت کرده‌اند که می‌توانند مشکلات را برطرف و در جهت تحقق منافع ملی جامعه حرکت کنند. ما دانش‌آموزان نیز به سهم خود می‌توانیم با فساد و تباهی مبارزه کنیم و با عمل خویش مبلغ فرهنگ اصیل جامعه خود باشیم.

فعالیت

نظر شما در مورد تصویر فوق چیست؟ با هم کلاسی‌های خود در رابطه با این تصویر گفتگو نمایید.

درس ششم

پدافند غیرعامل ما را با شیوه‌های دفاعی
بدون استفاده از ابزارهای نظامی آشنا می‌کند.

پدافند غیر عامل

دانش آموزان عزیز همان طور که در کتاب آمادگی دفاعی سوم راهنمایی آموختید، دفاع یک مفهوم یکپارچه است که از دو بخش دفاع عامل و دفاع غیر عامل تشکیل شده است. هر دفاعی که با بهره‌گیری از سلاح و تجهیزات نظامی صورت پذیرد، دفاع عامل و هر نوع دفاعی که بدون استفاده از سلاح و تجهیزات نظامی انجام شود، دفاع یا پدافند غیر عامل نامیده می‌شود. جنگ‌های بشر ابتدا با به‌کارگیری سلاح سرد شروع شد و سپس با استفاده از سلاح‌های گرم ادامه یافت.

پس از چندی ماشین‌های جنگی وارد میدان شدند و توسعه جنگ به نبردهای هوایی و زیردریایی‌ها کشیده شد.

امروزه در جنگ‌هایی که نسل چهارم نام گرفته است، توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات الکترونیک، جنگ‌ها را به سطح پیچیده‌تری از نبرد توسعه داده است. یکی از ویژگی‌های مهم جنگ‌های گذشته این بود که این جنگ‌ها بر اهداف نظامی و وارد کردن تلفات عمده نیروی انسانی بر طرف مقابل تمرکز داشت و عمدتاً متکی بر تجهیزات جنگی بود. در صورتی که در جنگ‌های جدید، تصرف خاک و سرزمین معنا ندارد و هدف اصلی از جنگ‌ها جابه‌جایی حکومت‌هاست. در جنگ‌های دوران جدید تسلط فیزیکی اهمیت زیادی ندارد، بلکه طالبان قدرت به دنبال آن هستند تا حکومت‌ها را به نحوی تغییر دهند که منافع خودشان تأمین شود.

پوشش

به نظر شما چرا قدرت‌های نظامی دنیای امروز کمتر به دنبال تسلط فیزیکی بر سایر کشورها

هستند؟

.....

.....

.....

با توجه به تعریفی که از جنگ‌های نسل چهارم ارائه شد، می‌توان گفت که در دنیای کنونی پدافند

غیرعامل، دفاعی است که پاسخ‌گوی تهدیدات مدرن در عصر حاضر است؛ زیرا پدافند غیرعامل به ما می‌آموزد که حيله‌ها و تهدیدهای دشمنان را بشناسیم و راه و روش مقابله با آن را یاد بگیریم. پدافند غیرعامل ما را با شیوه‌های دفاعی بدون استفاده از ابزارهای نظامی آشنا می‌کند.

در پدافند غیرعامل به حداقل رساندن آسیب‌ها در سه حوزه تأسیسات، تجهیزات و نیروی انسانی مهم‌ترین هدف است که اغلب مباحث این درس دربارهٔ به حداقل رساندن آسیب‌ها در بخش نیروی انسانی است.

پدافند غیرعامل ریشه در فطرت انسان دارد. انسان‌ها براساس فطرت سعی می‌کنند قبل از این‌که خطری آنها را تهدید کند، از یک طرف، آن را پیش‌بینی کنند و از وقوع حادثه جلوگیری کنند و از طرف دیگر با انتخاب راه‌های دفاعی مناسب، تلفات و آسیب‌های احتمالی را به حداقل برسانند.

پدافند غیرعامل در سنت رسول گرامی اسلام

در موضوع هجرت پیامبر و مسلمانان از مکه به مدینه، نکات مهمی وجود دارد که از آن به عنوان مصادیق پدافند غیرعامل می‌توان استفاده کرد.

اقدامات پیامبر در هجرت از مکه به مدینه

- ۱- فرستادن مسلمانان به مدینه قبل از رفتن شخص پیامبر؛ اگر پیامبر قبل از مسلمانان به مدینه هجرت کرده بودند، اکثر مسلمانان توسط کفار و مشرکین کشته می‌شدند.
  - ۲- خوابیدن حضرت امام علی (ع) به‌جای پیامبر برای فریب دادن دشمنان
  - ۳- پیامبر در زمان هجرت برخلاف جهت مدینه که در شمال مکه قرار دارد، به سمت جنوب شهر مکه حرکت کردند و در غار ثور مخفی شدند.
  - ۴- پس از مخفی شدن رسول گرامی اسلام در غار ثور و عدم تشخیص دشمن، پیامبر اسلام از غار بیرون آمدند و از بیراهه و راه‌های صعب‌العبور خود را به مدینه رساندند.
- همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، پیامبر گرامی اسلام برای جلوگیری از جنگ بین مسلمین و کفار و ادامهٔ رسالت خود در هدایت مردم، از روش‌هایی استفاده کردند که امروزه جزء اصول پدافند غیرعامل محسوب می‌شود.

پدافند غیر عامل در قرآن کریم

خداوند بزرگ در آیه ۶۰ از سوره انفال می‌فرماید: «هرچه در توان دارید آماده کنید، تا با آن دشمن خدا و دشمن خودتان را بترسانید».

مفسران قرآن در تفسیر این آیه به موارد زیر اشاره کرده‌اند:

- ۱- در «واعدوا لهم ما استطعتم من قوه» هر نوع امکانات نظامی و غیرنظامی را شامل می‌شود.
- ۲- افزایش توان روحی و معنوی نیروی انسانی یکی از مصادیق مهم «قوه» است.
- ۳- در «تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوًّا...» به این موضوع اشاره می‌کند که از این امکانات و توانمندی‌ها در جهت ترساندن دشمنان استفاده کنید.

بازدارندگی

این موضوع که دشمن بترسد و به خود اجازه ندهد که به ما حمله کند، در دنیای امروز «بازدارندگی» نام دارد.

بنابراین تدابیر گوناگونی که از سوی یک کشور برای جلوگیری و مایوس کردن کشورهای دیگر در جهت عملی کردن سیاست‌های تهدیدآمیز آنها صورت می‌گیرد، «بازدارندگی» نامیده می‌شود. یکی از مهم‌ترین عوامل بازدارندگی دشمن، توان ایستادگی و مقاومت مردم یک کشور است. مقاومت و ایستادگی ما در برابر دشمنان از طریق راهکارهای زیر افزایش می‌یابد:

- ۱- تقویت ایمان، صبر و بردباری
- ۲- آشنایی با موازین اخلاقی و عمل به آنها
- ۳- اتحاد و انسجام مردم حول محور رهبری نظام
- ۴- آمادگی برای جهاد مال و جان در راه خدا
- ۵- شناخت دوستان و دشمنان

به نظر شما اگر در تشخیص دوست و دشمن دچار اشتباه شویم و دوست را دشمن و دشمن را دوست فرض کنیم، چه اتفاقی رخ می‌دهد؟

.....

.....

دربارهٔ پدافند غیرعامل چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

موارد زیر از جمله اقداماتی است که در شرایط کنونی کشور ما قابل اجرا می‌باشند:

۱- فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی در زمینه به‌کارگیری اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در

بخش‌های مختلف جامعه

۲- استفاده از اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در مقابله با تهدیدات نرم‌افزاری و الکترونیکی

دشمنان

۳- رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل از قبیل انتخاب مکان‌های ایمن، پراکنده‌سازی،

مقاوم‌سازی و استحکامات، استتار، اختفا، فریب دشمن و ...

۴- ممانعت از ایجاد تأسیسات پرخطر در مراکز جمعیتی و بیرون بردن این‌گونه تأسیسات از

شهرها

۵- دو یا چند منظوره کردن تأسیسات، شبکه‌های ارتباطی و ... برای بهره‌گیری پدافندی از

آنها. برای نمونه می‌توان از خطوط قطار زیرزمینی (مترو)، در شرایط اضطراری به‌عنوان پناهگاه هم

استفاده کرد.

شما دانش‌آموزان عزیز باید بدانید که برخی از مواردی که گفته شد، در حال انجام است. برای

اجرای برخی موارد دیگر نیز برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گرفته است.

آثار و نتایج پدافند غیرعامل

رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل و اجرای اقداماتی که به آنها اشاره شد، آثار و نتایج زیر

را برای مردم و کشور ما به‌دنبال خواهد داشت:

۱- افزایش پایداری ملی

۲- حفظ جان مردم و کاهش

آسیب‌پذیری‌های عمده در جامعه

۳- ایجاد بازدارندگی دفاعی

۴- ایجاد توانایی برای تداوم

تولید اقلام ضروری جامعه

۵- ایجاد تعادل برای بخش‌های

مختلف جامعه در زمان بحران

جنگ الکترونیک

تصویر ۱-۶- یک نمونه از تجهیزات فرماندهی جنگ الکترونیک

گسترش روزافزون سیستم‌های الکترونیکی در حوزه‌های نظامی، غیرنظامی، تجاری و ... موجب شده تا بسیاری از فعالیت‌های عملیاتی این مراکز وابستگی کامل و یا بسیار زیاد به مدارهای الکترونیکی داشته باشند.

در حال حاضر بخش قابل توجهی از فعالیت بانک‌ها، مؤسسات تجاری، رسانه‌های جمعی، شبکه‌های اینترنتی، سیستم‌های مخابراتی، سیستم‌های موشکی و ... وابستگی بسیار زیادی به سیستم‌های الکترونیکی دارند؛ به نحوی که

برخی از این مراکز به‌طور کامل و برخی دیگر درصد قابل توجهی از کارایی خود را ممکن است در یک نبرد الکترونیکی از دست بدهند. با توجه به این مطالب، می‌توانیم جنگ الکترونیک را این‌گونه تعریف کنیم:

استفاده از انرژی الکترومغناطیسی با هدف تشخیص، بهره‌برداری و اختلال در طیف الکترومغناطیسی دشمن و جلوگیری از اقدامات مشابه آنها، جنگ الکترونیک نامیده می‌شود.

بنابراین در یک جنگ الکترونیک، علاوه بر اهداف نظامی، مراکز مخابراتی، سیستم‌های اطلاع‌رسانی، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی، شبکه‌های برق‌رسانی و ... می‌توانند مورد تهاجم دشمن قرار گیرند. برای مثال ارسال ویروس «استاکس‌نت» در سیستم انرژی هسته‌ای کشور که به موجب آن مدت کوتاهی در فعالیت این مرکز اختلال ایجاد شد، یکی از نمونه‌های جنگ الکترونیک است.

با توجه به این نکات می‌توان اهداف عمده جنگ الکترونیک را به شرح زیر خلاصه کرد:

۱- حفاظت از طیف الکترومغناطیسی خودی در برابر جنگ الکترونیک دشمن، به نحوی که برتری توان نیروی خودی در این زمینه حفظ شود.

۲- رهگیری و بهره‌برداری از امواج الکترومغناطیسی دشمن که به‌صورت عمدی یا

سهوی پخش می‌شود.

۳- ایجاد اختلال در طیف الکترومغناطیسی دشمن، به طوری که توانایی آن را تضعیف کند.

تصویر ۲-۶ فضای سایبر به بازیگران کوچک قدرت غیر واقعی می‌دهد.

جنگ سایبری چیست؟

در این بخش از درس با فضای سایبر و جنگ سایبری آشنا می‌شویم. به مجموعه‌ای از ارتباطات که از طریق رایانه و وسایل مخابراتی و بدون در نظر گرفتن مکان جغرافیایی برقرار می‌شوند، فضای سایبر گفته می‌شود.

یک سامانه متصل یا آنلاین نمونه‌ای از یک فضای سایبر است که کاربران آن می‌توانند با استفاده از رایانه

و از راه‌های مختلف با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. وجود چنین فناوری ارتباطی باعث شده تا افراد و به تبع آن کشورها برای رسیدن به منافع خود و ضربه زدن به منافع دیگران به دنبال استفاده و بهره‌برداری از فضای سایبر باشند.

بر این اساس جنگ سایبری به معنای تهاجم عمومی به سیستم‌های فناوری اطلاعات یک کشور از طریق استفاده از روش‌های نفوذ به رایانه‌ها و همچنین محافظت از سیستم‌های فناوری خودی در برابر نفوذ بیگانگان است.

ویژگی‌های فضای سایبر

برخی از ویژگی‌های فضای سایبر به شرح زیر است:

۱- فضای سایبری به بازیگران این امکان را می‌دهد که بدون استفاده از ابزار جنگی، به اهداف سیاسی، فرهنگی و ... خود دست یابند.

۲- فضای مجازی قدرت غیر واقعی به بازیگران کوچک و کم‌اهمیت می‌دهد.

۳- در فضای مجازی، سرزمین، مکان و موقعیت جغرافیایی طرف مقابل چندان روشن نیست.

۴- فضای سایبر به بازیگران این امکان را می‌دهد که بدون وارد کردن آسیب‌های جسمی و فیزیکی به طرف مقابل، منافع خود را تأمین کنند.

با توجه به نکاتی که درباره فضای سایبر گفته شد، به این نتیجه می‌رسیم که همه ما در معرض آسیب‌های آشکار و پنهان این میدان هستیم، بنابراین باید مراقب بازیگران کوچک و بزرگ باشیم و بدانیم که کشورهای قدرتمند به دنبال منافی هستند که در میدان‌های دیگر به دست نیاورده‌اند و برای رسیدن به آن از هر وسیله و امکانی استفاده می‌کنند.

پرسش

چگونه می‌توانیم در فضای سایبر نقش مفید و مؤثری داشته باشیم؟

.....

.....

.....

وظیفه ما

حقیقت آن است که در وضعیت کنونی دنیا، از جهت امکانات، تجهیزات نظامی و فناوری، ما در برابر کشورهای سلطه‌گر در یک جنگ نابرابر قرار گرفته‌ایم، یعنی آنها امکاناتی بیش از ما دارند و فناوری پیشرفته‌تری در اختیار دارند، اما از جهت نیروی انسانی متعهد و کارآمد کشور ما از توانمندی بسیار بالایی برخوردار است.

بنابراین اگر ما به خداوند بزرگ ایمان داشته باشیم و به او توکل کنیم و برای تثبیت دین او تلاش کنیم، قطعاً خداوند کریم هم ما را یاری خواهد کرد^۱.

پس وظیفه ما آن است که با استعانت از خداوند بزرگ و با استقامت و پایداری تلاش کنیم تا نمونه عینی این آیه قرآن کریم باشیم که می‌فرماید: «چه بسا گروهی اندک که بر گروهی بسیار به اذن خدا پیروز شدند»^۲.

۱- ان تنصروا لله ينصرکم و ینتہب اقدامکم - آیه ۷، سوره محمد (ص)

۲- کم من فئۃ قلیله غلبت فئۃ کثیره - آیه ۲۴۹، سوره بقره

درس هفتم

نام دختر آخرین پیامبر خدا فاطمه (س) است که در لغت عرب به معنای بریدن، قطع کردن و جداشدن آمده است. از پیامبر خدا نقل است که فرمود: «او فاطمه نامیده شد، چون خود و شیعیان او از آتش دوزخ بریده‌اند».

اسوه‌های صبر و مقاومت

یکی از خصلت‌های انسان‌های بزرگ در طول تاریخ، حق‌طلبی آنها در برابر باطل و صبر و بردباری در مقابل مشکلات بوده است.

آنها با آگاهی کامل از راهی که انتخاب کرده بودند، دشواری‌ها و سختی‌ها را تحمل نمودند، ولی حاضر نشدند از اصول و آرمان‌های خود دست بردارند.

حضرت فاطمه (س) یکی از نمونه‌های شایسته یک انسان کامل است که در این درس گوشه‌هایی از خصلت‌های ممتاز ایشان را برای بهره برداری از چشمه زلال معرفت این بانوی بزرگوار به شما دانش‌آموزان عزیز معرفی می‌کنیم.

پارهٔ تن رسول گرامی اسلام

حضرت زهرا سلام‌الله علیها دختر پیامبر اسلام، نمونه کامل زن تربیت شده در دامان اسلام و برخوردار از اخلاق عالی و اسلامی است.

آنچه که ما باید از زندگانی حضرت فاطمه (س) بیاموزیم، تقوا و پرهیزگاری، صبر و بردباری، فضایل اخلاقی، ایمان کامل به خدا و دیگر خصلت‌های عالی انسانی است که آن حضرت نمونه کامل همه این موارد است.

«زهرا» به معنای درخشنده و روشن می‌باشد که از هر جهت برازنده این بانوی بزرگوار است، زیرا او چهره درخشان زن مسلمان، فروغ تابان معرفت و نمونه روشن خداپرستی و صبر و بردباری در راه خداست.

نام ایشان فاطمه (س) است که در لغت عرب به معنای بریدن، قطع کردن و جداشدن آمده است. از پیامبر خدا نقل است که فرمود: «او فاطمه نامیده شد، چون خود و شیعیان او از آتش دوزخ بریده‌اند».

حضرت فاطمه (س) از جانب پدر بزرگوارش «اُمّ ابیها» به معنای «مادر پدر» خطاب شد، زیرا پس از فوت حضرت خدیجه، آن حضرت برای پدرش هم دختر بود و هم نقش مادر را انجام می‌داد. با وجود آن‌که افراد زیادی علاقه‌مند به ازدواج با حضرت فاطمه (س) بودند اما تنها کسی که مورد رضایت ایشان و پیامبر گرامی اسلام قرار گرفت، امام علی (ع) بود؛ زیرا بنا به فرموده پیامبر خاتم (ص):

«کسی جز علی (ع) شایستگی همسری فاطمه را نداشت».

زره حضرت علی (ع) که بنا بر برخی روایات، در آن روزگار حدود ۴۰۰ درهم ارزش داشت، به عنوان مهریه حضرت فاطمه (س) تعیین شد. مراسم پیوند این دو انسان بزرگ در کمال سادگی برگزار شد و پیامبر خدا در حق این زوج دعا کردند که:

«خدایا این پیوند را بر این زن و شوهر مبارک گردان. خدایا فرزندان خوبی نصیب آنان فرما».

زندگی حضرت زهرا در خانه همسر نمونه است، چون خود او نمونه است، چون همسر او، پدر او و فرزندان او نمونه اند. نمونه مسلمانانی آراسته به فضایل اخلاقی، انسان‌هایی که از میان مردم برمی‌خیزند و با مردم زندگی می‌کنند. انسان‌هایی که درد مردم را می‌دانند، و می‌کوشند تا با رفتار و کردار خود یاور و درمان‌بخش آنها باشند.

هرچند آخرین پیامبر خدا فرزند پسری نداشت، اما خواست پروردگار این بود که یازده امام شیعیان از نسل پاک امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س) هدایتگر مردم باشند. نسل پاکی که با ظهور تنها بازمانده آن یعنی حضرت حجت‌ابن‌الحسن (عج)، جهان از عدالت، صلح و دوستی بهره‌مند خواهد شد.

زندگی مشترک زن و مرد اگر در مسیر بندگی خدا باشد، عبادت محسوب می‌شود، اما حضرت فاطمه (س) علاوه بر آن که در زندگی مشترک با امام علی (ع) همسری نمونه بود، در اطاعت از خداوند نیز یکی از بندگان نمونه و صالح پروردگار بود.

هنگامی که از کارهای خانه فارغ می‌شد، به نماز و دعا در پیشگاه خداوند می‌پرداخت. از امام حسن (ع) نقل شده است که فرمود: «مادرم شب‌های جمعه تا بامداد در محراب عبادت می‌ایستاد و چون دست به دعا برمی‌داشت، مردان و زنان با ایمان را دعا می‌کرد، اما درباره خود چیزی نمی‌گفت».

پیامبر خدا در بازگشت از حجة‌الوداع مردم را جمع کرد و به آنها فرمود: «من دو چیز گران‌بها را نزد شما می‌گذارم، اگر این دو را از دست ندهید، هیچ‌گاه گمراه نخواهید شد. این دو چیز کتاب خدا و اهل بیت من است».

با وجود آن که رسول گرامی اسلام بارها تأکید فرموده بود که راه هدایت در پیروی از قرآن کریم و اهل بیت مکرم اوست، اما پس از رحلت پیامبر خاتم آنچه نباید بشود، اتفاق افتاد، و حق مسلم امام علی (ع) برای امامت و خلافت مسلمین نادیده گرفته شد، و به پاره تن پیامبر خدا بی‌حرمتی شد.

رحلت پدر، مظلوم شدن همسر، بی‌حرمتی به آن حضرت و بالاتر از همه دگرگونی‌هایی که در سنت مسلمانان پدید آمد، روح و جسم دختر رسول خدا را سخت آزرده ساخت؛ به نحوی که او را در بستر بیماری انداخت.

او در دوران حیات پر برکتش نمونه کامل یک زن مسلمان در عفاف، پاکدامنی، حفظ حجاب و پوشش، رعایت حیا و نجابت و عامل به تمام ارزش‌های دین اسلام بود. سرانجام بنا بر روایتی ۷۵ روز^۱ و بنا بر روایت دیگری ۹۵ روز^۲ پس از رحلت آخرین پیامبر خدا، حضرت فاطمه (س) به شهادت رسید و دنیای اسلام از وجود با برکت زنی که از جانب پدرش سیده نساء العالمین (سرور زنان دو جهان) لقب گرفته بود، محروم شد. دختر پیامبر خدا وصیت کرد که او را شبانه غسل دهند و در تاریکی شب به خاک بسپارند. به همین دلیل محل دفن پیکر پاک ایشان برای ما مشخص نیست، اما به احتمال زیاد آن حضرت در یکی از دو مکان قبرستان بقیع یا مسجد النبی به خاک سپرده شده‌اند.

تصویر ۱-۷- قبرستان بقیع در کنار مسجد النبی (ص) محل خاک‌سپاری چهار امام معصوم و تعدادی از بزرگان اسلام

در دوران معاصر نیز زنان و دختران فراوانی هستند که شایستگی آن را دارند که به‌عنوان الگو به جوانان ایران زمین معرفی شوند. زنانی که در دوران رژیم شاه به صف مبارزان پیوستند و زندان و شکنجه و ... را به جان خریدند اما حاضر نشدند از مسیری که انتخاب کرده بودند، دست بردارند. زنان و دخترانی که در دوران دفاع مقدس و پس از آن، شهادت و جانبازی فرزند، برادر و

۱- ۱۳ جمادی الاول سال یازده هجری قمری

۲- ۳ جمادی الثانی سال یازده هجری قمری

همسر خود را با صبر و بردباری تحمل نمودند تا ایران اسلامی همچنان سربلند و با عزت بماند. در میان این زنان و دختران نمونه به نام‌هایی همچون شهیدان مریم فرهانیان، سهام خیام، نسرین افضل و ناهید فاتحی کرجو و ایثارگرانی چون آمنه وهاب‌زاده، مرضیه حدیدیچی (دباغ) و سیده زهرا حسینی، مادران، خواهران، دختران و همسران شهدا و جانبازان می‌توان اشاره کرد. آنها را با اطمینان می‌توان پیروان حضرت فاطمه (س) معرفی کرد که با نمونه قراردادن آن بانوی بزرگوار، راهی را انتخاب کردند که رضایت خداوند را به دنبال داشته باشد.

تصویر ۲-۷- شهید ناهید فاتحی کرجو

دانش آموز شهید ناهید فاتحی کرجو معروف به «سمیه کردستان»: در سال ۱۳۴۴ در یکی از روستاهای سندج به دنیا آمد. او دختری با ایمان، متقی و مقید به حجاب کامل اسلامی (چادر) و مأنوس با قرآن بود. او در زمان جنگ تحمیلی صدام علیه ایران توسط نیروهای ضدانقلاب؛ که نقش قوای کمکی صدام را ایفا می‌کردند؛ ربوده شد. در دوران اسارت او را با دست‌های بسته و ناخن‌های کشیده، سر تراشیده و بدن مجروح و شکنجه دیده در روستایی از کردستان به‌عنوان جاسوس امام خمینی (رحمة الله علیه) می‌گرداندند. ناهید در آذر ماه سال ۱۳۶۱ زیر شکنجه‌های بی‌رحمانه عوامل وطن‌فروش و ضد انقلاب، همچون سمیه زن قهرمان صدر اسلام به شهادت رسید.

تصویر ۳-۷- روی جلد کتاب سهم خیام

دانش آموز شهید سهام خیام «دختری از هویزه»: نیروهای اشغالگر صدام در هجوم وحشیانه به شهر هویزه با مقاومت مردم این شهر از جمله دختری ۱۲ ساله مواجه می‌شوند. او با شجاعت در برابر اشغالگران فریاد می‌زد: «مرگ بر صدام»؛ «بروید گم شوید» و بارها با پرتاب سنگ و شعارهای محکم خود در برابر متجاوزان بعثی ایستادگی کرد. تا این که در نهم مهرماه ۱۳۵۹ (سه روز پس از اشغال هویزه) در حالی که علیه دشمنان اشغالگر شعار می‌داد با تیر مستقیم جنایتکاران متجاوز به شهادت رسید.

شهید سهام خیام، دانش‌آموزی نمونه و ممتاز بود که در ایمان، عمل صالح و روحیه انقلابی با وجود سن کم و جثه کوچکش همگان را به تحسین وا می‌داشت.

تحقیق کنید

درباره یکی از زنان ایثارگر تحقیق کنید و او را در کلاس معرفی کنید.

در ادامه این درس به معرفی دو نفر از مردان اسوه صبر و مقاومت میهنمان در دوران معاصر می‌پردازیم؛ به این امید که زندگی، خصوصیات اخلاقی و رفتار آنها الگو و نمونه برای آینده‌سازان سرزمین ما باشد.

مردی که با خدا دوست بود

مصطفی چمران در سال ۱۳۱۱ در خیابان پانزده خرداد تهران (محله سرپولک) دیده به جهان گشود. او فرزند حسن چمران ساوچی بود که از روستای چمران ساوه به تهران مهاجرت کرده بود. دوران ابتدایی را در مدرسه انتصابیه (نزدیک پامنار از محلات قدیمی منطقه بازار تهران) و دوران دبیرستان را در مدارس دارالفنون و البرز که از بهترین مدارس ایران در آن زمان بود، گذراند. او در

تصویر ۴-۷

سال ۱۳۳۲ با رتبه ممتاز از دبیرستان البرز فارغ التحصیل شد. مصطفی از پانزده سالگی در درس تفسیر قرآن مرحوم آیت الله طالقانی و درس فلسفه و منطق شهید مطهری شرکت می کرد.

چمران در سال ۱۳۳۶ با رتبه ممتاز از دانشکده فنی دانشگاه تهران در رشته مهندسی الکترونیک فارغ التحصیل شد و در سال ۱۳۳۷ با استفاده از بورس تحصیلی دانشجویان ممتاز به آمریکا اعزام شد. چمران در آمریکا با همکاری تعدادی از دوستانش برای اولین بار انجمن اسلامی دانشجویان آمریکا را پایه گذاری کرد که به دلیل این فعالیت ها بورس تحصیلی شاگرد ممتازی وی از سوی رژیم شاه قطع شد. مصطفی چمران تحصیلات خود را در رشته مهندسی برق در دانشگاه تگزاس ادامه داد و سپس با درجه دکتری در رشته فیزیک پلاسما از دانشگاه معتبر برکلی آمریکا فارغ التحصیل شد.

دانشگاه تگزاس آمریکا برای جلب نظر چمران حاضر بود او را به عنوان استاد استخدام کند، اما دکتر چمران این پیشنهاد را قبول نکرد و در مؤسسه پژوهشی معتبر آمریکا به نام پل مشغول به کار شد. با وجود آن که در آنجا حقوق بالایی دریافت می کرد و می توانست مرفه ترین زندگی را داشته باشد، اما همیشه در فکر خدمت به اسلام و مردم کشورش بود.

در سال ۱۳۴۶ چمران به همراه تعدادی از دوستان مؤمن و هم فکرش به مصر رفت و در دوران حکومت جمال عبدالناصر دو سال دوره های جنگ های چریکی را آموزش دید و به عنوان بهترین شاگرد این دوره شناخته شد.

پس از مرگ عبدالناصر در مصر، چمران ابتدا به آمریکا رفت و پس از یک سال اقامت در آمریکا به لبنان رفت و به کمک امام موسی صدر رهبر شیعیان لبنان شتافت. او در ابتدا سرپرستی فرزندان شیعه لبنان را که پدرانشان به دست رژیم اشغالگر قدس شهید شده بودند، بر عهده گرفت، و همراه با امام موسی صدر برای آنها مدرسه ای تأسیس کرد، و خودش مدیریت آن را بر عهده گرفت.

دکتر مصطفی چمران درباره علت سفرش به لبنان چنین می گوید :

«من در آمریکا زندگی خوشی داشتم و از همه نوع امکانات برخوردار بودم، ولی از همه آنها گذشتم و به جنوب لبنان رفتم تا در میان محرومان زندگی کنم. می خواستم که اگر نمی توانم به این مظلومان کمکی بکنم، لا اقل در میانشان باشم، مثل آنها زندگی کنم و درد و غم آنان را در قلب خود بپذیرم».

چمران نقاش توانایی بود. یکی از نقاشی های چمران شمع کوچکی بود که در زمینه ای کاملاً سیاه قرار داشت. این شمع کوچک در آن زمینه سیاه، روشنایی کوچکی ایجاد کرده بود. چمران

در زیر این نقاشی نوشته بود: «من ممکن است نتوانم تاریکی را از بین ببرم، ولی با همین روشنایی کوچک فرق ظلمت و نور و حق و باطل را نشان می‌دهم، و کسی که به دنبال نور است، این نور هرچقدر کوچک باشد در قلب او بزرگ خواهد بود»^۱.

دکتر چمران در لبنان با «غاده» دختر مسلمان شیعه لبنانی که زندگی مرفهی داشت، آشنا می‌شود و آن دختر با چمران ازدواج می‌کند و حاضر می‌شود در کنار محرومان جنوب لبنان با او زندگی کند. شرح داستان شورانگیز این ازدواج در کتاب «چمران به روایات همسر شهید» به زیبایی بیان شده است.

«مهریه ام قرآن کریم بود و تعهد از داماد که مرا در راه تکامل و اهل بیت اسلام هدایت کند. اولین عقد در صورتی بود که عروس چنین مهریه‌ای داشت، یعنی در واقع هیچ وجهی در مهریه‌اش نداشت. برای فامیلم، برای مردم عجیب بود اینها»^۲.

دکتر چمران به همراه امام موسی صدر سازمان امل را براساس اصول و اعتقادات اسلامی پایه‌گذاری کرد، تا پرچم اسلام در برابر اشغالگران لبنان برافراشته گردد. با پیروزی انقلاب اسلامی، چمران پس از ۲۱ سال دوری از وطن به ایران بازگشت، و تمام تجربیات علمی و انقلابی خود را در خدمت انقلاب اسلامی قرار داد. او آرام و بی‌صدا ولی فعالانه و خستگی‌ناپذیر به سازندگی پرداخت و همه تلاش خود را صرف تربیت اولین گروه‌های پاسداران انقلاب کرد. در ابتدای پیروزی انقلاب و در زمانی که گروه‌های ضد انقلاب با کمک بیگانگان قصد ضربه زدن به کشور را داشتند، با فرمان امام خمینی (ره) و در شرایطی که تمامی شهر پاوه به جز مقر نیروهای ارتش و سپاه پاسداران از کنترل نیروهای مدافع انقلاب خارج شده بود، در وضعیتی بسیار سخت با بالگرد خود را به پاوه رسانید و با کمک تعدادی از نیروهای رزمنده ارتش و سپاه پاسداران، شهر پاوه را آزاد کرد و کردستان عزیز را از خطر حتمی نجات داد.

۱- کتاب «چمران به روایت همسر شهید» صفحه ۱۶-۱۵

۲- همان صفحه ۲۵

پس از بازگشت از کردستان، با فرمان امام خمینی (ره) به عنوان وزیر دفاع منصوب شد. با شروع جنگ تحمیلی صدام علیه کشورمان، چمران گروهی از جوانان داوطلب را جمع کرد و ستاد جنگ‌های نامنظم را تشکیل داد و با همین رزمندگان برای دفاع از میهن به جنوب کشور رفت. چمران با استفاده از تجربیات علمی و انقلابی خود، به منظور جلوگیری از سقوط شهر اهواز، احداث کانالی به طول ۲۰ کیلومتر و عرض ۱۰۰ متر را طراحی کرد و با استفاده از پمپ‌های آب از رود کارون کانال را پر آب و سپس آب کانال را به سمت تانک‌های دشمن روانه کرد؛ به طوری که نیروهای دشمن مجبور شدند تا چند کیلومتر عقب‌نشینی کنند.

طراحی و احداث این کانال باعث حفظ این شهر از دست دشمنان متجاوز شد. ارتش صدام پس از آن‌که نتوانست اهواز را به تصرف درآورد، به سمت سوسنگرد حرکت کرد و پس از سه شبانه روز محاصره شهر، تعدادی از نیروهای ارتش صدام به داخل شهر راه یافتند. چمران بار دیگر با تعدادی از نیروهای داوطلب ارتش و سایر رزمندگان به سمت سوسنگرد شتافت و در نبردی حماسی سوسنگرد عزیز را از محاصره و اشغال متجاوزان نجات داد. در نبرد آزاد سازی شهر سوسنگرد، چمران به محاصره دشمن متجاوز درآمد اما او یک تنه با استفاده از ایمان و شجاعت و تجربیات ارزنده خود در برابر آنها مقاومت کرد. وی با جابه‌جایی‌های متعدد از نقاط مختلف به سمت آنها شلیک می‌کرد تا دشمن متوجه تنها بودن او نشود.

در این مبارزه جانانه، از ناحیه پای چپ به شدت زخمی شد و با همان پای زخمی به یک کامیون دشمن حمله کرده و آن را به غنیمت گرفت. پس از آن چمران با کمک رزمنده دیگری که خود را به آنجا رسانیده بود، با کامیون دشمن از حلقه محاصره بیرون آمد و خود را به بیمارستان اهواز رساند. چمران با وجود زخمی شدن حاضر نشد اهواز را ترک کند و برای مداوا به تهران بیاید. او در پاسخ به همسرش که دلیل نیامدنش به تهران را می‌پرسد، می‌گوید: «من اگر بروم تهران روحیه بچه‌ها ضعیف می‌شود. اگر نمی‌توانم در خط بجنگم، لااقل این‌جا باشم و در سختی‌هایشان شریک باشم»^۱.

چمران پس از مدت کوتاهی آزادسازی منطقه دهلاویه را طراحی کرد و با کمک تعدادی از رزمندگان موفق به شکست دشمن در این منطقه شد.

در سحرگاه روز ۳۱ خرداد سال ۱۳۶۰ ایرج رستمی فرمانده منطقه دهلاویه که یکی از دوستان و هم‌زمان چمران بود، به شهادت رسید.

۱- کتاب «چمران به روایت همسر شهید» صفحه ۴۲

تصویر ۵ - ۷ - شهید چمران یکی از بندگان برگزیده خدا

دکتر چمران با وجود غم و اندوه از دست دادن آن شهید صبح همان روز هم‌رمز دیگرش به نام مقدم‌پور را انتخاب کرد و با خود به دهلاویه برد تا او را به رزمندگان معرفی کند. چمران با تک تک رزمندگان دیده بوسی کرد و با ذکر ایمان و شجاعت شهید رستمی گفت: «خدا رستمی را دوست داشت و برد، اگر ما را هم دوست داشته باشد می‌برد».

شهید چمران برای آشنا کردن مقدم‌پور با منطقه او را به بالای خاکریز می‌برد تا وضعیت منطقه را برایش تشریح کند.

در حین توضیحات شهید چمران برای مقدم‌پور، چند خمپاره دشمن در اطراف آنها منفجر می‌شود و خمپاره دیگری در کنار چمران و مقدم‌پور اصابت می‌کند و در اثر انفجار آن خمپاره مقدم‌پور بلافاصله شهید می‌شود و چمران به سختی مجروح می‌شود. او را سریع در آمبولانس می‌گذارند اما در بین راه ...

سرانجام مسلمان مبارزی که از قلب بیروت ویران شده و قله‌های بلند کوه‌های جبل عامل در مرزهای فلسطین اشغال شده از خود قهرمانی‌های بسیار به یادگار گذاشته بود، و برای دفاع از میهنش در آزادسازی فراموش نشدنی پاره، در جلوگیری از سقوط اهواز، در شکستن محاصره سوسنگرد و در ...

قدرت ایمان، اراده آهنین، شجاعت، فداکاری و توانمندی فرماندهی خود را بر همگان ثابت کرده بود، در روز ۳۱ خرداد سال ۱۳۶۰ به شهادت رسید و روح بزرگش در جوار شهدای کربلا آرام گرفت.

امام خمینی (ره) پس از شهادت این مرد بزرگ در پیامی می فرماید:
«او در حیات، با نور معرفت و پیوستگی با خدا قدم نهاد و در راه آن به جهاد برخاست و جان خود را تثار کرد. او با سرافرازی زیست، و با سرافرازی شهید شد و به حق رسید».

مردی که با یک دست از نردبان آسمان بالا رفت

تصویر ۶-۷- شهید خرازی در حال نماز و نیایش با پروردگار

حسین خرازی در سال ۱۳۳۶ در اصفهان دیده به جهان گشود. او در طی دوران تحصیل از آموختن اصول و ارزش‌های مذهبی غافل نبود، و در دوران نوجوانی به مطالعه کتاب‌های اسلامی و انقلابی علاقه‌مند شد، و به تدریج با امور سیاسی نیز آشنایی پیدا کرد.

او در سال ۱۳۵۵ موفق به گرفتن دیپلم طبیعی شد و در همان سال به خدمت سربازی رفت. در سال ۱۳۵۷ با فرمان امام خمینی از خدمت سربازی فرار کرد و به مردم انقلابی پیوست.

با پیروزی انقلاب اسلامی تمام توان خود را در راه خدمت به انقلاب گذاشت و در اوج درگیری‌های نیروهای ضد انقلاب با طرفداران انقلاب اسلامی به کردستان رفت و به عنوان فرمانده گردان ضربت که از قوی‌ترین گردان‌های آن زمان محسوب می‌شد، وارد عمل شد و در مبارزه با

دشمنان مردم و پاکسازی شهرهای دیوان‌دره، سقز، بانه، مریوان و سردشت نقش بسیار مؤثری داشت، و با تدبیر نظامی و ایمان و شجاعت خود، تلفات زیادی به ضد انقلابیون وارد کرد.

با شروع جنگ تحمیلی صدام علیه کشورمان، خرازی به جنوب کشور رفت و به سمت اولین فرمانده خط دفاعی که در مقابل ارتش متجاوز صدام در جاده اهواز-آبادان ایجاد شده بود، منصوب

شد. شهید خرازی در عملیات شکستن محاصره آبادان، فرماندهی جبهه دارخوین را برعهده داشت و دو پلی را که نیروهای دشمن بر روی کارون نصب کرده بودند و از این طریق آبادان را محاصره نموده بودند، به تصرف درآورد.

حسین خرازی همراه با نیروهای تحت فرمانش، در آزادسازی شهر بستان بهترین تدبیر نظامی را دور زدن و محاصره کردن دشمن تشخیص داد، و با انجام این کار شکست سختی بر آنها تحمیل کرد.

در عملیات فتح‌المبین که یکی از بزرگ‌ترین عملیات‌های دوران دفاع مقدس است، اگر شجاعت و تدبیر فرماندهی شهید خرازی نبود، این عملیات با مشکل مواجه می‌شد، اما فرمانده شجاع و با ایمان لشکر امام حسین (ع) به همراه رزمندگان تحت فرمانش با دور زدن دشمن، مشکل به وجود آمده را برطرف کرد و این عملیات با موفقیت کامل انجام شد.

حسین خرازی در عملیات بیت‌المقدس که منجر به آزادی خرمشهر شد، با عنوان فرمانده لشکر امام حسین (ع) جزء اولین نفراتی بود که به جاده اهواز - خرمشهر رسید، و نقش بسیار زیادی در آزادسازی خرمشهر داشت.

در عملیات خیبر که در زمستان سال ۱۳۶۲ انجام شد، با وجود بمباران شیمیایی منطقه توسط دشمن، حاضر به عقب‌نشینی نشد، تا این که خمپاره‌ای در کنار او به زمین اصابت کرد و او را به گوشه‌ای پرتاب کرد. در اثر این انفجار حسین خرازی به شدت مجروح و دست راست او قطع شد، اما

تصویر ۷-۷- شهید حاج حسین خرازی

پس از درمان اولیه و بهبود نسبی نزد رزمندگان بازگشت و هرگز حاضر نشد صحنه مبارزه با دشمن و دفاع از کشورش را ترک کند.

در عملیات والفجر ۸ لشکر امام حسین (ع) که تحت فرماندهی حسین خرازی بود، لشکر گارد ارتش صدام را که جزء توانمندترین و مجهزترین نیروهای دشمن بود، شکست داد و پیروزی بزرگی را در این منطقه نصیب سپاه اسلام نمود.

حسین خرازی با وجود آن که یک دستش را در راه دفاع از اسلام و کشورش از دست داده بود، همچنان به هدایت و فرماندهی لشکر امام حسین (ع) ادامه داد و در عملیات کربلای ۵ با عبور از موانع بسیار سخت متجاوزان، شکست سنگین دیگری بر دشمن تحمیل کرد.

شهید حسین خرازی علاوه بر داشتن تدابیر نظامی در سطح عالی، شجاعت کم نظیری داشت، و با وجود تمام سختی‌ها و مشکلات در طول سال‌های جنگ و جهاد، هرگز از خودضعفی نشان نداد. خرازی همیشه با وضو بود و هیچ‌وقت نماز شب او ترک نمی‌شد.

سرانجام حسین خرازی فرمانده لشکر امام حسین (ع) استان اصفهان در روز هشتم اسفند ۱۳۶۵ در عملیات کربلای پنج در منطقه عملیاتی شلمچه با یک دست از نردبان آسمان بالا رفت و به شهدای کربلا پیوست.

فرازی از وصیت‌نامه شهید خرازی: «در عصر غیبت امام

زمان (عج) از مردم می‌خواهم که پشتیبان ولایت فقیه باشند.»

حاج حسین و راننده‌اش هر دو ترکش خورده بودند و هر دو هم

از راه گلو و سینه مجروح شده بودند. همین‌طور خون فواره می‌زد و سروسینه‌شان را سرخ می‌کرد.

با سرعت به سمت حاجی رفتیم تا به او کمک کنیم، اما حاجی

اجازه نداد و تندتند با سر و دست اشاره می‌کرد به راننده‌اش و می‌گفت:

اول اون! اول اون! یکی دو تا از بچه‌ها بلند شدند و رفتند سراغ راننده.
لب‌های حاجی می‌جنبید: اون زن و بچه داره، امانته دست من ...
بی‌هوش شد و بعد از آن من دیگر ندیدمش. حسین پرواز کرد».
«یکی از هم‌زمان شهید خرازی»

رهبر معظم انقلاب درباره شهید خرازی می‌فرمایند:

«او (شهید خرازی) سردار رشید اسلام و پرچم‌دار جهاد و شهادت بود، که با ذخیره‌ای از ایمان و تقوی و جهاد و تلاش شبانه‌روزی برای خدا و نبرد بی‌امان با دشمنان اسلام، در آسمان شهادت پرواز کرد و بر آستان رحمت الهی فرود آمد و به لقاءالله پیوست».

فعالیت

در مورد یکی از شهیدان یا ایثارگران استان، شهر یا منطقه محل سکونت خود تحقیق و بررسی کنید و او را به سایر دانش‌آموزان معرفی کنید.

درس هشتم

اقتدار یعنی قدرت به رسمیت شناخته شده.
با ارزش‌ترین نوع اقتدار، اقتدار در حوزه فرهنگ
است.

اقتدار دفاعی

اقتدار چیست؟

در فرهنگ‌نامه‌های فارسی اقتدار به معنی توانا شدن، توانستن، توانمندی و قدرت به رسمیت شناخته شده آمده است.

در فرهنگ انگلیسی آکسفورد اقتدار (اتوریته) به «حق و داشتن دیگران به اطاعت»، «حق فرماندهی یا ارائه تصمیم نهایی» و «حق مورد اعتماد بودن» تعریف شده است.

در یک تعریف ساده اقتدار به معنی آن است که فرد یا حکومت از چنان مقبولیتی برخوردار باشد که نظر او در موضوع یا مسائلی که پیش می‌آید، حرف آخر باشد و دیگران از آن اطاعت کنند.

تصویر ۱-۸- سامانه دفاع هوایی مصباح

مهم‌ترین ویژگی‌های مفهومی اقتدار عبارت‌اند از:

۱- مشروعیت: یعنی شرع و قانون به فرد، گروه یا مجموعه‌ای در نظام حکومتی چنین حقی را داده باشد. در کشور ما مقام معظم رهبری و مسئولان مختلف از چنین مشروعیتی برخوردارند.

۲- التزام طرفین: لازم است مردم و حکومت یکدیگر را بپذیرند و محترم بپندارند، چرا که اقتدار در فضایی با مقبولیت طرفین ایجاد می‌شود. حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری خود

و مسئولان را خدمتگزار مردم می‌دانند و مردم نیز پشتیبان و حامی ولایت هستند.

۳- **تناسب فرهنگی**: در این زمینه با اصل مهم مشارکت فعال مردم در تصمیم‌گیری‌های دولتی مواجه هستیم؛ لذا اقتدار باید متناسب با فرهنگ عمومی باشد. برگزاری انتخابات در کشور ما نشانه مشارکت فعال مردم است.

۴- **حقانیت**: در اقتدار پایبندی به حق و مبارزه و مخالفت با باطل بسیار با اهمیت است. جمهوری اسلامی ایران مفتخر است که همواره یاور مظلومان و دشمن ظالمان در سراسر دنیا است.

منابع اقتدار

معمولاً قدرت و اقتدار ناشی از آن از چهار منبع به وجود می‌آید:

۱- سیاسی

۲- نظامی

۳- اقتصادی

۴- فرهنگی

با ارزش‌ترین نوع اقتدار، اقتدار در حوزه فرهنگ است؛ زیرا از یک طرف اقتدار فرهنگی، زمینه اقتدار در سایر بخش‌ها را فراهم می‌کند و از طرف دیگر فرهنگی که مبتنی بر ارزش‌های الهی، متکی بر تفکر و تعقل و همراه با اخلاق و عمل صالح باشد، در مواجهه منطقی با سایر فرهنگ‌ها هیچگاه احساس ضعف و ناتوانی نمی‌کند.

اقتدار دفاعی

در دوران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، امور نظامی و دفاعی کشور عزیز ما در جهت اهداف، منافع و سیاست‌های استعماری بیگانگان بود.

با پیروزی انقلاب اسلامی و قطع دست متجاوز آمریکا و سایر قدرت‌ها از ایران اسلامی، صنایع نظامی و سیستم دفاعی وابسته ما در شرایط تحریم قرار گرفت. امام خمینی (ره) راه نجات را در خوداتکایی و خودکفایی در عرصه نظامی و دفاعی دانستند و به همین جهت توسعه این بخش در اولویت اقدامات کشور قرار گرفت؛ اما به محض این تصمیم و اقدام، ضد انقلاب وابسته به قدرت‌های

۱- فرهنگ به مجموعه آداب، رسوم، سنت‌ها، دانش، ادب، معرفت، تعلیم و تربیت و آثار علمی و ادبی یک قوم یا ملت گفته

می‌شود.

خارجی در استان‌های مختلف کشور و نقاط حساس مرزی با حمایت بیگانگان و مزدورانی چون صدام (رئیس جمهور معدوم عراق) علیه این حکومت نوپا شورش کردند تا بلکه مانع به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی شوند. ترور، کودتا، ادعاهای خودمختاری، بمب‌گذاری و سرانجام تهاجم گسترده صدام در خط مرزی بیش از ۱۲۰۰ کیلومتر، ارتش تازه استقلال یافته و سپاه پاسداران تازه تأسیس ما را با آزمونی بسیار بزرگ مواجه کرد. دشمنان ایران و اسلام از این نکته غافل بودند که ارتش و سپاه پشوتانه‌ای بزرگ و مردمی دارند که مصداق عینی آن بسیج مستضعفین بود. مردم چون انقلاب اسلامی را از خودشان می‌دانستند، تحت رهبری و فرماندهی امام خمینی (ره) به میدان آمدند و با یاری نیروهای مسلح درس‌هایی بزرگ به تاریخ و جنایتکاران و متجاوزان دادند.

تصویر ۲-۸- رزمایش هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران مظهر اقتدار دفاعی ایران

ما می‌توانیم :

جنگ تحمیلی کانون بروز و ظهور استعدادهای ناب ایران اسلامی بود. نیروهای مسلح ما شامل ارتش، سپاه پاسداران و بسیج با پایمردی و دفاع جانانه در برابر دشمن بعثی حماسه‌هایی را در طول هشت سال دفاع مقدس آفریدند که حیرت جهانیان را برانگیخت.

اقتدار دفاعی مدافعان سرزمین ایران اسلامی چنان بود که در طول تاریخ طولانی کشورمان بی‌نظیر بود. رزمندگان سلحشور، با حداقل امکانات، دشمن متجاوز را وادار به تسلیم کردند و به تعبیر امام خمینی (ره) آن‌چنان سیلی محکمی به دشمن زدند که درس عبرتی برای دیگر کشورها باشد تا فکر تجاوز و حمله به ایران را از سرشان به در کنند.

نقش هشت سال دفاع مقدس را در اقتدار دفاعی کشورمان بررسی کنید.

دوران دفاع مقدس در سال ۱۳۶۷ به پایان رسید و نیروهای مسلح ما با تجارب مفیدی که در جنگ تحمیلی هشت ساله اندوخته بودند به سازندگی میهن و افزایش توان دفاعی و نظامی میهن عزیزمان پرداختند.

تولید تجهیزات دفاعی و تلاش فرزندان با ایمان و هوشمند این مرز و بوم چنان عظمت و اُبَهتی ایجاد کرده که موجب ترس دشمنان و بازدارندگی متجاوزان و توطئه‌گران از هرگونه اقدام علیه تمامیت ارضی کشور ما گردیده است.

تصویر ۳-۸- هواپیمای جنگنده قاهر ساخت جمهوری اسلامی ایران

هدف اصلی از تولید سلاح در جمهوری اسلامی ایران، دفاع و مقابله با دشمنان زورگوست، در حالی که در غرب هدف اصلی تولید سلاح، تجارت و افزایش ثروت سردمداران کارخانجات و کمپانی‌های تسلیحاتی است.
مقام معظم رهبری

سیاست‌های دفاعی ایران اسلامی بر محورهایی همچون خوداتکایی، استقلال، تولید داخلی، بازدارندگی، تأمین امنیت منطقه و ... استوار است، بنابراین شعار دفاعی، این است که: «ما قصد کشورگشایی و تجاوز به حریم سایر کشورها را نداریم اما به هر تجاوزی قاطعانه پاسخ می‌دهیم».
فناوری‌های پیشرفته دفاعی ما در حوزه‌های ساخت موشک، سلاح و مهمات، خودروهای زرهی، صنایع هوایی، مخابرات و ... چشمگیر است.

نیروهای مسلح ما (ارتش، سپاه، بسیج و نیروی انتظامی) با همکاری متخصصان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح در زیر سایه ولایت رهبر فرزانه انقلاب اسلامی علاوه بر پاسداری از مرز و بوم میهن عزیز و رصد کردن توطئه‌ها و حرکت‌های مختلف دشمنان در منطقه و جهان، توسعه فناوری‌های افتخارآفرین خویش را تداوم می‌بخشند و در این راه با سایر ارگان‌ها و دستگاه‌های اداری، صنعتی و علمی کشور همکاری نزدیک دارند.

نمونه‌هایی از تولیدات داخلی که مظهر اقتدار دفاعی میهن عزیز ما هستند، عبارت‌اند از:

- ۱- تولید انواع موشک شهاب، سجیل، ثاقب، صیاد، فاتح و ...
- ۲- پرتاب ماهواره‌های امید، طلوع، فجر و در آینده نزدیک ظفر و ...
- ۳- تولید انواع زیردریایی و تجهیزات دریایی
- ۴- ساخت ناوشکن ایرانی موسوم به «جماران»
- ۵- تولید انواع سلاح، تانک، زره‌پوش، انواع خودروهای نظامی و سایر ادوات زرهی
- ۶- ساخت هواپیماهای جنگنده صاعقه و هواپیماهای بدون خلبان
- ۷- تولیدات بخش الکترونیک: شامل انواع رادار، انواع بی‌سیم و ...
- ۸- ساخت پروژه‌های عمرانی شامل فرودگاه، جاده، راه‌آهن، سد، اسکله و سایر خدمات مهندسی و مخابراتی نیز در همین جهت است که در این عرصه قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیا (ص) وابسته به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با همان انگیزه‌های دفاع مقدس در خط مقدم قرار دارد.

تصویر ۸-۴ - ناوشکن جماران مظهر اقتدار نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

فعالیت

شکار هواپیمای فوق پیشرفته جاسوسی آمریکا (RQ ۱۷۰) در سال ۱۳۹۰ توسط یگان سایبری سپاه پاسداران با همکاری ارتش جمهوری اسلامی ایران را به عنوان یکی از نمونه‌های اقتدار دفاعی کشور بررسی کنید.

تصویر ۸-۵ - هواپیمای بدون سرنشین (بهباد) فوق پیشرفته جاسوسی آمریکا

به نظر شما نقش مردم در تقویت اقتدار دفاعی کشورمان چیست؟

.....

.....

.....

ملت غیور و با ایمان ما مفتخر است که با قطع وابستگی از چنگال مستکبران و غارتگران بین‌المللی، به موقعیتی ممتاز در منطقه و جهان دست یافته و با خنثی‌سازی انواع توطئه‌ها و فتنه‌های داخلی و خارجی مسیر پیشرفت و رشد معنوی را می‌پیماید و با اقتدار کامل چشم فتنه و تجاوز را کور خواهد کرد.

پایان بخش این درس نظر فرماندهی کل قوا نسبت به ارتش جمهوری اسلامی ایران است که در اقتدار دفاعی کشور نقش بسیار مؤثری داشته است.

امروز ارتش یکی از مردمی‌ترین نهادهای کشور ماست. بین نهادهای گوناگونی که ساختار کشور و نظام را تشکیل داده‌اند، وقتی ارتش را نگاه می‌کنیم، می‌بینیم یکی از نزدیک‌ترین به آحاد مردم، به تمایلات مردم، به احساسات مردم، و یکی از نزدیک‌ترین به کمک به حرکت عمومی مردم است؛ این خیلی چیز قیمت دار و با ارزشی است.

«از بیانات مقام معظم رهبری در جمع فرماندهان ارتش»

درس نهم ◀

توانمندی‌های رزم انفرادی، مجموعه روش‌ها
و مهارت‌های مصون ماندن از خطر آسیب دشمن
است که شخص چه در زمان دفاع و چه در هنگام
حمله، آنها را به کار می‌برد.

مهارت‌های فردی در دفاع و رزم

یکی از عوامل مؤثر در موفقیت یک رزمنده آشنایی با محیط اطراف و داشتن توانمندی‌هایی است که در موفقیت او بسیار مؤثر است.

توانمندی‌های رزم انفرادی، مجموعه روش‌ها و مهارت‌های مصون ماندن از خطر آسیب دشمن است که شخص چه در زمان دفاع و چه در هنگام حمله آنها را به کار می‌برد. بنابراین می‌توان گفت به هر میزان که یک رزمنده مهارت بیشتری در رزم انفرادی داشته باشد، به همان میزان از خطر و آسیب دشمن در امان خواهد بود و به حفظ جان خود و سایر هم‌زمان نیز کمک خواهد کرد.

شما دانش‌آموزان عزیز در این درس با عوامل محیطی و مهارت‌هایی که به یک رزمنده کمک می‌کند تا مأموریت خود را به نحو مطلوب انجام دهد، آشنا می‌شوید. ضمن این که برخی از این توانمندی‌ها در زندگی روزمره شما نیز قابل استفاده است.

این مهارت‌ها شامل: شناسایی عوارض زمین، حفاظت انفرادی در مقابل خطر، استتار، اختفا، اصول نگهبانی، ایست و بازرسی، جهت‌یابی، کار با قطب‌نما، تخمین مسافت و ... است که در این درس شما دانش‌آموزان عزیز با برخی از این مهارت‌ها آشنا می‌شوید.

شناخت عوارض زمین

یکی از فنون رزم انفرادی شناخت عوارض زمین است که در حفظ جان و پناه‌گیری یک رزمنده بسیار مؤثر است. به کلیه پستی و بلندی‌های سطح زمین عوارض زمین گفته می‌شود. میزان پستی و بلندی‌های زمین یا ارتفاع تمام نقاط، نسبت به سطح مبنا اندازه‌گیری می‌شود.

سطح مبنا، سطح آب‌های آزاد بین‌المللی است، که صفر در نظر گرفته می‌شود؛ مثلاً وقتی می‌گوییم ارتفاع شهر شیراز ۱۵۴۰ متر است، منظور ارتفاع این شهر از سطح آب‌های آزاد^۱ است.

عوارض سطح زمین به دو دسته عوارض طبیعی و مصنوعی تقسیم می‌شوند.

الف) عوارض طبیعی: عوارض طبیعی عوارضی است که انسان در ایجاد آن دخالتی نداشته است. این عوارض عبارت‌اند از:

۱- بلندی‌ها مانند کوه و تپه

۱- سطح آب‌های آزاد بین‌المللی در ایران دهانه آرون‌رود در خلیج فارس در نظر گرفته شده است.

۲- گودی‌ها مانند دره، شیار و گودال

۳- همواری‌ها مانند دشت و جلگه

۴- آب‌ها مانند اقیانوس، دریا، دریاچه و رود

(ب) عوارض مصنوعی: عوارضی است که انسان در ایجاد آن دخالت داشته باشد. مانند آبادی‌ها، راه‌ها، پل‌ها، جاده‌ها و ...

تعریف برخی از عوارض به شرح زیر می‌باشد:

۱- کوه: به برآمدگی‌هایی که از محیط اطراف خود حداقل 60° متر بلندتر باشد، کوه گفته می‌شود. اگر چند کوه به هم پیوسته باشند، به آن رشته کوه گفته می‌شود، مثل رشته کوه‌های زاگرس

۲- تپه: تپه عبارت است از زمین‌های شنی یا خاکی برجسته‌ای که بلندی آن کمتر از کوه است؛ ارتفاع تپه‌ها بین 150° تا 600° متر است.

۳- خاکریز: در مناطق باز و دشت‌ها، جهت درامان ماندن نفرات از دید و تیر دشمن، به وسیله ماشین‌آلات راه‌سازی، خاک را به ارتفاع حداقل ۲ متر در جلوی نیروهای خودی جمع می‌کنند که به آن خاکریز می‌گویند.

تصویر ۱-۹- دفاع رزمندگان در پشت یک خاکریز

۴- هور: ماندن آب روی زمین را هور یا ماندآب می‌گویند. علت ماندن آب در این محیط نفوذناپذیری لایه‌های زیرین خاک است. معمولاً در هور علف و نی می‌روید و اطراف آن زیستگاه برخی جانوران و پرندگان می‌باشد؛ مانند هورالعظیم در خوزستان.

تصویر ۲-۹- رزمندگان در یکی از هورهای منطقه عملیاتی دوران دفاع مقدس

جهت‌یابی (با گرمی داشت یاد دیده بان‌های شهید و جانباز دوران هشت سال دفاع مقدس):

یافتن جهت‌های جغرافیایی را جهت‌یابی می‌گویند. جهت‌یابی کاربردهای زیادی دارد؛ به خصوص در امور دفاعی و نظامی که یک رزمنده باید موقعیت خود را نسبت به دشمن، نیروهای خودی و سایر عوارض زمین بداند تا در مواقع پیشروی و برگشت در جهت صحیح حرکت کند. همچنین جهت‌یابی در زندگی روزمره ما به‌منظور یافتن قبله، یافتن مسیر حرکت در پیاده‌روی و کوهنوردی، پیدا کردن مسیر درست در جنگل و بوته‌زارها و ... حائز اهمیت است.

جهت‌های اصلی و فرعی

۱- جهت‌های اصلی^۱: شامل جهت‌های چهارگانه شمال، جنوب، مشرق (خاور)، مغرب

۱- Cardinal Points

(باختر)^۱ است که با یافتن یکی از آنها، سایر جهت‌ها را به راحتی می‌توان مشخص کرد، بدین ترتیب که هرگاه به سوی شمال ایستاده باشیم، پشت سر ما، جنوب، سمت راست مشرق و سمت چپ ما مغرب خواهد بود.

۲- جهت‌های فرعی^۲: به جهت‌هایی گفته می‌شود که در بین چهار جهت اصلی واقع شده‌اند. در تصویر زیر جهات اصلی و فرعی نمایش داده شده‌اند.

تصویر ۳-۹- جهت‌های اصلی و فرعی

اصولاً جهت‌یابی به وسیله قطب‌نما^۳ و یا به وسیله گیرنده‌های دستی جی‌پی‌اس^۴ به راحتی و با دقت بسیار زیاد، انجام می‌شود.

یادگیری سایر روش‌های جهت‌یابی در نبود این ابزارها برای یک رزمنده بسیار اهمیت دارد.

۱- North (N شمال) South (S جنوب) West (W مغرب) East (E مشرق)

۲- Subcardinal Points

۳- Compass

۴- امروزه برخی گوشی‌های تلفن همراه مجهز به سامانه تعیین موقعیت جغرافیایی GPS می‌باشند که علاوه بر ارتفاع نقاط، مختصات

جغرافیایی و جهت‌های جغرافیایی را نیز نمایش می‌دهند.

GPS چیست و چگونه کار می‌کند؟

تصویر ۴-۹- انواع دستگاه‌های سامانه تعیین موقعیت جغرافیایی GPS

GPS مخفف سه کلمه Geographic Positioning Systems به معنی سامانه تعیین موقعیت جغرافیایی است. این سامانه از مجموعه ماهواره‌های موقعیت‌یاب جغرافیایی تشکیل شده که موقعیت پدیده‌های مختلف را بر روی کره زمین شناسایی و به کاربران مخابره می‌کند. کاربران با در اختیار داشتن گیرنده‌های قوی آنتن‌دار یا گیرنده‌های دستی موسوم به GPS در هر نقطه‌ای از کره زمین، حتی در حال حرکت می‌توانند موقعیت دقیق خود را دریافت کنند. گیرنده‌ها پس از برقراری ارتباط با ماهواره‌ها در فضا، مشخص می‌کنند که اکنون گیرنده در چه طول و عرض جغرافیایی و در چه ارتفاعی از سطح دریا قرار دارد و یا در چه سمتی و با چه سرعتی در حال حرکت است. این سامانه برای ردیابی یا راهبری کشتی‌ها، هواپیماها، خودروها کمک مؤثری می‌کند.

جهت‌یابی در روز

۱- جهت‌یابی به کمک خورشید: خورشید هر روز صبح تقریباً از سمت مشرق طلوع و در آخر روز از سمت مغرب غروب می‌کند و چون ایران در نیم‌کره شمالی زمین واقع شده است، اغلب در هنگام ظهر، خورشید در نیمه جنوبی آسمان است و سمت جنوب را نشان می‌دهد. در روزهای اول فروردین و اول مهرماه هر سال، خورشید دقیقاً از جهت شرق طلوع و از جهت غرب هم غروب می‌کند و در سایر ایام سال به خصوص اول تابستان و زمستان این روش خیلی دقیق نیست.^۱

۱- جهت کسب اطلاعات بیشتر از دبیر جغرافیای خود کمک بگیرید.

۲- جهت یابی به کمک سایه شاخص : شاخص، چوب، میله یا هر شیء نسبتاً صاف و به طول تقریبی یک متر است که به صورت عمودی در زمینی مسطح نصب می شود. در این روش، پس از نصب شاخص، انتهای سایه آن را روی زمین با یک سنگ علامت گذاری می کنیم. پس از حدود پانزده تا بیست دقیقه محل جدید سایه شاخص را دوباره علامت گذاری می کنیم. حال اگر این دو نقطه را به یکدیگر وصل کنیم و طوری بایستیم که پای چپ روی نقطه اول و پای راست روی نقطه دوم باشد، روبه روی ما شمال و پشت سرمان نیز جنوب خواهد بود.

الف) انتهای سایه شاخص را علامت گذاری کنید.

ب) بعد از مدتی محل سایه جدید را علامت گذاری کرده و دو نقطه را به یکدیگر وصل کنید.

ج) طوری بایستید که نقطه اول زیر پای چپ و نقطه دوم زیر پای راست شما باشد. حال روبه روی شما جهت شمال است.

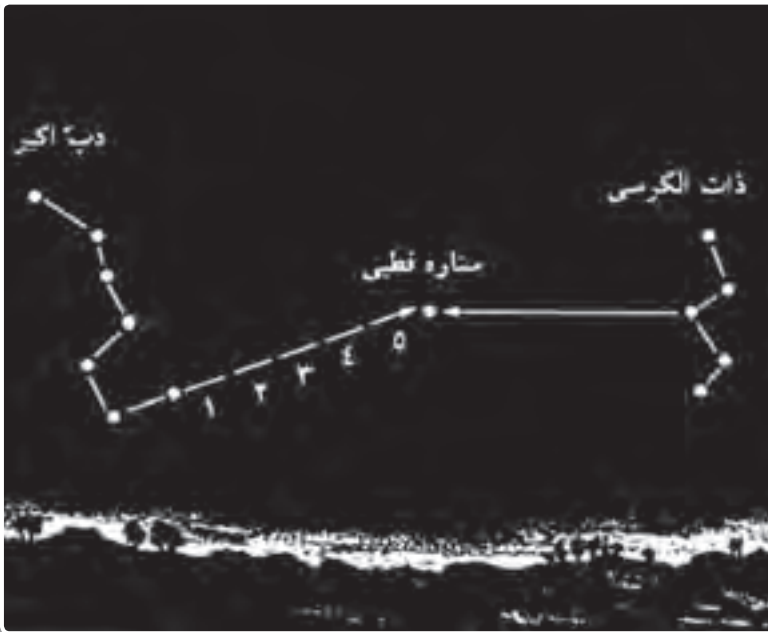
تصویر ۵-۹- روش جهت یابی به کمک سایه شاخص

جهت یابی در شب

۱- جهت یابی به کمک ستاره قطبی : در نیم کره شمالی، ستاره قطبی با دقت بسیار زیادی جهت شمال جغرافیایی را نشان می دهد. برای مشاهده این ستاره که سایر ستارگان و صورت های فلکی به محوریت آن می چرخند، ابتدا باید صورت فلکی دب اکبر یا صورت فلکی ذات الکرسی را پیدا کرد. دب اکبر یا خرس بزرگ به مجموعه ای از هفت ستاره گفته می شود که در آسمان به شکل ملاقه دیده

می‌شوند. اگر فاصله دو ستاره لبه آبریز ملاقه را یک واحد در نظر بگیریم و آن را پنج برابر در همان مسیر ادامه دهیم، به تک ستاره‌ای پرنور می‌رسیم که ستاره قطبی است و اگر به سمت آن بایستیم، روبه جهت شمال ایستاده‌ایم.

صورت فلکی ذات‌الکرسی نیز پنج ستاره است که به دلیل چرخش در آسمان به شکل حروف لاتین M یا W دیده می‌شود. اگر ستاره وسط حرف را در مسیر مستقیم، پنج برابر فاصله دو ستاره، ادامه دهیم، به ستاره قطبی می‌رسیم.

تصویر ۶-۹- موقعیت صورت فلکی دب اکبر و ذات‌الکرسی نسبت به ستاره قطبی

۲- جهت‌یابی به کمک ماه : در این روش ابتدا باید بدانیم در نیمه اول یا در نیمه دوم ماه قمری هستیم. برای تشخیص این موضوع دو سر هلال ماه را با خط فرضی به یکدیگر وصل می‌کنیم و امتداد می‌دهیم. اگر شکلی شبیه حرف لاتین p تشکیل شد، در نیمه اول ماه هستیم. در این حالت سمت برجسته یا محدب ماه، جهت مغرب را نشان می‌دهد. اگر با اتصال دو سر هلال، حرف لاتین q تشکیل شود، در نیمه دوم ماه قرار داریم. در این حالت قسمت برجستگی ماه جهت مشرق را نشان می‌دهد.

تصویر ۷-۹- روش جهت یابی به کمک ماه

تخمین مسافت

اندازه‌گیری تقریبی مسافت یا فاصله بین دو نقطه را تخمین مسافت می‌گویند. برای این که یک رزمنده بتواند در میدان نبرد، سلاح خود را تنظیم کند و هدف‌گیری دقیق‌تری داشته باشد، فن تخمین مسافت را می‌آموزد. همچنین یک رزمنده دیده‌بان برای این که بتواند گزارشی دقیق از محل صحیح اهداف و عوارض را به فرماندهان گزارش دهد، به آموزش فن تخمین مسافت در رزم انفرادی نیاز دارد.

روش تخمین مسافت با وسیله

ما در این روش به کمک نقشه توپوگرافی محل و یک خط‌کش، در ابتدا دو نقطه مورد نظر را روی نقشه مشخص می‌کنیم و به وسیله خط‌کش فاصله مستقیم آن دو نقطه را اندازه‌گیری می‌کنیم. سپس عدد به دست آمده را که به سانتی‌متر است در مخرج مقیاس نقشه ضرب می‌کنیم تا فاصله حقیقی دو نقطه روی زمین به سانتی‌متر به دست آید. پس از آن عدد مورد نظر را بر ۱۰۰ تقسیم می‌کنیم تا فاصله به متر محاسبه گردد.

فاصله دو نقطه روی نقشه به سانتی‌متر $\times$ مخرج مقیاس = فاصله افقی همان دو نقطه بر روی زمین

مثال: اگر فاصله دو نقطه الف و ب روی نقشه توپوگرافی با مقیاس $\frac{1}{50000}$ برابر با ۸ سانتی‌متر باشد، فاصله حقیقی دو نقطه روی زمین این‌گونه به دست می‌آید:

$$۸ \times ۵۰۰۰۰ = ۴۰۰۰۰۰ \text{ سانتی‌متر}$$

$$۴۰۰۰۰۰ \div ۱۰۰ = ۴۰۰۰ \text{ متر}$$

اندازه‌گیری مسافت به وسیله یگان صدمتری

۱- این روش برای تخمین مسافت تا ۵۰۰ متر مورد استفاده قرار می‌گیرد. بدین ترتیب که ابتدا

یک فاصله صدمتری را روی زمین مجسم می‌کنیم و سپس تعیین می‌نماییم که از موضع تا هدف چند تا

از این اندازه‌ها وجود دارد.

۲- برای مسافت‌های ۵۰۰ الی ۱۰۰۰ متری ابتدا نقطه‌ای را در نیمه راه هدف انتخاب می‌کنیم و سپس با استفاده از روش بالا مسافت موضع تا این نقطه را تعیین و با دو برابر کردن این تخمین، مسافت بین هدف تا موضع به دست می‌آید.

آشنایی با سلاح انفرادی

امروزه علی‌رغم متنوع شدن تسلیحات نظامی و پیشرفت سلاح‌های دوربرد که اهداف خود را از فواصل دور مورد اصابت قرار می‌دهند، هنوز هم سلاح‌های انفرادی در جبهه‌های نبرد و مقابله با دشمنان دارای اهمیت است.

با توجه به این که رزمندگان دوران دفاع مقدس از اسلحه کلاشینکف برای دفاع در مقابل متجاوزان

استفاده می‌کردند، و در حال حاضر نیز این اسلحه به عنوان سلاح سازمانی نیروهای بسیج است، در این بخش از درس با ویژگی‌ها و چگونگی استفاده از این اسلحه انفرادی بیشتر آشنا می‌شوید.

تصویر ۸-۹- نمای ظاهری تفنگ کلاشینکف

جدول ۱-۹- مشخصات اسلحه کلاشینکف

ردیف	عنوان	شرح
۱	کالیبر	۷/۶۲ میلی متر
۲	تعداد خان	۴ خان گردش از چپ به راست
۳	طول اسلحه با سر نیزه	۱۰۲ سانتی متر
۴	شلیک در حالت تک تیر	۴۰ گلوله در دقیقه
۵	شلیک در حالت رگبار	۹۵ گلوله در دقیقه
۶	برد مفید	۴۰۰ متر
۷	برد نهایی	۲۰۰۰ متر

- ۱- کالیبر (Caliber): قطر دهانه لوله هر جنگ افزاری را کالیبر می‌گویند. مثلاً قطر دهانه لوله اسلحه کلاشینکف ۷/۶۲ میلی‌متر است.
- ۲- خان (Tube): شیارهایی است که داخل لوله تفنگ ایجاد می‌کنند، این شیارها به گلوله دوران داده و در نتیجه برد گلوله و قدرت تخریب را زیادتر می‌کند.
- ۳- بُرد مفید: مسافتی است که از جنگ افزار انتظار می‌رود به دقت تیراندازی کند و موجب تلفات و خسارت گردد.
- ۴- بُرد نهایی: حداکثر مسافتی است که از یک جنگ افزار انتظار می‌رود به دقت تیراندازی کند و در نتیجه در چنین مسافتی تلفات و خسارتی نیز وجود ندارد.

باز و بسته کردن سلاح

نگهداری و عیب‌یابی سلاح انفرادی برعهده کسی است که از آن استفاده می‌کند. اسلحه انفرادی کلاشینکف باید همیشه روغن کاری شده و بدون عیب باشد. لذا لازم است یک رزمنده به راحتی و با مهارت بتواند سلاح خود را باز و بسته کند؛ چرا که باز و بسته کردن به موقع و درست اسلحه، به سالم ماندن آن کمک مؤثری می‌کند.

۱- روپوش محفظه	۲- آلات متحرک	۳- قطعه گنگدن	۴- میله و فنر ارتجاع
۵- بدنه	۶- سیلندر گاز	۷- سمبه	۸- شعله پوش
۹- روپوش لوله	۱۰- غلاف سرنیزه	۱۱- سرنیزه	۱۲- خشاب
- تصویر ۹-۹- قطعات باز شده اسلحه کلاشینکف

البته روش صحیح باز و بسته کردن سلاح، قطعه‌شناسی و مراحل رفع‌گیر در اردوی عملی درس آمادگی دفاعی توسط مربیان بسیج به شما آموزش داده می‌شود.

اصول ایمنی هنگام استفاده از سلاح

- یک کاربر اسلحه برای حفظ جان خود و سایر همراهان، باید به نکات زیر توجه کند:
- ۱- سلاح باید قبل از تیراندازی بازدید شود.
  - ۲- هنگام تحویل گرفتن یا تحویل دادن سلاح، باید از خالی بودن آن اطمینان حاصل کنید.
  - ۳- هنگام باز و بسته کردن و یا تحویل گرفتن سلاح برای اطمینان از خالی بودن آن، روبه فضای مطمئن (به‌سوی آسمان) ماشه را بچکانید.
  - ۴- از هرگونه شوخی کردن با سلاح و نشانه روی به سوی دیگران خودداری کنید.
  - ۵- با ماشه سلاح نباید بازی کرد؛ زیرا ماشه این سلاح حساس است.
  - ۶- زمانی که ضرورتی برای تیراندازی نیست، سلاح در حالت ضامن باشد.
  - ۷- مهمات و فشنگ‌ها را در معرض حرارت شدید قرار ندهید و هیچ‌گاه به ته‌چاشنی فشنگ ضربه نزنید.
- ۸- هنگام تیراندازی دست را در مقابل مسیر رفت و برگشت دستگیره آتش قرار ندهید.

اصول تیراندازی صحیح

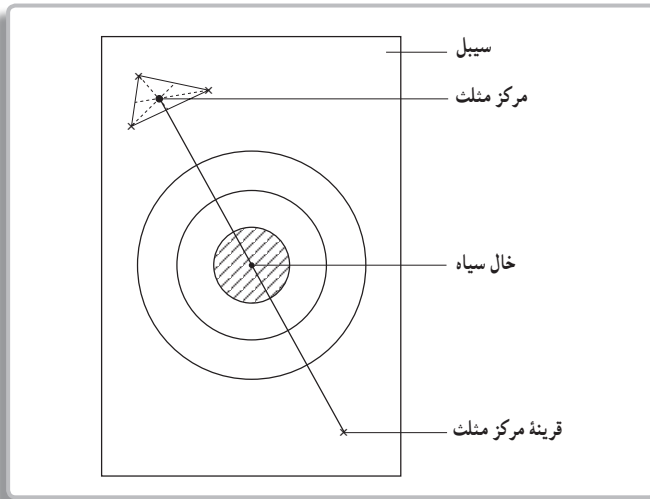
- تیراندازی دقیق یک مهارت فردی است که با آموزش، تمرین و پشتکار به‌دست می‌آید.
- اصول یک تیراندازی صحیح و مؤثر به شرح زیر است:
- ۱- قلق‌گیری و نشانه‌روی دقیق
  - ۲- وضعیت صحیح تیراندازی
  - ۳- انجام صحیح عمل انگشت‌روی ماشه
  - ۴- تخمین مسافت و تنظیم درجه صحیح اسلحه
  - ۵- تیراندازی با آهنگ منظم و مداوم

روش قلق‌گیری

قلق‌گیری عملی است که قبل از تیراندازی برای به‌دست آوردن دقت سلاح انجام

می‌شود. یکی از روش‌های قلق‌گیری به این شرح است :

- ۱- تعداد سه تیر قلق را به دقت به طرف خال سیاه وسط سیبل^۱ نشانه‌روی و شلیک می‌کنیم.
- ۲- محل برخورد سه گلوله را به یکدیگر وصل می‌کنیم تا مثلثی تشکیل شود.
- ۳- مرکز مثلث را به وسط خال سیاه وصل می‌کنیم و قرینه^۲ مثلث را به دست می‌آوریم.
- ۴- حال قرینه^۲ به دست آمده را به جای خال سیاه وسط سیبل نشانه‌گیری و شلیک می‌کنیم.

تصویر ۱۰-۹- روش صحیح قلق‌گیری

تصویر ۱۱-۹- حالت ایستاده

حالت‌های صحیح تیراندازی :

- ۱- حالت ایستاده

۱- سیبل: تابلوی ایستاده در مقابل میدانی تیراندازی در مراکز آموزش‌های نظامی که بر روی آن دوائر متحدالمركزی ترسیم شده و

وسط آن خال سیاه قرار دارد.

۲- حالت به زانو

تصویر ۹-۱۲- حالت به زانو

۳- حالت نشسته

تصویر ۹-۱۳- حالت نشسته

۴- حالت درازکش

تصویر ۹-۱۴- حالت درازکش

درس دهم

آشنایی با حوادث و کمک‌های اولیه

آیا می‌دانید هر ساله میلیون‌ها نفر در جهان، در اثر حوادث مختلف، خانه و کاشانه و زندگی خود را از دست می‌دهند؟ آیا می‌دانید کشور ما در معرض حوادث طبیعی و غیرطبیعی زیادی قرار دارد؟ آیا می‌دانید افراد زیادی در میهن ما به دلیل این حوادث، آسیب می‌بینند و یا از بین می‌روند؟

حوادث طبیعی

حوادثی را که انسان در به وجود آمدن آن نقشی نداشته باشد حوادث طبیعی گویند.

مانند: زلزله، سیل، طوفان، بهمن، سونامی، صاعقه و ...

علاج واقعه، قبل از وقوع باید کرد!

فرض کنید شما به عنوان نماینده دانش‌آموزان در جلسه‌ای شرکت کرده‌اید. در این جلسه، برای

ایمنی مدرسه در برابر حوادث، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

۱- بررسی وضعیت ایمنی کلاس‌ها و مدرسه و تلاش برای رفع نقاط ضعف آنها تا موجب

افزایش آگاهی و بروز رفتار مناسب در هنگام حادثه شود.

۲- برنامه‌ریزی برای آموزش کمک‌های اولیه و امداد و نجات به دانش‌آموزان

۳- مشخص کردن مکان‌های امن در حیاط مدرسه، کلاس، راهروها، آزمایشگاه‌ها و آموزش

نحوه پناه‌گیری مناسب در هنگام زلزله

۴- مشخص و معرفی کردن مسیرهای خروج اضطراری در کلاس، آزمایشگاه، حیاط مدرسه و

آموزش نحوه خروج (حفظ خونسردی و هجوم نیاوردن به درهای خروجی)

۵- پاک‌سازی کلاس و مدرسه از هرگونه عوامل آتش‌زا و خطرآفرین

۶- تجهیز آزمایشگاه و سالن مدرسه به جعبه کمک‌های اولیه و کپسول آتش‌نشانی

۷- انتقال لوازم سنگین و مواد شیمیایی خطرناک، در آزمایشگاه و کارگاه، به طبقات پایین قفسه‌ها

۸- اتصال قفسه‌های کتابخانه، کارگاه و آزمایشگاه به دیوار توسط بست‌های محکم

تصور کنید از جلسه‌ای که در آن شرکت کرده‌اید، به جمع دوستان خود در کلاس برگشته‌اید و

درباره مطالبی که در جلسه، مطرح شده، برای هم‌کلاس‌هایتان صحبت می‌کنید. یکی از آنان می‌پرسد:

«حالا، ما دانش‌آموزان، قبل از وقوع حادثه (مثلاً زلزله) چه چیزهایی را باید بدانیم و چه کارهایی را

باید انجام دهیم؟»

در پاسخ می‌گویید که همه دانش‌آموزان باید :

۱- مکان‌های امن، راه‌های خروجی، محل قرارگیری شیرهای اصلی آب، گاز و کنتور برق مدرسه را مشخص کنند.

۲- از محل قرارگیری جعبه کمک‌های اولیه و کپسول آتش‌نشانی و زنگ‌های خطر آگاهی داشته باشند تا در صورت لزوم از آنها استفاده کنند.

۳- طرز استفاده از کپسول آتش‌نشانی و انجام عملیات امداد رسانی و کمک‌های اولیه را تا حد امکان بدانند.

۴- امکان وقوع حوادث ناشی از زلزله را در کلاس درس از بین ببرند. برای مثال، فاصله محل نشستن (میز و نیمکت) خود را با پنجره‌ها و درهای شیشه‌ای حفظ کنند.

۵- بیاموزند که در هنگام ضرورت چگونه جریان برق را قطع کنند و شیرهای آب و گاز را از محل اصلی ببندند.

تصویر ۱-۱۰

تحقیق کنید

سیل در کشور ما هر ساله خسارات زیادی و گاهی تلفاتی را به وجود می‌آورد. تحقیق کنید قبل، حین و پس از وقوع سیل چه چیزهایی را باید بدانیم و چه کارهایی را در خانه و مدرسه می‌توانیم انجام دهیم.

حوادث غیر طبیعی

بعضی از حوادث، در اثر اعمال انجام شده توسط انسان‌ها اتفاق می‌افتند. حوادث صنعتی، آتش‌سوزی‌های خانگی، تصادفات جاده‌ای و ... جزء این حوادث‌اند.

تصادفات جاده‌ای : هر ساله در تصادفات جاده‌ای تعداد زیادی از هم‌وطنان ما کشته و زخمی می‌شوند، و مردم زیان‌های مادی و معنوی فراوانی را تحمل می‌کنند.

معمولاً سه عامل مهم زیر باعث بروز این اتفاق ناگوار می‌شود.

الف) عامل انسانی : مثل خستگی، عدم توجه به علائم راهنمایی و رانندگی، عدم مهارت کافی در رانندگی و ...

ب) وسیله نقلیه : مثل مشکلات فنی، عدم رعایت استانداردها در ساخت خودرو و ...

پ) جاده : مثل طراحی و ساخت غیر اصولی جاده، کمبود علائم و نشانه‌های راهنمایی و رانندگی،

عدم نگهداری و تعمیر جاده و ...

تصویر ۲-۱۰

پوشش

به نظر شما کدام یک از عوامل فوق تأثیر بیشتری در حوادث جاده‌ای کشور ما دارند؟ چرا؟

.....
.....

مهمترین اقداماتی که در هنگام بروز تصادف باید انجام داد :

۱- تماس با مراکز امدادی و امنیتی :

✓ آتش‌نشانی (۱۲۵) : در صورت وقوع یا احتمال آتش‌سوزی و یا گرفتار شدن افراد در

وسیله نقلیه حادثه دیده

✓ هلال احمر (۱۴۷) و اورژانس (۱۱۵) : در صورت وجود مصدوم

✓ نیروی انتظامی (۱۱۰) : علاوه بر حضور در صحنه حادثه و مراقبت از اموال می‌تواند

همراهی‌های لازم را با سایر نیروها و مراکز امدادی انجام دهد.

۲- کمک به افراد حادثه دیده

نکته : قبل از ورود به صحنه حادثه از ایمن بودن محل وقوع حادثه مطمئن شوید.

۳- مراقب باشید که این حادثه منجر به تصادف دیگری نشود.

فعالیت

تعداد کشته‌های حوادث جاده‌ای سال گذشته را از اینترنت استخراج کنید و

راه‌های کاهش تلفات را بررسی کنید.

آتش‌سوزی : همان‌طور که می‌دانید برای ایجاد آتش سه عامل اکسیژن، ماده سوختنی و حرارت لازم است. لذا برای جلوگیری از گسترش آتش‌سوزی باید یکی از این عوامل را حذف کنید.
اقدامات پیشگیرانه :

۱- از نگهداری مواد آتش‌زا و تهیه و ساخت وسایل آتش‌بازی خودداری کنید.

۲- مواد آتش‌زا و انفجاری را حتی به مقدار بسیار کم، در جیب لباس و کیف خود حمل نکنید.

۳- هیچگاه از الکل، بنزین و سایر مواد با درجه اشتعال‌زایی بالا، برای روشن کردن آتش

استفاده نکنید.

۴- از پرتاب مواد آتش‌زا مانند فشفشه و ... بر روی درخت‌ها، بام‌ها و ایوان‌های منازل که از

عوامل عمده بروز آتش‌سوزی است، خودداری کنید.

۵- از برپایی آتش در معابر باریک و در نزدیکی پست‌های برق یا ایستگاه‌های کاهش فشار گاز

و پارکینگ‌های عمومی پرهیز کنید.

تصویر ۳-۱۰

تحقیق کنید

در باره نکات ایمنی که در خانه باید رعایت شود، تحقیق کنید و از اعضای خانواده بخواهید که کارهای لازم را برای پیشگیری از آتش‌سوزی انجام دهند.

در صورت آتش‌سوزی :

- ۱- آتش، خیلی سریع انتشار می‌یابد، بنابراین بلافاصله آتش‌نشانی و در صورت وجود مصدوم اورژانس را خبر کنید.
- ۲- ظرف مشتعل را حرکت ندهید. شعله را با شن، نمک، پتوی نمناک یا با پوشش‌های دیگر خفه کنید.
- ۳- سعی کنید که افراد را از ساختمان بیرون ببرید.
- ۴- به هیچ وجه وارد ساختمان آتش‌گرفته نشوید.
- ۵- اگر در ساختمان آتش گرفته گرفتار شده‌اید، فوراً به اتاقی که دارای پنجره است، بروید و در را ببندید. سپس پتو یا فرش را طوری زیر در قرار دهید که دود وارد اتاق نشود و سپس از طریق پنجره تقاضای کمک کنید.
- ۶- دستمالی را خیس کنید و آن را جلوی بینی و دهان خود بگیرید.
- ۷- با حفظ خونسردی، تمام تهویه‌های ساختمان را خاموش کنید تا به این ترتیب از ورود دود

جلوگیری شود.

- ۸- در زیر دود سینه‌خیز بروید تا از محیط دودها و گازهای سمی خارج شوید.
۹- اگر لباس شما آتش گرفت، توقف کنید و روی زمین غلت بخورید تا آتش خاموش شود.

در فرو نشاندن آتش‌سوزی باید با توجه به نوع ماده سوختنی از انواع کپسول آتش‌نشانی، آب و یا شن و ماسه استفاده نمایید مثل جدول زیر:

نام سری	جنس ماده سوختنی	محتوی خاموش‌کننده
A	جامدات	آب، کف و پودر
B	مایعات	کف و پودر
C	گاز	پودر
D	فلزات	پودر
E	الکتریسته	گاز CO_2 و پودر

روش استفاده از خاموش‌کننده دستی :

- ۱- ضامن کپسول را از محل آن خارج نمایید.
  - ۲- با یک دست شیلنگ را گرفته و با دست دیگر به انبرک فشار وارد نمایید.
  - ۳- محتوای کپسول را به بستر آتش به حالت جارو کردن بپاشید.
- نکته : شارژ و بازیابی کپسول‌های آتش‌نشانی در زمان مقرر انجام شود.

تصویر ۴-۱۰- خاموش‌کننده با پودر و گاز

با یک سازمان امداد رسان آشنا شویم :

یکی از سازمان‌های مهم امداد رسان که در حوادث مختلف، به خصوص حوادث طبیعی، به مردم آسیب دیده کمک می‌کند، جمعیت هلال احمر است. بعضی از وظایف این سازمان بین‌المللی که در اساسنامه آن آمده عبارت است از :

– ارائه خدمات امدادی در هنگام بروز حوادث و سوانح طبیعی مثل زلزله، سیل و ...

– ارائه کمک‌های اولیه در حوادث غیر مترقبه به وسیله امدادگران

و ...

تصویر ۵-۱۰

آیا می‌دانید که

شعبه‌های جمعیت هلال احمر در سراسر کشور، به مردم، کمک‌های اولیه را به صورت رایگان آموزش می‌دهند؟

آشنایی با چند موضوع در کمک‌های اولیه

دیدیم که برای آمادگی در برابر حوادث، باید کمک‌های اولیه را در حد ضرورت بیاموزیم. منظور از کمک‌های اولیه، کلیه اقداماتی است که برای کمک به شخص آسیب دیده، بلافاصله پس از بروز حادثه و قبل از رساندن او به مرکز درمانی یا رسیدن تیم امدادی، توسط یک فرد آموزش دیده، انجام می‌شود.

یکی از مهم‌ترین مراحل کمک‌های اولیه، کنترل علائم حیاتی و عوامل تهدید کننده حیات است. علائم حیاتی شامل تنفس، نبض، فشارخون و درجه حرارت می‌شود.

نکات مهم در مورد کمک به مصدوم

✓ در صورتی شما مجازید وارد صحنه حادثه بشوید که آن محل برای شما هیچ خطری نداشته باشد. در غیر این صورت باید تا رسیدن نیروهای امدادی صبر کنید.

✓ امنیت جایی که مصدوم حضور دارد، بسیار مهم است؛ زیرا اگر آن محل امن نباشد، باید مصدوم و یا مصدومین را بلافاصله با رعایت نکات ایمنی حمل و از صحنه حادثه خارج کنید. به طور مثال اگر می‌توانید مصدوم را در حالی که می‌کند، شما می‌توانید به کمک یک نفر دیگر او را مثل تصویر زیر حمل نمایید.

تصویر ۶-۱۰- یکی از روش‌های حمل مصدوم توسط دو امدادگر

خونریزی خارجی چیست و چگونه می‌توان آن را کنترل کرد؟

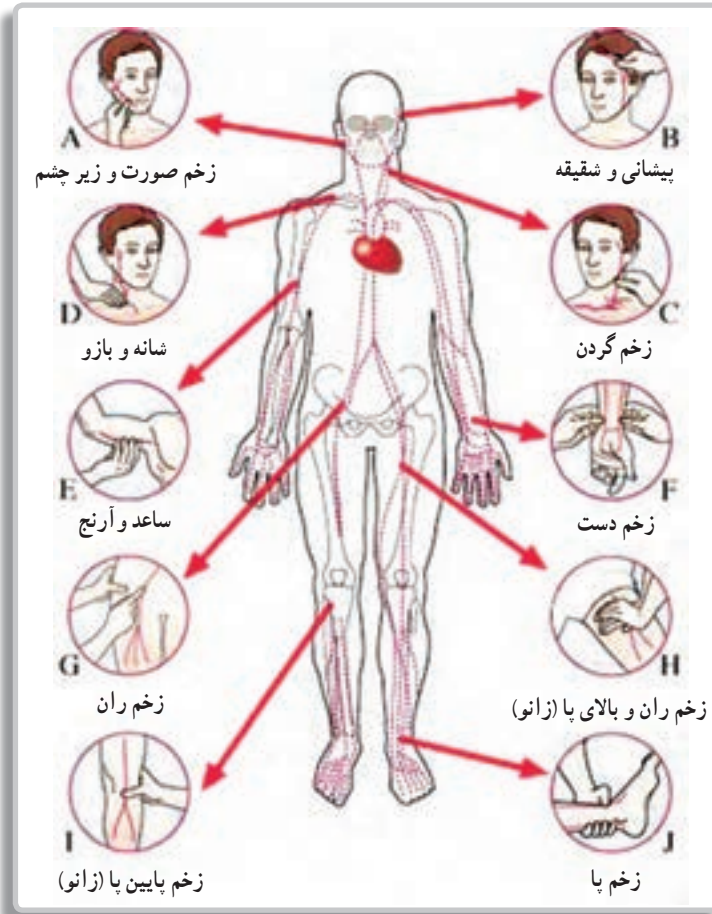
اگر در خونریزی، خون از بدن خارج شود و به بیرون بریزد، به آن خونریزی خارجی می‌گوییم. برای کنترل خونریزی خارجی، چند روش وجود دارد که مؤثرترین آنها فشار مستقیم و بالا نگه داشتن عضو (در صورت امکان) است. برای این کار به روش زیر عمل کنید:

۱- چند گاز استریل (یا چند تکه از یک پارچه تمیز) را روی محل خونریزی بگذارید و با دست روی آن فشار آورید.

۲- اگر خونریزی در قسمتی از بدن است که امکان قرار دادن آن در سطحی بالاتر از سطح بدن

وجود دارد (مثلاً خونریزی در ساعد دست)، همزمان با فشار دادن محل خونریزی، عضو خونریزی کننده را بلند کنید و بالا نگه دارید.

۳- در حالی که خونریزی را با وارد کردن فشار (به روش گفته شده) کنترل می کنید، با یک باند دور محل خونریزی را ببندید (البته نه آن قدر محکم که باعث قطع گردش خون شود).

تصویر ۷-۱۰- نقاط فشار شریان ها در کنترل خونریزی

چه نکات مهمی را در پانسمان و باندپیچی یک زخم باز باید رعایت کرد؟

نکات مهمی که در پانسمان و باندپیچی یک زخم باید رعایت کنید، به طور خلاصه عبارت اند از :

۱- از پانسمان استریل یا بسیار تمیز استفاده کنید.

۲- سطح زخم را به وسیله پانسمان، به طور کامل بیوشانید.
۳- پانسمان را از محل اولیه جابه‌جا نکنید (چون جابه‌جا کردن آن ممکن است دوباره باعث خونریزی شود).

۴- باندپیچی را وقتی انجام دهید که خونریزی به وسیله پانسمان، قبلاً کنترل شده باشد.
۵- باند را بیش از حد سفت یا شل نبندید.
۶- نوک انگشتان دست‌ها و پاها را آزاد بگذارید.

در سوختگی‌های سطحی، چه کمک‌های اولیه‌ای را باید انجام داد؟

۱- مصدوم را از نظر آسیب‌دیدگی‌های دیگر بررسی کنید و در صورت آسیب‌دیدگی وخیم‌تر، ابتدا به آن رسیدگی کنید.

۲- بلافاصله پس از حادثه، محل سوختگی را به مدت ده تا بیست دقیقه داخل ظرف آب سرد فروبرید و یا آن را زیر جریان ملایم آب سرد قرار دهید.

۳- به آرامی، ساعت، انگو، انگشتر، کفش و سایر چیزها را قبل از آن که ناحیه آسیب دیده متورم شود، خارج کنید.

۴- اگر پوست تاول زده است، به آنها دست نزنید و آنها را تترکانید؛ زیرا ترکاندن تاول‌ها، خطر عفونت را بیشتر می‌کند.

۵- ناحیه سوخته شده را با یک پانسمان خشک و استریل بیوشانید. برای پانسمان موقت می‌توان از پوشش پلاستیکی تمیز استفاده کرد.

۶- در صورت هرگونه سوختگی در راه تنفس، چشم، صورت و نقاط حساس بدن از پزشک کمک بگیرید.

در آسیب‌های اسکلتی چه کمک‌های اولیه‌ای را باید انجام داد؟

کمک‌های اولیه برای تمام آسیب‌های اسکلتی (شکستگی، دررفتگی و پیچ‌خوردگی) یکسان

است:

۱- اگر آسیب یا علامت واضحی وجود ندارد، ولی مصدوم از درد شکایت دارد، همیشه بنا را بر وجود شدیدترین آسیب اسکلتی یعنی شکستگی بگذارید و اقدامات لازم را انجام دهید.

۲- هنگام شکستگی، در صورتی که عضو آسیب دیده خونریزی نداشت فقط آتل ببندید.

۳- از اقدام برای جان‌نذاختن موارد شکستگی یا دررفتگی به شدت پرهیز کنید. به علاوه اگر سر استخوان شکسته از زخم بیرون زده است، سعی در فروبردن آن به درون زخم نداشته باشید، بلکه

آن را با روش مناسب پانسمان و باندپیچی کنید و سپس عضو صدمه دیده را با روش صحیح آتل‌بندی و بی‌حرکت کنید.

تحقیق و تمرین کنید

درباره روش‌های آتل‌بندی، تحقیق و آنها را با یکی از دوستان خود تمرین کنید.

تصویر ۸-۱۰

حمل مصدوم چیست؟

حمل مصدوم عبارت است از انتقال مصدوم به روش صحیح از محل حادثه به محلی امن (برای انجام کمک‌های اولیه) و یا به مراکز درمانی.

بسیار مهم است که به یاد داشته باشید نباید مصدومی را که آسیب شدیدی دیده و بدحال است، حرکت دهید مگر آن که خطری فوری (مانند آتش‌سوزی، فروریختن آوار، گاز سمی و ...) جان او را تهدید کند. روش‌های متعددی برای حمل مصدوم وجود دارد که با توجه به شرایط مصدوم و امدادگر

باید از روش مناسب استفاده کرد. در این جا فقط یک نوع از آنها را برای آشنایی شما ذکر می‌کنیم.
حمل به پشت: اگر مصدوم، سبک، کوچک و به هوش است و می‌تواند خود را نگه دارد، می‌توانید او را به پشت خود بگذارید (او را کول کنید) و حمل نمایید. در صورتی که مصدوم بی‌هوش باشد، می‌توانید مچ دست‌های او را ببندید. از این نوع حمل وقتی استفاده کنید که مصدوم، آسیب اسکلتی نداشته باشد و مسافتی که باید او را حمل کنید، طولانی باشد.
نکته: برای فراگیری کامل تر اقدامات فوق و شرکت در دوره‌های آموزشی، به جمعیت هلال احمر مراجعه نمایید.

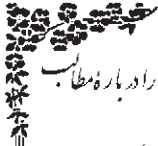
یادآوری

در مدرسه، منزل، مراکز عمومی و ادارات وجود جعبه کمک‌های اولیه لازم و ضروری می‌باشد.

ردیف	نام کتاب	نام نویسنده	انتشارات
۱	زندگی حضرت فاطمه زهرا (س)	دکتر سیدجعفر شهیدی	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۲	جایگاه زن در اندیشه امام خمینی (ره)	-	مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
۳	بسیج در اندیشه امام خمینی (ره)	-	مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
۴	حماسه‌سازان پایداری (بسیج در آینه رهنمودهای مقام معظم رهبری)	-	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۵	جهاد	شهید مطهری	صدرا
۶	آشنایی با دفاع مقدس	دکتر اسماعیل منصور لاریجانی	خادم‌الرضا
۷	جنگ ایران و عراق (پرسش‌ها و پاسخ‌ها)	دکتر فرهاد درویشی	مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
۸	جنگ روانی	حسین متفکر	روابط عمومی و انتشارات سپاه پاسداران
۹	آشنایی با پدافند غیرعامل - مجموعه ۱۵ جلدی	-	عابد
۱۰	در کمین گل سرخ - روایتی از زندگی شهید صیاد شیرازی	محسن مؤمن	سوره مهر
۱۱	باانظر - خاطرات شهید نظرزاد	مصطفی رحیمی	سوره مهر
۱۲	خاک‌های نرم کوشک - زندگی‌نامه شهید برونسی	سعید عاکف	سوره مهر
۱۳	خاطرات «دا»	سیده اعظم حسینی	سوره مهر
۱۴	خاطرات مرضیه حدیدچی (دباغ)	محسن کاظمی	سوره مهر
۱۵	خدا بود و دیگر هیچ نبود	شهید چمران	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱۶	چمران به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۱۷	مرگ از من فرار می‌کند - کتاب مصطفی چمران	-	روایت فتح
۱۸	به مجنون گفتم زنده بمان - کتاب مهدی باکری	-	روایت فتح
۱۹	ردّ خون روی برف - کتاب محمود کاوه	-	روایت فتح
۲۰	تو که آن بالا نشستی - کتاب زین‌الدین	-	روایت فتح
۲۱	به مجنون گفتم زنده بمان - کتاب همت	-	روایت فتح
۲۲	خدا می‌خواست زنده بمانی - کتاب صیاد شیرازی	-	روایت فتح
۲۳	پرواز تا بی‌نهایت - یادنامه شهید عباس بابایی	-	نشر آجا
۲۴	به مجنون گفتم زنده بمان - کتاب حمید باکری	-	روایت فتح
۲۵	جناب‌های ما در خرمشهر - خاطرات افسران عراقی	ترجمه محمدنبی ابراهیمی	سوره مهر
۲۶	جهنم تکریت - خاطرات آزاده مجتبی جعفری	-	سوره مهر
۲۷	خونین شهر تا خرمشهر	محمد درودیان	مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران
۲۸	سفر به گرای ۲۷۰ درجه (رُمان)	احمد دهقان	سوره مهر
۲۹	سلمان فارسی	منیرالدین بیروتی	مدرسه
۳۰	یکشنبه آخر - خاطرات معصومه رامهرمزی	-	سوره مهر
۳۱	داستان‌های شهر جنگی	حبیب احمدزاده	سوره مهر
۳۲	پاییز ۵۹ - خاطرات زهره ستوده	رقیه میرابوالقاسمی	سوره مهر
۳۳	روزهای آخر	احمد دهقان	سوره مهر
۳۴	دروغ‌های ساختگی - تحریف جنگ عراق در رسانه‌ها	ترجمه رسول روناسی	روایت فتح
۳۵	شب‌های بی‌مهتاب - خاطرات سرهنگ شهبازی از دوران اسارت	محسن کاظمی	سوره مهر

معلنان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره مطالب

این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ - گروه دسی مربوط و یا پیام نگار (Email)

talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفتر تألیف کتاب های دسی ابتدایی و متوسط نظری

